

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GENÇLİK LİDERLİK
ÖZELLİKLERİ İLE BENLİK SAYGISI VE ÖZGÜVEN ALGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış ERPALABIYIK
163207006

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU

Temmuz-2018
SİİRT

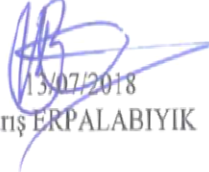
T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " Üniversite Öğrencilerin Gençlik Liderlik Özellikleri İle Benlik Saygısı ve Özgüven Algıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

13/07/2018
Barış ERPALABIYIK

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU danışmanlığında, Barış ERPALABIYIK tarafından hazırlanan bu çalışma 13/07/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Cemal AKÜZÜM

İmza:

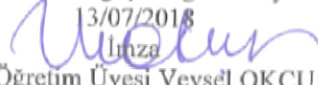
Jüri.Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU

İmza:

Jüri.Üyesi : Dr. Öğretim Üyesi Vahap BOZ

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

13/07/2018
İmza

Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU
Enstitü Müdürü

Bu tez çalışması Sirt Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü tarafından 2017-SİÜSOS-92 No'lu proje ile desteklenmiştir.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GENÇLİK LİDERLİK ÖZELLİKLERİ İLE
BENLİK SAYGISI VE ÖZGÜVEN ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ

Bariş ERPALABIYIK

Tez Danışmanı: Dr.Öğretim Üyesi Veysel OKÇU

2018, 112 sayfa

Jüri : Doç. Dr. Cemal AKÜZÜM
: Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU
: Dr. Öğretim Üyesi Vahap BOZ

Bu araştırmanın amacı üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüven algıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Veri toplama aracı olarak “Gençlik Liderlik Özellikleri”, “Benlik Saygısı” ve “Özgüven” ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2016-2017 öğretim yılında Siirt Üniversitesinde lisans düzeyindeki 7 fakülte ve 3 yüksekokulda öğrenim gören toplam 6322 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırma, çalışma evreninde üniversiteye devam eden toplam 1295 lisans öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde SPSS ve AMOS 22 programları kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki path analizi ile hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin algılarına göre genel olarak gençlik liderlik özelliklerini iyi düzeyde sergiledikleri, yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları ve gençlerin özgüvenlerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüvenleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapılan path analizi sonucunda ise, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin hem benlik saygısını hem de özgüvenini arttırdığı tespit

edilmiştir. Bununla birlikte yapılan araştırma sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin benlik saygısı arttıkça özgüvenlerini de artabileceği tespit edilmiştir. Ayrıca gençlerin özgüvenleri üzerinde hem benlik saygısının hem de gençlik liderlik özelliklerinin pozitif yönde bir etki yaptığı, gençlik liderlik özelliklerinin özgüven üzerinde benlik saygısına göre daha güçlü bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı, özgüven, üniversite öğrencileri

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
AN EXAMINING OF THE RELATIONSHIPS AMONG YOUTH LEADERSHIP
QUALITIES AND SELF-CONFIDENCE AND SELF-RESPECT PERCEPTIONS
OF UNIVERSITY STUDENTS

Bariş ERPALABIYIK

Advisor: Assist. Prof. Dr. Veysel OKÇU

July-2018, 112 pages

Jury :Associate Professor Doctor Cemal AKÜZÜM
: Doctor Instructor Veysel OKÇU
: Doctor Instructor Üyesi Vahap BOZ

The aim of this research is to determine the relationship among the youth leadership qualities and student's self-esteem and self-confidence perceptions at students who attend the university. The research is in the relational search model. Scales of "Youth Leadership Qualities "Respect for Self" and "Self-confidence" were benefited as data collection tools. Research universe consists of 6322 university students from 7 faculties and 3 colleges of Siirt University at "2016-2017 academic year. Sampling wasn't used in the research. The research was conducted on a total of 1295 undergraduate students attending the university in the study universe. SPSS and AMOS 22 software was used in the analysis of the study. The correlation between variables was calculated by means of path analysis. At the end of the research, it was determined that university students had a decent level of youth leadership qualities, a high level of self - esteem and a good level of self-confidence of young people according to their perceptions. Acoording to the correlation analysis, it was determined that there is a positive and moderately significant relationship between the youth leadership qualities of the students attending the university and their self-esteem and self-confidence. Also, considering to the path analysis, determined that the youth leadership qualities of the students going on the university, increased both self-esteem

and self-confidence. Furthermore time, it has been founded that as the self-esteem of the students attending the university increases, the self-confidence of them may increase. Additionally, it has also been founded that both self-esteem and youth leadership qualities have a positive effect on self-confidence, and youth leadership qualities are a stronger predictive of self-confidence than self-esteem.

Key Words: Youth leadership qualities, self-esteem, self-confidence, university students

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLOLAR DİZİNİ.....	XI
EKLER.....	XII
TEŞEKKÜR	XIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	8
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	8
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	8
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	9
1.6. TANIMLAR.....	9
1.6.1. Genç	9
1.6.2. Liderlik Kavramı.....	9
1.6.3. Gençlik Liderlik Özellikleri	9
1.6.4. Benlik Saygısı	9
1.6.5. Özgüven.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. LİDERLİK KAVRAMI	10
2.1.1. Yönetici ve Lider Arasındaki Farklar	13
2.2. GENÇLİK KAVRAMI	15
2.2.1. Türkiyede Gençlik ve Sorunları	17
2.3. GENÇLİK LİDERLİĞİ	21
2.4. BENLİK SAYGISI	26
2.4.1. Benlik.....	26
2.4.2. Benlik Gelişimi.....	28

2.4.3. Benlik Saygısı.....	28
2.4.4. Benlik Saygısı Gelişimi.....	30
2.4.5. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Bireylerin Özellikleri.....	31
2.4.5.1. Benlik Saygısı Düşük Bireylerin Özellikleri.....	33
2.4.5.2. Benlik Saygısı Yüksek Bireylerin Özellikleri.....	34
2.4.5.3. Benlik Saygısını Olumsuz Etkileyen Durumlar.....	34
2.4.5.4. Benlik Saygısını Yükseltmek İçin Öneriler.....	34
2.5. ÖZGÜVEN.....	35
2.5.1. Özgüven Kavramı.....	35
2.5.2. İç Özgüven ve Dış Özgüven.....	37
2.5.3. Özgüvenin Oluşumu ve Gelişimi.....	38
2.5.4. Özgüvenin Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	44
2.5.4.1. Ana-Baba Tutumları.....	44
2.5.4.1.1. Aşırı Koruyucu Müdahaleci Tutum.....	45
2.5.4.1.2. Tutarsız Anne Baba.....	45
2.5.4.1.3. Eşitlikçi-Demokratik Tutum.....	45
2.5.4.2. Akademik Başarı.....	45
2.5.4.3. Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi.....	46
2.5.4.4. Zekâ.....	46
2.5.4.5. Fiziksel Görünüm.....	46
2.5.4.6. Olumsuz Baskı ve Disiplin Yöntemleri.....	46
2.5.4.7. Sorumluluk.....	47
2.5.4.8. Diğer Faktörler.....	47
2.5.5. Yüksek ve Düşük Özgüvenin Özellikleri.....	47
2.5.6. Özgüvenin Sonuçları.....	49
2.6. GENÇLİK LİDERLİĞİ, BENLİK SAYGISI ve ÖZGÜVEN İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	50
2.6.1. Gençlik Liderliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	50
2.6.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	52
2.6.3. Özgüven ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
3. YÖNTEM.....	54

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	54
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ ve ÖRNEKLEMİ	54
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	56
3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI	58
3.5. VERİLERİN ANALİZİ VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	60
4. BULGULAR VE YORUM.....	60
4.1. Üniversiteye Devam Eden Öğrencilerin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerini Gerçekleştirme Düzeylerine ilişkin Bulgular	60
4.2. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi	62
4.3. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerinin Yaşa Göre İncelenmesi	63
4.4. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	65
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısına ve Özgüvene İlişkin Algılarını Hangi Düzeyde ve Yönde Etkilediğine İlişkin Bulgular.....	67
BEŞİNCİ BÖLÜM	71
5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	71
5.1. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu gençlik liderlik özelliklerine ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	71
5.2. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu benlik saygısı algısına ilişkin sonuçlar ve tartışma	72
5.3. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu özgüven algısına ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	73
5.4. Cinsiyete göre üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvenlerine ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	73
5.5. Yaşa Göre üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvenlerine ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	75

5.6. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	76
5.7. Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısına ve Özgüvene İlişkin Algılarını Hangi Düzeyde ve Yönde Etkilediğine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	77
5.8. Öneriler	78
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	105
EK 1. ÖLÇEK FORMLARI	105
EK 2. SİİRT ÜNİVERSİTESİ İZİN BELGESİ.....	108
EK 3. GENÇLİK LİDERLİĞİ ÖLÇEK İZİN BELGESİ	109
EK 4. BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ İZİN BELGESİ.....	109
EK 5. ÖZGÜVEN ÖLÇEK İZİN BELGESİ	110
EK 6. STANDARTLAŞTIRILMIŞ PATH ANALİZİ SONUÇLARI.....	111
EK 7. ÖZGEÇMİŞ	112

KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ

f: Frekans

N: Evren

p: Anlamlılık Değeri

r: Pearson Korelasyon Katsayısı

sd: Standart Değişim

ss: Standart Sapma

\bar{X} : Aritmetik Ortalama

%: Yüzde

EMCDDA: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi

GSB: Gençlik ve spor bakanlığı

NCDW: İşgücü ve Engelli Ulusal İşbirliği

RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

U.N: United Nations

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

YEM: Yapısal Eşitlik Modeli

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kavramsal Model.....	68
Şekil 2. Standartlaştırılmış Path Analiz Sonuçları.....	69

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Karşılaştırmalı Yöneticilik ve Liderlik Özellikleri.....	15
Tablo 2.2. İç Özgüveni ve Dış Özgüveni Sağlam Olan Kişilerin Özellikleri.....	37
Tablo 3.1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.....	55
Tablo 3.2. Gençlik Liderliği ve Alt Boyutları, Özgüven ve Alt Boyutları, Benlik Saygısı Croanbach Alpha Katsayıları.....	59
Tablo 4.1. Gençlik Liderlik Özellikleri ve Alt Boyutları, Benlik Saygısı, Özgüven ve Alt Boyutlarına Ait Bulgular	60
Tablo 4.2. Cinsiyete göre üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, özgüven ve benlik saygısı değişkenlerine ait t-testi sonuçları.....	62
Tablo 4.3. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerinin Yaşa Göre İncelenmesi	64
Tablo 4.4. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	65

EKLER LİSTESİ

EK 1. ÖLÇEK FORMLARI	105
EK 2. SİİRT ÜNİVERSİTESİ İZİN BELGESİ.....	108
EK 3. GENÇLİK LİDERLİĞİ ÖLÇEK İZİN BELGESİ	109
EK 4. BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ İZİN BELGESİ.....	109
EK 5. ÖZGÜVEN ÖLÇEK İZİN BELGESİ	110
EK 6. STANDARTLAŞTIRILMIŞ PATH ANALİZİ SONUÇLARI.....	111
EK 7. ÖZGEÇMİŞ	112

TEŞEKKÜR

Bu araştırma sürecinin her aşamasında yardımını ve rehberliğini benden esirgemeyen, eşsiz görüşleriyle beni yönlendiren saygıdeğer danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Veysel OKÇU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tezin değişik aşamalarında desteklerini benden esirgemeyen Doç. Dr. H. Murat ŞAHİN'e, Doç. Dr. Cemal AKÜZÜM'e ve Dr. Öğretim Üyesi Vahap BOZ'a ve eğitim bilimleri bölümünde görev yapan ve emeği geçen tüm hocalarıma teşekkürü bir borç biliyorum. Araştırmaya katılan öğretmenlere, gerekli kolaylığı sağlayan okul yöneticilerine ve Siirt Üniversitesi Rektörlüğüne ve çalışanlarına da ayrıca teşekkür ediyorum.

Tez yazım süresi boyunca çoğu kez ihmal ettiğim eşim Gamze ERPALABIYIK'a ve aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Barış ERPALABIYIK
Siirt, Temmuz-2018

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, önemi, sayılıları, sınırlılıkları ve araştırmada geçen tanımlar yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. PROBLEM DURUMU

Gençlik, insan hayatının en dinamik dönemi ve bir kimlik arayışı, inşası süreci olarak kabul edilmektedir (Akın, 2014: 10). Gençlik, insan hayatının en hareketli ve aynı zamanda en önemli basamaklarından biridir (Turan ve Cansoy, 2015:1). Çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan bu dönem, tüm yaşama biçim verecek olan psikolojik ve biyolojik toplumsal şekillenme ve gelişme çağıdır (Cafoglu ve Okçu, 2013: 84). Birleşmiş Milletler (BM) gençlik dönemini, 12-24 yaş aralığı olarak öngörür. Gençlik dönemi ergenlik yaşına girmeye başlayarak 18 yaşından sonra da görel olarak yetişkinlik dönemine adım atmış olmakla sonlanmaktadır (Yazıcı, 2001: 9).

Gençlik, hayatın önemli ve kritik basamaklarından biri olduğu için bu dönemde genç nesillerin kendisini ve çevresini tanıyan, analitik düşünebilen, dünya vizyonuna sahip, kendini yönetebilen nitelikli bireyler olmaları oldukça önemlidir (Cansoy, 2015:1). Türkiye gibi genç nüfus oranının yüksek olduğu ülkeler için gençlik olgusu, nicel ve nitel olarak önemli bir konuma sahiptir. Çünkü genç nüfusun ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu ve ülkenin ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel yapılarının gelecekteki belirleyicisi olmasından kaynaklı gençlerin uzun vadeli hedefler doğrultusunda, kaliteli bir şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir (Parlak, 1999:1).

Türkiye’de 1970’li yıllardan başlayarak, küreselleşmenin etkilerini iyiden iyiye hissettirdiği yirminci yüzyılın son çeyreğinden beri devam etmekte olan toplumsal değişme, kentleşme, sanayileşme, iç göç hızının artması, gecekondulaşma ve aile kurumunun zayıflaması gibi değişkenler sosyal sorunların artmasına neden olmuştur (Baş, 2017: 271; Kılıçaslan, 2015). Küresel bir sorun olarak görülen işsizlikten ve sonuçlarından en çok etkilenen toplumsal kesim gençlerdir. Gençlerin işsiz kalmalarında en önde gelen nedenler içerisinde, gençlerin 15-24 yaş grubu arasında eğitime katılma oranının artması, yeni iş alanlarının oluşturulması, deneyim ve tecrübe eksikliği, 18 yaş altı çalışma engelleri, gençlerin nitelik ve kabiliyetlerinin işgücü

piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememesi gibi durumları saymak mümkündür (Taş ve Bilen, 2014: 52). Gelecekle ilgili bireysel kaygılarının peşine düşmüş bir kitlenin toplumun genel menfaatlerini düşünerek eylemde bulunmasını beklemek fazlaca iyimser olacaktır (Cafoğlu ve Okçu, 2013:86). Buna ilaveten, gençlerin toplumsal sorumluluk bilinciyle yetişmesi, her şeyden önce demokratik, katılımcı bir eğitim sistemiyle mümkün olacağı gerçeği unutulmamalıdır (Cafoğlu ve Okçu, 2013: 85). Bu bağlamda gençlerin gelecek beklentilerini etkileyen sorunlar tüm yönleriyle irdelenmesi gerekir. Tüm bu sorunlara rağmen genç liderler, zihin ve fikir bakımından enerjik olduğundan doğru yönlendirildiği takdirde birçok sorunu çözüme kavuşturacak hareket ve beceriye sahip olabilir (Kara, 2013:8).

Gençlerin günümüzde ve gelecek yıllarda karşılaşılabileceği en önemli sorunlardan biri, kendilerini yönetememesi olacaktır. Gençlerin liderlik özelliklerinin tespit edilip ve bu eksiklerin giderilmesi, gençleri geleceğin liderleri olarak hazırlayacak, toplumdaki değişimi gerçekleştirecek ve modern toplumda refahın sürmesine olumlu katkıda bulunacaktır (Ngai, Chau-Kiu ve Steven, 2012:132). Turan'a (2013:12) göre gençliğin yetiştirilmesi için öncelikle, her bir bireyin önemli olduğu düşüncesinden hareketle, gençleri ayırmadan, hangi özelliklerle onların yetiştirilmesi gerektiği ortaya çıkarılmalıdır. Genç nesillerde daha pozitif bir gelişim sağlamak için gençlerdeki geliştirilebilecek özelliklerin başında, liderlik özelliklerine sahip olmaları gelmektedir (Cansoy,2015:2).

Liderlik ile ilgili birçok araştırma yapılmasının sebebi, tarihsel süreç içerisinde liderliğin çok boyutlu, kapsamlı, karmaşık ve zengin bir oluşuma sahip olabilmesidir (Saygımar,2006: 37-38). Liderlik, iyi bir insan olabilme sürecidir. Bu sürecin iki bileşeni vardır: Liderin kendini ve dünyayı tanımasıdır. Lider kendinin farkına varıp kendini keşfetmesiyle ancak izleyicilerini etkileyebilir. Liderin kendini tanıması ve ifade etmesinin yanında dünyayı da tanıması gerekir (Bektaş ve Turan, 2014:293). Liderlik alan yazını incelendiğinde, yetişkin liderliği üzerinde liderlik çalışmalarının daha fazla olduğu görülmektedir. Yetişkin liderliği çalışmaları da özellikle yöneticiler üzerinde yoğunlaşırken, gelecekte lider olacak gençler üzerindeki liderlik çalışmaları henüz yeterli bir düzeye ulaşmadığı ifade edilmektedir (Cansoy,2015:2).

Genç nesillerde daha pozitif bir gelişim sağlamak için gençlerde geliştirilebilecek özelliklerin başında, liderlik özelliklerine sahip olmaları gelmektedir

(Turan ve Cansoy, 2015:3). Gençlik liderliği ise, gençlik gelişiminde, takım çalışması, sorumluluk ve vizyon sahibi olma gibi özellikleri kapsayan, ayrı bir yeterlilik alanı olarak ele alınabilir. Gençlik gelişimi gençlik liderlik özellikleri alanını da kapsar (Edelman ve ark., 2004:4). Gençlik liderliği, ortak amaç ve vizyon için birlikte çalışmaya ve gençlerin liderlik etmesine odaklanır (Redmond ve Dolan, 2014: 3). Gençlik lideri gencin psikolojik durumunu takip etmeli ve güçlü ve zayıf yanlarını gencin görmesine yardımcı olmalı ve zayıf yönlerini güçlendirerek destek olabilmelidir (Bayturan,1995:45). Gençlere yönelik liderlik eğitimi, gençlere yön verme kendilerini keşfetme imkânı vermektedir. Bu bağlamda gençlerin liderlik gelişimini sağlayabilecek liderlik eğitimleri üzerinde ciddi gayretlerin gösterilmesi gerekmektedir (Turan ve Cansoy,2015:59). Liderlik eğitim programlarında temel amaç, gençlerin liderlik becerilerini geliştirmeyi, başkaları ile yakın işbirliği yapabilmeyi, değişim ve dönüşümü sağlamayı hem kendileri hem de toplum için düşünebilmeyi ve üretmeyi sağlamaktır (Redmond ve Dolan, 2014:3).

Üniversitelerinde farklı ortamlarda fırsatlar sağlanarak zamanlarının çoğunu okullarda geçiren öğrencilerin liderlik özelliklerinin gelişmesini sağlamak mümkündür. Öğretim elemanları bu fırsatları sağlayabilen en önemli aktörlerdir. Turan ve Cansoy'a (2015:60) göre liderlik eğitimi yükseköğretim düzeyinde farklı programlar ile ele alınmakla birlikte, okul dışında deneyime dayalı olarak liderlik eğitimi veren programlarda bulunmaktadır. Üniversite düzeyindeki liderlik eğitimi belirli liderlik derslerini belirli kredi karşılığında almak şeklinde olabildiği gibi, topluma hizmet uygulamaları gibi doğrudan beceri geliştirmeyi hedefleyen programlarda bulunabilmektedir. Liderlik eğitim programlarının, gençlerdeki liderliği olumlu yönde arttırdığı, liderlik becerileri ve davranışlarını geliştirdiği belirtilmektedir. Amirianzadeh'ye (2012) göre gençlerde liderlik gelişim programları, tutum, bilgi, beceri ve davranış düzeyinde, öğrencilere fırsatlar sağlamaktadır. Bu fırsatlar öz-farkındalık, kendini geliştirme, öz düzenleme, öz-motivasyon, sosyal farkındalık, sosyal beceriler, çok kültürlülüğe dair farkındalık, yüksek özgüven, liderlik becerileri, liderlik teorilerini anlama gibi sosyal değerleri vurgulamaktır

Okullar, öğrencilerin yaşam için hayata hazırlandıkları ve problem çözme kapasitelerinin geliştirildiği yerlerdir. Bu nedenle, mevcut ve gelecekteki problemlerin çözümlenmesi için öğrencilerin liderlik kapasitelerini geliştirmek hayati bir öneme

sahiptir (Mulick,2009). Komives, Owen, Longerbeam, Mainella ve Osteen (2005), liderliğin bir kimlik olduğunu ve süreç içerisinde liderin kimliğini kendisinin oluşturduğunu belirtmektedir. Okul çağındaki gençlerin sosyal becerileri incelendiğinde, problem çözmenin, takım çalışmasının, amaç saptamanın, karar vermenin, zaman yönetimi ve etkili iletişimin, liderlik becerilerinin geliştirilmesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır (Dragon-Severson,2004).

Liderlikle ilgili yapılan araştırmaların, öğrencilerin iletişim yeteneklerini, problem çözme becerisini, sorumluluğu, dürüstlüğü ve amaç saptama yeteneğini kazandırmak için yapıldığı söylenebilir (Bennis,2009; Northouse,2015). Öğrencilerdeki liderlik özellikleri yaş gruplarına göre değişmekle birlikte, genel olarak bazı liderlik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir (Parlar, Türkoğlu ve Cansoy, 2017). Literatürdeki farklı yaş grubu öğrencilerde görülen problem çözme (Addison,1985; Karnes ve Stephens, 1999), amaç saptama ya da hedef koyma (Addison,1985; Parlar, Türkoğlu ve Cansoy, 2017), karar verme becerileri (Fertman ve Linden,1999), grup becerileri (ACUI, 2015), etkili iletişim yeteneği (Dragon-Severson, 2004; Irvin ve White, 2004), dürüstlük (Fertman ve Linden, 1999; Morris, 1991), sorumluluk (Northouse,2015) vb. liderlik özellikleri arasındadır. Yazınsal ya da sözel olarak rahat iletişim kurabilmek için başkalarını dikkatli dinlemek, anlamak ve birlikte karar almak önemli liderlik özellikleri arasındadır (Adair,2011). Liderlik üzerine yapılan çalışmalarda sorumluluk en önemli liderlik özelliği olarak görülür (Northouse,2015). Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol etmeleri, verilen görevleri yerine getirmeleri ve bu bilinçlilik sorumluluğun temelini oluşturur. Öğrencilerin, okulda ya da günlük hayatta sorumluluklarının farkında olması liderlik niteliklerini kazanmaları için önemlidir. Benzer şekilde dürüstlük, öğrencilere kazandırılması gereken liderlik özellikleri arasındadır. Bireylerin davranışları belirli değerlere dayanır ve karakterlerinin gücü dürüst olmak açısından önemlidir (Adair,2011; Northouse, 2015; Yukl,2010). Dürüstlük, kişilik etiğine sahip olma ve kendi değerleriyle barış içinde yaşamak açısından önemlidir (Tarhan, Gümüşel ve Sayım, 2012).

Benlik saygısı, bireylerin sağlıklı bir fiziksel, psikolojik sosyal gelişimi ve işlevselliği açısından önemli bir olgudur. Benlik bireyin kendi kendini görüş ve kavrayış tarzıdır. Bu bakımdan benlik kişiliğin öznel yanını oluşturmaktadır. Benlik, doğumla başlayan yaşantılarla oluşan ve her an gelişmeye devam eden bir yapı, bir oluşumdur.

Her yaşantı, başından geçen her olay benliğe yeni bir şeyler katar (Baymur,1985:271). Benlik daha çok bireyi diğer insanlardan ayıran özellikler olmasına karşın, benlik saygısı ise bireyin bu özelliklerini değerlendirdiğinde kendini nasıl algıladığıyla ilgilidir (Kutlu ve Soğukpınar,2015: 85). Kişinin kendisini değerlendirmesi ve kendisinden memnun olup olmaması sonucu oluşan öznel bir olgudur, kişilik gelişiminde önemli bir yer tutar ve birey için önemli olan algı, duygu ve düşüncelerin bir bütünüdür (Efiltili ve Çıkkılı, 2017).

Yüksek benlik saygısı daha çok pozitif duygulanım, öznel iyilik (Neiss, Sedikides ve Stevenson,2002:352), Mutluluk (Mruk,2006), iyimserlik (Neff ve Vonk,2009:24), yeni fikirlere açık, kişilerarası ve grup ilişkilerinde başarılı, rahat, girişken, üretken ve araştırmacı olma (Cevher ve Buluş, 2007), gerçekçi amaçlar belirleme ve sorumluluk alma (Karadağ, Güner, Çuhadar ve Uçan, 2008:32), toplumda aktif görevler alma (Cevher ve Buluş, 2007) ile ilişkilidir. Coleman ve Hendry'e (1990) göre yüksek benlik saygısına sahip olan kişilerin mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için çaba gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha azimli olduklarını, diğerlerini kabul ettiklerini ve yaşatlarının baskılarına daha az boyun eğdiklerini belirtirken; düşük benlik saygısına sahip kişilerin ise endişeli, karamsar, gelecek hakkında olumsuz düşünceleri olan ve başarısızlık eğilimleri olan bireyler olduklarını (Akt. Karataş, 2014:120) ve sosyal ilişkilerinin kısıtlı olduğu, içe dönük yapılarının olduğu ve yalnızlığı tercih ettikleri bildirilmiştir (Softa, Karaahmetoğlu ve Kılınç, 2015).

Yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler, daha az hata yapar, daha çok başarılı olur böylelikle de kendini daha değerli hisseder. Bu bireyler belirledikleri amaçlara gerçekçi olarak nasıl ulaşabileceklerini bilirler ve yaptıklarının sorumluluğunu kolayca üstlenirler (Patrick, Neighbors ve Knee, 2004). Başarısız olduklarında ise başarısızlığı tümüyle bir hata olarak değil, kendilerini geliştirmek için bir olanak olarak değerlendirirler (Ünsar ve İşsever,2003). Görüldüğü gibi, bireyin benliğini nasıl algıladığı, düşük ya da yüksek benlik saygısı hem bireyin kendisi ile hem de diğerleri ile ilişkisini etkilemektedir. Birey ya yalnızlaşabilmekte, kendini olumsuz değerlendirmekte ya da kendini önemli algılayarak kendi sıkıntılarını, problemlerini çözmeye istekli olabilmektedir (Karataş, 2014:120).

Gençlerde özgüven ise doğuştan itibaren sürekli geliştirilebilen bir olgu ve karmaşık bir süreç olarak ifade edilebilir. Bireyin doğumdan itibaren getirdiği kalıtsal özelliklerin uygun çevresel ortamlarda etkileşimle şekillenmeye başlayan özgüven, bireyin kendisine yönelik pozitif duygu, düşünce ve yargılar geliştirmesi sonucu kendisini iyi hissetmesi ve bunun sonucunda kendisi ve çevresiyle barışık olması anlamına gelmektedir. Feltz (1988: 423) özgüveni, genel bir özellik olmaktan çok bireyin belli bir aktiviteyi başarılı biçimde yerine getireceğine yönelik inancı ve bireyin kendi yargı, yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi şeklinde tanımlamıştır. Özgüven, yüreklilik, cesaret olarak da tanımlanır ancak özgüven kavramı aynı zamanda kişinin kendi yeteneklerine kesin inancını da içine almaktadır (Karademir, 2015:54). Özgüven davranışların en önemli belirleyicilerinden biri olup, bireyin kendine yönelik olumlu yargılarının olması, kendini ve olayları kontrol edebileceği inancı, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, değerinin farkına varması, kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendini tanıması gibi durumlarla ilgili kavramdır (Eldeleklioğlu,2004:111).

Kişinin yaşantısındaki önemli insanlar tarafından saygı ile benimsenmesi ve ilgi görmesi özgüvenin oluşumunda rol oynayan en önemli faktördür. Başarı, değer yargıları ve beklentiler de özgüvenin oluşumunda etken faktörlerdir (Merey,2010). Frank'a (1996) göre ise özgüveni yüksek düzeyde olan bireyler kendilerini yararlı ve önemli kişiler olarak algılama eğilimindedir. Değerlilik duygusu ile başarabilme potansiyellerinin farkında olmaları onları aktif, sorumluluk sahibi bireyler haline getirirken, çevrelerine karşı da onaylayıcı ve yapıcıdırlar (Akt. Kocaarslan,2009). Özgüven, iç özgüven ve dış özgüven olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç güven; bireylerin kendisinden memnun, kendisiyle barışık ve kendisiyle özdeşleşmiş olduğuna dair duygu ve düşüncelerinin toplamıdır. İç güveni oluşturan unsurlar kendine saygı, kendini sevme, kendini tanıma, belirgin hedefler koyma ve olumlu düşünme anlayışıdır. Dış güven ise bireyin kendisinden memnun ve emin olduğuna dair çevresine göstermiş olduğu tavır ve davranışlarıdır. Dış güveni oluşturan unsurlar da iletişim ve duygularını kontrol edebilmedir (Başoğlu, 2007). Özgüveni yüksek olan kişi yeteneklerinin farkında ve neleri yapabileceğini, neleri yapamayacağını bilir. Yani güçlü ve zayıf yönlerini bilir ve yeteneklerini çok iyi kullanır (Günalp, 2007:31-32). Özgüveni yüksek bireyler bağımlı bir kişilik geliştirmektense bağımsızlıklarıyla gurur duyarlar. Ne istedikleri

bilirler ve isteklerine ulaşmak için çaba sarf ederler. Yapabileceklerinin farkındadırlar ve buna göre sorumluluk altına girerler (Mutluer,2006: 34).

Gençlerin liderlik özelliklerinin tespiti ve bu eksiklerin giderilmesi, gençleri yarının liderleri olarak hazırlayacak, toplumdaki değişimi gerçekleştirecek ve modern toplumda refahın sürmesine katkıda bulunacaktır (Ngai, Chau-Kiu ve Steven, 2012:133). Üniversite gençliği, toplum açısından değerlendirildiğinde, bir toplumun sosyo-kültürel yapısının en dinamik unsurudur. Bireyin toplumsal rolünü gereğince yerine getirebilmesi, toplum içinde bir anlam kazanabilmesi sağlıklı bir kişilik gelişimiyle mümkündür (Esenay,2002; Yaratın ve Yücesoylu,2010:3506). Bu bağlamda yapılan araştırmada, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüvenleri arasındaki ilişkileri inceleme konusu olmaktadır.

Liderlik ile ilgili yapılan araştırmaların sayısı yurt dışında çok olmasına rağmen, gençlik liderliği ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı düzeydedir (Ricketts ve Rudd, 2002). Türkiye'de ise üniversite gençliği üzerinde farklı araştırmalara rastlamak mümkündür. Ancak gençlik liderliği alanı literatür çok yeni bir alandır. Ortaöğretim öğrencilerine ya da ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak doğrudan ya da dolaylı çalışmaların sınırlı düzeyde olduğu gözlenmektedir (Avcı, 2009; Birol, 2005; Cansoy,2015; Çelik ve Sünbül, 2008; Durmuş, 2011; Güneş, 2010; Parlar, Türkoğlu ve Cansoy,2017). Türkiye'de yapılan gençlik liderlik alanının yeni olması ve bu alanla ilgili doğrudan ya da dolaylı çalışmaların sınırlı sayıda olması (Akdemir,2007; Başoğlu,2006; Okçu, Erpalabıyık ve Gezen, 2017; Özmutlu, 2008; Soyünen, 2002) dikkat çekmektedir. Türkiye'de yapılacak çalışmalarda, özellikle üniversite gençliğinin liderlik özelliklerinin ortaya çıkarılması ve bu liderlik özelliklerinin gençlerin benlik saygısı ve özgüven algılarını hangi yönde ve düzeyde etkilediğinin belirlenmesi son derece önemlidir. Buna ilaveten, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ve bu özelliklerin gençlerin benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algılarını hangi yönde ve nasıl etkileyebileceğine ilişkin yurt içi ve yurt dışında yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu da yapılacak araştırmanın literatüre katkı sağlayıcı nitelikte olması açısından önemlidir. Bu bağlamda Türkiye'deki gençlik liderliği alanında yapılan çalışmalara da katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Siirt üniversitesine devam eden öğrencilerin “gençlik liderlik özelliklerinin” öğrencilerin benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algılarını hangi yönde ve düzeyde etkilediğini belirlemektir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Siirt üniversitesine devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algıları ne düzeydedir?

2. Siirt üniversitesine devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algıları (1) cinsiyete ve (2) yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

3. Siirt üniversitesine devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Siirt üniversitesine devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, gençlerin benlik Saygısı ve özgüven algılarını hangi yönde ve düzeyde etkilemektedir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmış olmasına rağmen üniversite öğrencilerinin liderlik özellikleri ile ilgili ülkemizde çok az sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Ayrıca üniversite devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüven değişkenleri ile ilişkili yurt içi ve yurt dışı literatürde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durum araştırmanın alana ciddi bir katkı sağlaması açısından önemlidir. Yapılan bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerinin gençlerin benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algılarını hangi düzeyde ve yönde etkilediğinin belirlenmesi bakımından önemli olduğu görülmektedir. Yapılan bu araştırma üniversite öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algılarında incelenebilecektir.

1.4. SAYILTILAR

1. Araştırma grubundaki denekler ölçek ve envanteri içtenlikle yanıtlamışlardır.
2. Kullanılan veri toplama araçları geçerli ve güvenilirlerdir.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma 2016-2017 öğretim yılına ilişkin bilgi ve bulgularla sınırlıdır.
2. Araştırma Siirt Üniversitesinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.
3. Üniversiteye devam eden gençlerin araştırmada kullanılan ölçek ve envanterin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
4. Araştırma, gençlerin kullanılan ölçek ve envanterdeki sorulara verdiği cevapların doğruluğu ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

1.6.1. Genç: Bu çalışmada genç üniversiteye devam eden 18 yaş ve üzerindeki kadın ve erkeklerdir.

1.6.2. Liderlik Kavramı: Liderlik, belirli kişisel amaçlar veya grubun amaçlarını gerçekleştirebilmek için kişinin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi sürecidir (Ataman, 2002:455).

1.6.3. Gençlik Liderlik Özellikleri: Gençlerin mücadele isteği ve hedef koyma, güven duyma ve güvenilir olma, problem çözme becerileri, karar verme becerileri, iletişim kurabilmek, grup becerileri, mesuliyet ve sorumluluk özelliklerine sahip olmalarıdır (Cansoy,2015:8).

1.6.4. Benlik Saygısı: Rosenberg'e (1965) göre ise benlik saygısı, bireyin genel olarak kendisine yönelik tutumlarıdır. Bireyin kendisiyle ilgili duyduğu hoşnutluk, onur, kendisine atfettiği değer ve saygı; kişinin kendisini değerlendirmesi sonucu kendisine ilişkin oluşturduğu değerlilik, önemlilik ve saygı duyma yargısı benlik saygısı olarak tanımlanabilir.

1.6.5. Özgüven: Özgüveni kişinin kendi yeteneklerine inanması olarak tanımlamıştır(Hambly,2003:9).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında gençlik liderliği, benlik saygısı ve özgüven kavramları üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya konu değişkenlerinden gençlik liderliği, benlik saygısı ve özgüven kavramlarının tanımlarına değinilmiştir. Ayrıca her üç kavramın genel tanımlarının yanı sıra alan yazınında ilgili konuları işleyen araştırmalardan söz edilecektir.

2.1. LİDERLİK KAVRAMI

Türk Dil Kurumunun (TDK) sözlüğünde liderlik önderlik olarak tanımlanmıştır. İnsanlık tarihinin başından beri liderlik hayatın içinde var olan bir olgudur (Sorenson, 2001). Bass'a (1990) göre liderlik ile ilgili ilk yazılı metinler çağlar öncesine dayanmaktadır ve ilk yazılı metinlerde 5 bin yıl önce Mısır hiyerogliflerinde, lider ve takipçileri üzerinde durulmuştur (Akt. Cansoy, 2015:10). Çin'de 6. yüzyılda liderlerin insanlara karşı olan sorumluklarından bahsedildiği görülmektedir ve Aristo'nun Politika, Makyavel'in Prens adlı kitaplarında da liderlik konusu yer almaktadır. Liderliğin tarih boyunca etkili bir kavram olduğu görülmektedir. Oxford İngilizce sözlüğünde ise lider kelimesine, en erken 1300'lü yıllarda rastlanmaya başlanmıştır (Cansoy, 2015:10).

Lider, izleyenleri bir amaca doğru motive eder ve grup hedeflerinin gerçekleştirilmesi için yönlendirir, liderlik ise belli şartlarda grup hedeflerini hayata geçirmek üzere bir bireyin grubu harekete geçirmesi sürecidir (Koçel, 2001). Lider sahip olduğu nitelikler ile farklı ortamlarda insanlara yön verir, insanların isteklerine ulaşmasını sağlar. Lider için önemli olan takipçilerdir. Lider bunu yaparken kendi ruhunu işin içine katar. Liderler ile takipçileri beraber yol alır ve ilerler. Sorunlarına beraber çözüm ararlar (Cansoy, 2015:14).

Bennis'a (1959) göre liderlik için; lider, etki ve güç olarak üç tane unsura ihtiyaç vardır (Akt. Cansoy, 2015:11). Liderlik hem bir etkileme süreci hem de örgütsel sonuçlar üzerinde etkili olan ve takipçilerin içsel motivasyonu sağlayan bir mekanizmadır (McMahon ve Ford, 2012). Gardner'a (1990) göre liderlik elindeki güç, liderlik yeteneğini kullanarak, herkesin paylaştığı amaçlar doğrultusunda bir grubu

harekete geçirdiği zaman ortaya çıkabilir (Akt. Cansoy, 2015:11). Yukl (2010) ise liderliği başkalarını neyi, nasıl yapacakları ile ilgili bir etki oluşturma süreci ve ortak hedefler doğrultusunda, hedefe ulaşma sürecini kolaylaştırarak, birey ve grup olarak çalışmak olarak tanımlamaktadır.

Yusuf Has Hacıp *Kutadgu Bilig* adlı eserinde liderlerin niteliklerini anlatmıştır. Akıl, cesaretli olup risk alma, kendini feda etme, büyük işler başarma, dürüst olma, güven uyandırma, rol model olma gibi Lider özelliklerini o dönemin özelliklerine göre ifade etmiştir (Özçelik, 2005:87-95). Liderlerin bazı özellikleri arasında coşku, dürüstlük, hak yememe, insani özellikler, özgüvenin yüksek olması, tevazu sahibi olma, cesur olma gibi özellikler gelmektedir (Adair, 2009). Liderlikle ilgili yapılan tanımlarda ortak noktalar kişisel özelliklerden kaynaklan güç, karar alma ve uygulayabilme, yön verme, ortak amaçlar için etki oluşturma, grup ve bireyler arası etkileşime girme, değişim yapabilme yeteneğidir (Şişman, 2011).

Bennis'a (2009) göre okullardaki öğrencilerin liderlik vasıflarını geliştirecek fırsatlar yetersizdir. Öğrencilerin liderlik nitelikleri ve okul ve sınıf düzeyindeki yansımaları öğretmenlerin yeterince ele almadığını göstermektedir (Carter, Bennetts ve Carter, 2003; Dempster, Stevens ve Keeffe, 2011). Öğrencilerin liderlik vasıflarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar, eğitim ile ilgili sorunların çözümünde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Mulick, 2009). Öğrencilerdeki liderlik özelliklerini araştıran çalışmalar incelendiğinde çoğu, öğrencilerin liderlik düzeylerini ve niteliklerini belirlemeyi amaçladığı görülmektedir (Babacan, 2008; Cansoy, 2015; Cansoy, Dinçel ve Türkoğlu, 2013; Güneş, 2010; Hinds, 2011; Ogurlu 2012; Tüysüz, 2007; Wang, Li, Li, Wei, ve Li., 2012). Araştırmaların büyük bir kısmı, akademik anlamda yetenekli ve potansiyeli olan okul çağındaki çocuklara odaklanmaktadır (Schneider, Ehrhart ve Ehrhart, 2002:276). Bu araştırmaların üstün potansiyeli olan çocuk ve gençler üzerinde yapılması, araştırmaların önemli bir sorunu olarak görülebilir. Çünkü bu tarz araştırmalarda üretilen bilginin, belirli bir kitleye hizmet etmekte olduğu düşünülebilir. Bu sebeple farklı okul düzeylerindeki ve niteliklerdeki öğrencilerin liderlik özelliklerinin ortaya çıkartılması önemlidir (Cansoy,2015:3). Ergenlik çağındaki gençlerin ve öğrencilerin başarılarında, liderlik özelliklerinin önemini ortaya çıkmasından dolayı, kişisel gelişimi devam ettirmek için, öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması gereklidir (Thompson, 2006).

Liderlik literatürünün incelemesi yapılırken, belirli liderlik konuları ile ilgili yapılan tartışmalarda ortaya üç temel kavram çıkmaktadır. Bunlar amaç, içerik ve insan ajansı (MacBeath ve Dempster, 2009). Hem yetişkinler hem öğrenciler için bir okulda öğrenme sorumluluğunu paylaşan herkesin liderliğini ortaya çıkardığımızda, yapılan katkının inancını temsil etmesi, iyimser ve özenlidir (Jackson, 2004a:7).

Mcgregor (2006:4-5) etkili liderliğin örgütler içinde bireyselliğe nispeten daha fazla yayıldığını onaylayan yeni liderlik teorilerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Liderlik hem akademik hem de ortak bir türdeki, insan davranışlarının ve katılımının biçimlerini belirlemek için oluşan terimlerden biridir. Tarihsel olarak, yakın aile üyeleri güç, yetki, etki, manipülasyon, güç ve ikna kabiliyetini dahil edilmiştir. Bu hoşnutsuz aile içinde, liderlik her zaman favori sonuçları olmuştur (Gronn, 2000:60).

Başarılı okul liderliğinin çalışmaları (Earley, Evans, Collarbone, Gold ve Halpin, 2002) okul gelişiminin sağlanmasında ve sürdürülmesinde liderliğin dağıtılmasını önemini belirtmiştir. Başarılı liderler, merkezi liderliğin sınırlamalarını fark etmiş ve liderlik rollerinin dağıtılmasını yönlendirmeye teşvik etmiştir (McGregor, 2006:5).

Harris ve Lambert (2006:5) gibi araştırmacılar liderlik fikrinin insandan ziyade ilişki üzerine odaklanarak, süreç olarak daha fazla incelenirse, liderlik uygulamalarının okul toplumuna bir bütün olarak yayılabileceğini savunuyorlar.

Liderlik birlikte öğrenmek ve toplu ve işbirliğine dayalı anlam ve bilgi inşa etmekle ilgilidir. Sürekli konuşmalar yoluyla algıları, değerleri, inançları, bilgi ve varsayımları ortaya çıkarma ve aracılık etme fırsatlarını içerir. Ortak inançlar ve yeni bilgiler ışığında, birlikte fikir üretmek, yansıtmak ve iş anlayışı kurmak ve bu yeni anlayışlardan doğan eylemleri oluşturmak demektir. Böylece liderliğin özünde birlikte öğrenmek vardır (Harris ve Lambert, 2003:3).

Eğitim liderliği eğitim sistemine odaklanmaktadır, eğitim ile ilgilidir, öğrenme süreçleri ve sonuçlarıyla bütünleşiktir ve eğiticiidir. Eğitim liderliği sadece verimli ve etkili örgütlerin sağlanması değil, aynı zamanda miras aldığımız güç yapılarını ve kültürleri değiştirmek ve demokratik gelişmenin önündeki engeller olarak hareket edebilmektir (Günter, 2005:6). Geleneksel olarak, eğitimsel liderlikte yazılar, bireysel olarak okul liderlerine odaklanır. Destek sağlamak ya da görüş inşa etmek gibi insan merkezli bölümler okul müdürüyle ilişkilendirilir (Harris ve Bennett, 2001).

McGregor ve Tyrer'a (2004) göre öğrenciler kendilerini potansiyel lider olarak gördükleri zaman topluma katılım kavramını yeniden düşünüyorlar. Liderliğin başkaları için olduğu duygusundan okulların fırsat yeri olduğuna inanırlar. Geleceği biz belirleriz. Ya yol gösterebiliriz ya da yönlendirebiliriz. En azından, öğrencilerimize seçme hakkı vermeliyiz demiştir. Kız öğrencilerin toplumdaki kadın liderlerinin mevcut durumun farkında olmaları önemli olmakla birlikte, liderlik için okuldaki öğrencilerinin hazırlanması, cinsiyete özgü bir yaklaşım gerektirmemektedir. Bunun yerine liderlik teorisi ve pratiğini anlamak erkek ve kadın için eşit şekilde geçerlidir (Archard, 2012:25).

2.1.1. Yönetici ve Liderlik Arasındaki Farklar

Yöneticilik ve liderlik kavramı birbiri yerine kullanılsa da aslında bu iki kavram arasında farklar vardır. Yöneticilik ve liderlik çoğunlukla birbirine karıştırılan, hatta zaman zaman eşanlamlı olarak kullanılan, genelde birbirine yakın fakat temelde birbirinden farklı kavramlardır (Çırpan,1999:1). İyi bir yönetici; tarafsız, takdir edici, sempatik, sabırlı, örnek, ölçülü, nazik, koruyucu, özverili, iyimser, etkileyici, ikna edici, dengeli, değerbilir, çifte standartsız, kendisiyle barışık, önyargısız, destekleyici, cesaretlendirici, sırdaş, dürüst, adil, empatik, inandırıcı, güven verici, iradeli, sorumluluk sahibi, kararlı, uyumlu, coşkulu, çevresiyle barışık, duyarlı, düzenli, güler yüzlü, insana değer veren, kolaylaştırıcı, paylaşabilen, saydam, sağduyulu vb. olmalıdır (Sarıtış, 1997:21).

Sabuncuoğlu ve Tokol'a (2001:164) göre yönetim, işletmenin çizilen amaçlarına ulaşmak için işbirliği ve dayanışma içinde girilen bilinçli ve düzenli etkinliklerin toplamı olduğunu söylemiştir. Yıldırım'a (2012:34) göre yönetici mevcut koşullar altında kurumun en iyi sonucu üretebilmesine çalışırken lider ise işletmenin değişimlere ayak uydurabilmesi için gerekli yenilik ve düzenlemeleri yapmak, kuruma yeni bir vizyon vermekle ilgilenir. Yıldırım'a (2012:34) göre liderler, kurumun ayakta kalmasını sağlamak, işlerin yapılış biçimi ile nelere değer verileceğini belirlemek, vizyon oluşturmak ve bu vizyonu kurum içinde benimsetmek sürecinden sorumludur.

Sertoğlu'na (2010:57) göre liderlik özellikleri: Bir bakışta durumu kavrama yeteneği, hızlı ve doğru muhakeme yeteneği, bilimsel yöneticilik bilgi ve becerisi, sağduyu duruma uyum kabiliyeti görevde titizlik, beklenmeyen olaylara göğüs germe

kapasitesi, fırsatlar yaratma ve bu fırsatları kullanma becerisi, astlarının fiziksel ve ruhsal refahını sağlama becerisi, manevi cesaret, maddi cesaret, sade tavır, risk yükleme kapasitesi, bedeni dayanıklılık, güçlü mantık, yenilikleri uygulama yeteneği, fırsat kararları verme yeteneği, değişime ayak uydurma becerisi, çalışkanlık, sezgi gücü, araştırmacılık, düşünceleri pratiğe geçirme becerisi, taktik, operatif, stratejik düzeyde bilgi ve uygulama becerisi, hem kendini hem de astlarını etkili bir şekilde , motive etme yeteneği, soğukkanlılık , geniş ve mantıki hayal gücü , adalet dağıtma yeteneği, maceracı eğilim, zihni dayanıklılık, yaratıcılık gibi özelliklerdir.

Barutçugil'e (2006:48) göre yönetici kişisel özellikleri; sorun çözme becerisi, takım çalışmasına yatkınlık, olumlu zihinsel tutum, iletişim kurma yeteneği, ilişki kurma yeteneği, girişkenlik kendine güven, kararlılık, dayanıklılık liderlik, sabırlı olma, soğukkanlı olma, yaratıcı olma, rahat ve açık olma ve yenilikçi olmaktır.

Baltaş' a (2001) göre gerçek bir lideri öykünen liderlerden ayıran en önemli özelliklerden birisi, resmi olarak sahip olduğu koltuktan ayrılmış olsa bile insanların o kişiyi lider olarak kabul etmeye devam etmeleridir. Koçel'e (2003:583-586) göre yöneticilerde olması istenen özellikler liderlik niteliklerine sahip olmaları ve liderlerin yaptıkları işleri yapmalarıdır.

Liderlikle yöneticilik arasındaki ortak özellik; her ikisinin de bulunduğu örgütlerdeki kişi ya da grupları belirli hedeflere ulaşmak için yönetme ve yönlendirme gayreti içerisinde olmalarıdır (Tengilimoğlu, 2005:3).

Koçel'e (2011:573-574) göre yönetici ve liderler arasındaki farklılıklardan bazıları şunlardır;

- 1- Yöneticilik bir meslek uygulamasıdır, liderlik ise insanları etkileyebilme ve harekete geçirebilme işidir.
- 2- Yöneticinin görev tanımı vardır, liderin görev tanımı yoktur.
- 3- Yöneticilik tanımlanan hedeflere ulaşma, liderlik ise değişim ve dönüşüm yapabilme işidir.
- 4- Yönetici "işleri doğru yapan", lider ise "doğru işler yapan" kişidir.

Özden'e (2005) göre karşılaştırmalı yöneticilik ve liderlik özellikleri aşağıdaki Tablo 2.1.' de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Karşılaştırmalı Yöneticilik ve Liderlik Özellikleri

YÖNETİCİ	LİDER
Yönetir.	Yönlendirir.
Mevcut düzeni sürdürür.	Yenilik peşindedir.
Otoritesi statüden kaynaklanır.	Otoritesi kendisindedir.
Yetkileri kendisinde toplar.	Astlarını yetkilendirir.
İtaati vurgular.	Katılımı vurgular.
Planlara aşırı bağlıdır.	Alternatif yaklaşımlara açıktır.
Belirlenmiş amaçlara hizmet eder.	Yeni amaçlar ortaya çıkarır.
İşi doğru yapar.	Doğru işi yapar.
Kontrolü vurgular.	Güveni esas alır.

Liderler sahip oldukları özellikleriyle başkalarını etkiler ve hedefe dayalı vizyon ve misyon oluşturabilen kişilerdir. Yöneticiler ise başkaları tarafından o pozisyona getirilmiş, başkaları adına belirlenmiş hedeflere dayalı olarak çaba gösterir, işleri planlar, uygular ve denetler (Sabuncuoğlu ve Tüz, 1998:81).

Her yönetici lider olamayacağı gibi her lider de yönetici olamayabilir. Fakat iyi bir yöneticinin aynı zamanda iyi bir lider olabilmesi örgütün başarısını olumlu etkiler (Sarıoğlu ve Uğur, 2014:124).

2.2. GENÇLİK KAVRAMI

Liderlik ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında çok farklı liderlik tanımları olduğu görülmektedir. Tam olarak üzerinde anlaşma sağlanmış bir tanımlı yoktur. Gençlik tanımlamaları da ülkeden ülkeye, ya da organizasyondan organizasyona değişmektedir (Cansoy, 2015:28). TDK'nin tanımına göre gençlik; **Gelişmesini tamamlamamış olan, gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç, zihin bakımından yeterince gelişmemiş, toy, yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmişi olan şekilde ifade edilmiştir.**

Gençlik ile ilgili yapılan çalışmalar son 50 yılda bir artış göstermektedir. Genç nüfusun giderek artması ve değişmesi bu konuda yapılan araştırmalarda bir artışa neden olmuştur. Gençlik araştırmaları daha çok sorun odaklı bir çerçevede üzerinde ele alınmıştır

(Cansoy, 2015:55). Gençlik ile ilgili yapılan çalışmalar, eğitim-öğretim, psikoloji, sosyoloji ve sosyal hizmetler alanında yoğunlaşmaktadır (Yaman, 2010; Yaman, 2013). Dini inanç, siyasi tercihler ve hareketler, işsizlik ve istihdam, zararlı madde kullanımı ve toplumsal sorunların gençliğe etkileri ve gençlerin spora katılımı ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Eraslan, 2013:4). Gençlerdeki liderlik alanı literatürde tartışmalı bir alandır ve konu Türkiye'de de yenidir. Dünya genelinde yapılan çalışmalarda ortaya konulan liderlik niteliklerine göre, Türk kültüründeki gençlerin liderlik özelliklerinin tartışılması, gençlerdeki liderlik özelliklerin tespit edildikten sonra, bu özellikleri geliştirmeye yönelik eğitim programları üzerinde durulması gereklidir (Cansoy, 2015:56).

Genç ve gençlik kavramlarına farklı toplumlarda, hatta aynı toplumun farklı kesimlerinde bile değişik anlamlar yüklenmiştir. Bu sebeple dünya üzerinde yer alan birçok coğrafyada çok farklı genç ve gençlik tanımının yapılması doğaldır. Dolayısıyla ülkeler kendi tanımlarını yapmakta, gençlerinin ihtiyaçlarını bu tanımlar çerçevesinde karşılama eğilimi göstermekte ve kendilerine ait gençlik politikaları belirlemektedirler (Şentuna,2009:8).

Akın'a (2014:10) göre gençlik, insan hayatının en dinamik döneminde bir kimlik araması, kimlik inşası süreci olarak kabul edilmektedir. Gürses ve Gürses (1997:46-47) Gençlik kavramını, belirli bir toplumun şekillenmesinde o toplumsal şekillenmeyi sağlayan sosyal sınıf ve sosyal tabakaların bilimsel çerçevede tanımlanmış ve sınırlandırılmış olup belirli bir yaş grubu olarak tanımlar. Kara'ya (2013:8) göre ise gençlik çağı, zihin ve fikir bakımından enerjik olduğundan doğru yönlendirildiği takdirde birçok sorunu çözecek aksiyon ve beceriye sahiptir.

Birleşmiş Milletler örgütü ve UNESCO 15-24 yaş aralığındaki kişileri genç olarak tanımlamakla birlikte (Eraslan, 2013). Okulda kalma sürelerinin uzaması ile birlikte aynı uluslararası kuruluşlar tarafından gençlik dönemini 15-29 yaş grubuna uzatmaya başlamıştır (UN, 2005). Ülkemizin ulusal gençlik ve spor politikalarına göre, 14-29 yaş aralığı genç olarak kabul edilmektedir (GSB, 2014:4).

Murat ve Şahin'e (2011:2) göre insan yaşamının en önemli ve verimli dönemini oluşturan gençlik dönemi; bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinden farklı yapısal özelliklere sahip bir süreçtir. Her kültürde bir gençlik anlayışı yer almaktadır.

Gençlik anlayışı dil, din, toplumsal yapı gibi farklı şartlardan etkilenmektedir ve Batılı toplumların gençlik anlayışı ile Doğulu toplumların gençlik anlayışı birbirinden farklıdır. Türk ve İslam kültüründe ve alan yazında ise gençlik, genel olarak iki şekilde değerlendirilmektedir. Bunlar, gençlik devresinin önemi ve değeri ile birlikte gençliği beden, ruh ve yaratılış açısından değerlendirmektedir (Dehabadi ve Huseynizade, 2013:32). Gençlik dönemi, bireyin biyolojik ve duygusal süreçlerindeki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal olgunluğa doğru gelişmesi ile devam ederek bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı belirli bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir. Bu döneme hızlı fiziksel ve sosyal değişiklikler etki eder (Özbay ve Öztürk, 1992:12).

Gençlerin kendi toplumlarında etkili, pozitif farklar oluşturabilecek istekli, yetenekli, iyi bir birey olarak yetiştirilmesi önem arz etmektedir (Heifez, 2006). Gençliğin nitelikli yetişmesini engelleyen farklı sebepler bulunmaktadır. Topçu (2014:25-29) bu sebepleri, gençliğin yaptıkları ile ahlâktan uzaklaşması, üretmek yerine başkalarına benzemeye çalışılması, ümitsizliğe düşerek kendi durumlarını kabul edip mücadeleyi bırakmaları, fikir mücadelesinde zayıf kalmaları ve kendi kültürüne yabancı olan yöntemler ile problemlere çözüm aramaları, iradesizliklerini yaptıkları her şeyde hissettirmeleri, mesuliyet duygusunu kaybetmeleri ve vazifeden kaçmaları olarak belirtmektedir.

Gençlerdeki sorunların ana kaynağına inilip, çözümü için belirli kriterler geliştirilmelidir (Cansoy, 2015:1). Gençlikten yetişkinliğe doğru ilerleyiş beraberinde değişik psikolojik ve sosyal zorlukları da getirmektedir. Bu ilerleyişi kolaylaştırmak için gençlerdeki liderlik özelliklerinin tespit edilmesi gençlik gelişimine olumlu katkıda bulunacak ve yetişkinliğe geçişi kolaylaştıracaktır (Cansoy, 2015:2). Liderlik alan yazını, liderlik rolleri ve öğrencilerin liderliği incelendiğinde, genelde yetişkinler ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir (Dempster ve Alf, 2007).

2.2.1. Türkiye’de Gençlik ve Sorunları

Gençlerdeki liderlik özellikleri farklı ekonomik, sosyal ve bireysel faktörlerden etkilenebilir. Bu nedenle işsizlik, eğitim, zararlı alışkanlıklar ve boş zamanın değerlendirilmesi gibi kavramların üzerinde durulması gereklidir (Cansoy, 2015:30). Gelişmiş ülkeler eğitim, işsizlik gibi alanlarda gerekli tedbirleri almalarına rağmen, bu

ülkelerin gençleri zararlı madde bağımlılığına sürüklenmektedir (Cansoy, 2015:30). Eğitimciler, sosyal pedagoglar, bu alanda belli bir görüşe sahip uzmanlar Türkiye'nin en büyük sorunlarından birinin gençlik olduğunu dile getirmişlerdir (Baş, 2017:150). Baş'a (2017:275) göre güncel sorunlar içerisinde anomi, stres, iletişim ve yalnızlık bağlantısıyla ortaya çıkabilecek sosyal patolojik sorun depresyon ve şiddet olabilmektedir.

Birleşmiş Milletler gençlik raporuna göre dünya genelinde gençlerin sorunlarının başında eğitim, işsizlik, açlık ve yoksulluk, sağlık, çevre, uyuşturucu bağımlılığı konuları gelmektedir (UN, 2005). Baş'a (2017:276) göre artan medya gücünün meydana getirdiği ve gençler üzerinde büyük tahribat bıraktığı önemli bir şiddet türünün elektronik şiddet olduğu belirtmiştir. Batılı ülkelerde eğitim, işsizlik, zararlı madde gibi konularda yeterli bilgi bulunurken, Türkiye'de yapılan çalışmalarda bunun yetersiz olduğu görülmektedir (Cansoy, 2015:30). Genç işsizlik sorunu, ülkeden ülkeye farklılık göstermekle beraber, işsizliğin bir çok ülkenin ortak sorunu olduğu görülmektedir (Cansoy, 2015:31).

TÜİK (2017) Ekim ayı verilerine göre genç nüfusta işsizlik oranlarına bakıldığında 15-24 yaş arası işsizlik oranları %19,3 tespit edilmiştir. Bu istatistiğe bakıldığında ülkemizde işsizliğin bir sorun olduğunu söyleyebiliriz. Yaş grubu 15-64 olan kişilerin işsizlik oranlarına bakıldığında işsizlik oranı %10,5 seviyesinde gerçekleştiğini görülmektedir. Bu veriler işsizliğin gençlerde yüksek bir oranda olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2017). TÜİK verilerine göre Ekim 2017 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların oranı %33,9 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2017).

İTO'nun (2011:43-59) Türkiye'de gençlerdeki işsizliğin nedenleri ile ilgili yapılan araştırmada, toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, demografik yapı, işgücü piyasası politikalarının yetersizliği eğitim sistemlerinin yetersizliği, ücret politikaları ve asgari ücret uygulaması, gençlere özgü nitelikler ve eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, gençlerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olmaları, etnik köken ve engellilik gibi konular gelmektedir. Türkiye için sorun olan genç nüfus aynı zamanda ekonomik sorunların çözümü içinde bir fırsattır (UNDP, 2008).

Yapılan çalışmalara bakıldığında işsiz kalan gençlerin farklı sorunlar ile karşılaştığı görülmektedir. Bu sorunlar ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (İTO, 2011:60-65). Gençlerin işsizliği arttıkça gençlerdeki normal sosyalleşme süreci bozulmakta ve maddi olarak ailesine bağımlı yaşayacağı için gelecek ile ilgili planları belirsizleşir ve sorumsuz insan modelleri ortaya çıkabilir ve bunun sonucunda da şiddet olayları artabilmektedir (Gündoğan, 1999:68).

Türkiye'nin işsizlik sorununun temelinde, tarım toplumu geleneğinin devam etmesi, hızla artan genç nüfusa istihdam olanaklarının sağlanamaması gibi temel nedenler yatmaktadır. Bu da Türkiye'de işsizliğin yapısal bir özellik taşıması sonucunu doğurmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008).

Cafoğlu ve Okçu'nun (2013:96) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan gençlerin en önemli kişisel sorunları sıralandığında ise en büyük oranda meslek edinme güçlüğü (%20), daha sonra eğitim (%16), psikolojik sorunlar (%16), işsizlik (%15) ve toplumsal baskılar (%10) olduğu görülmektedir.

Türkiye'de (TÜİK,2017) verilerine göre eğitime devam etmeyen ve çalışmayan genç nüfus (20-24 yaş) oranı %24,1'dir. TÜİK (2017) verilerine göre 2016/2017 yılında net okullaşma oranı ilkokulda %91,2, ortaokulda %95,7, ortaöğretimde %82,5, yüksek öğrenimde ise %42,4 olduğunu görmekteyiz. Eğitim durumuna göre genç işsizlik oranına baktığımızda okur yazar olmayanların %12,1'i, İlkokul eğitimlilerin %14,1'i, Ortaokul veya dengi mesleki eğitimlilerin %13'ü, Genel liselilerin %24,4'ü, Yüksek-öğretim düzeyindeki gençlerin ise %34,4 'ü işsizdir (TÜİK, 2017). Gençlerde işsizlik oranı ise TÜİK (2017) yılında genç erkeklerde %17,8, genç kadınlarda ise %26,1 olarak gerçekleşmiştir.

Okuldan çalışma hayatına geçiş sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşan genç işsizlere iş deneyimi kazandıracak ve istihdam sağlayacak programlar oluşturulmalı, işsizliğin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde işverenlerin desteklenmesi ve girişimciliğin özendirilmesi gerekmektedir (Uşen, 2007; 67).

Genç işsizliğin önlenmesi için eğitim politikalarına önem verilmesi gerekmektedir. Gençlerin eğitim hayatı içinde aktif olması sağlanmalıdır. Genç işsizliğinin önlenmesinde yeni iş alanlarının oluşturulması gereklidir. Özellikle en büyük sorumluluk devlete düşmektedir. Çalışma hayatında önemli bir yeri olan

sendikalar, özel istihdam büroları ve mesleki eğitim veren kuruluşlar da devlet ile işbirliği içinde olmalıdır (Ürüt Kelleci ve Türk, 2016:24).

Eğitim çağındaki genç nüfusun üniversite okuma oranlarındaki artış, hayata geç atılmayı beraberinde getirmekle birlikte evlenme yaşının artmasına ve aile bilincinin zayıflamasına neden olmaktadır (TÜİK, 2016).

Yetişkinlerle gençler arasında yaşanan en büyük sorunlardan biri iletişimdir. İletişim birçok toplumsal sorunda olduğu gibi aile ortamındaki sorunların önemli nedenleri arasındadır. Dolayısıyla sağlıklı bir iletişim kötü giden her şeyi tersine çevirecek işlev ve etki gücüne sahiptir (Doğan, 2007:501). Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'nin gençliği bir sorun olmaktan kurtarıp, gelişme ve ilerlemenin yolu, öncelikle rasyonel ve bilimsel algıyla inşa olmuş bir politik akla sahip olmaktan geçmektedir (Komisyon, 2003:2).

İlk ve ortaokullar üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin boş zamanlarını daha çok televizyon izleyerek geçirdikleri ve bilgisayar kullandıkları, kitap okumayı ise en son tercih olarak kullandıklarını ortaya koymuşlardır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007:17).

Kır'ın (2007) Üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada boş zaman faaliyetleri arasına öğrencilerin %44,4'ünün kitap, dergi ve gazete okuduğu, %10,3'ünün televizyon seyrettiği, % 8.2'sinin spor yaptığı, % 11.5'unun uyuyarak dinlendiğini, % 5.3'ünün arkadaşları ile sohbet ettiğini belirtmişlerdir.

Boş zamanların değerlendirilmesi ile takım çalışması, benlik saygısı ve serbest zaman spor aktiviteleri arasında olumlu ilişkiler bulunmuştur. Gençlere birtakım alışkanlıkları erken yaşlarda kazandırmak, onların gelişimini ve geleceklerini de etkilemektedir. Gençlerin serbest zaman faaliyetlerine gönüllü olarak katılması hayatlarının sonraki dönemlerinde de devam ettikleri görülmektedir (UN, 2005:71-72).

Cafoğlu ve Okçu'nun (2013:105) yaptığı araştırmada gençlerin yaklaşık %44'ü bilgisayarı ve interneti bilgi kaynaklarına ulaşmak amacıyla kullandıkları, boş vakit geçirmek, oyun oynamak ve arkadaşlarıyla sohbet etmek amacıyla bilgisayarı kullandıklarını söyleyenlerin oranı ise %38'dir. Gündemi ve siyaset takip etmek amacıyla kullananların oranı ise yaklaşık %9'dur.

Genel olarak baktığımızda serbest zaman faaliyetlerinde gençler arasında nitelikli olmayan faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir (Cansoy, 2015:38). Türkiye’de sınav odaklı bir sistemin olması, akademik başarının ön plana çıkması, farklı serbest zaman etkinliklerinin yapılmasını da zorlaştırmaktadır (Cansoy, 2015:38). Serbest zamanın iyi değerlendirilmemesi zararlı alışkanlıklar gibi birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Serbest zamanın iyi düzenlenmediği takdirde zararlı alışkanlıklar gibi farklı problemlere yol açacağı düşünülebilir (Cansoy, 2015:38).

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (EMCDDA, 2012) verilerine göre esrar kullanımı büyük ölçüde 15- 24 yaş grubundaki gençlerde kullanımının artış gösterdiği rapor edilmektedir. Cafoğlu ve Okçu'nun (2013:106) yaptığı araştırmada araştırmaya katılan gençlerin yaklaşık beşte birinin (%19,9) zararlı alışkanlıkları olduğu, bu oranın kızlara oranla erkeklerde daha fazla olduğu gözlenmektedir.

Spor ve liderlik özellikleri arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarda ise, spor takımlarında bulunanlar ve sportif faaliyetlere katılımın liderliğe olumlu yönde katkıda bulunduğu tespit edilmiştir (Başoğlu, 2006; Akdemir, 2007; Çar, 2013).

2.3. GENÇLİK LİDERLİĞİ

Gençlik liderliği çalışmaları gelişmiş ülkelerde 1980’li yıllardan sonra daha çok önem vermeye başlanmıştır. Gençlik liderliği, gelişmiş ülkelerde gençlik hizmetleri alanında ve serbest zaman etkinliklerinde oldukça önemsenmekte ve artık meslek olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde, gençlerle çalışma yapan meslek grupları hem liderlik faaliyetleri alanına göre hem de gençlerle çalışma, gençlik psikolojisi ve liderlik üzerine eğitimler vermektedir. Bu sebeple gençlik liderliği profesyonel boyut kazanarak meslek olma sürecindedir (Bayturan, 1995:44).

Gençlik bir ülkenin geleceğidir. Her gencin doğuştan gelen potansiyelinin keşfetmesi Türkiye’nin geleceği için önemlidir (Turan ve Cansoy, 2015:47). Literatürde gençlik liderliği tanımları, araştırmacıların araştırma alanlarına bağlı olarak, değişiklik göstermektedir. Liderlik ile ilgili net olmayan tanımlamalar gençlik liderliği için de geçerlidir (Klau, 2006:59).

Ricketts ve Rudd (2002) Liderlik ile ilgili yapılan araştırmaların sayıca çok olmasına rağmen, gençlik liderliği ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu belirtiştir. Drum'a (1988) göre öğrenci liderliği ile gençlik liderliği arasındaki temel ayırımı bakıldığında, öğrenci liderliğinin daha çok okul içinde ve okula bağlı birtakım öğrenci temsilcilikleri şeklinde ele alınırken, gençlik liderliğinde, bağlam okul olabildiği gibi, okul dışı alanlar da olabilmektedir (Akt. Cansoy, 2015:41).

Curtis ve Boulwood'a (1964) göre öğrenci liderliğinin bilinen ilk gelişmesi, on altıncı yüzyılda Eton Üniversitesinde sınıf başkanlığı sistemiyle başladı (Akt. Lıley, 2010:14). Hay ve Dempster (2004:141) gibi bazı araştırmacılar öğrencilerin günlük hayatta belirli bir seviyeye de liderlik deneyimi kazanabildikleri söylemiştir. Zamanlarının çoğunu okulda geçiren öğrencilerin liderlik özelliklerini okullarda farklı fırsatlar sunarak geliştirilmesini sağlamak mümkündür. Öğretmenler bu fırsatları yaratan en önemli aktörlerdir (Parlar, Türkoğlu ve Cansoy, 2017:217-227). Ryan (2006: 23) Öğrenci liderliğini yeni bir okul liderliği alanı değil, "okullarda öğrenci liderliğinin son yıllarda daha fazla görünür hale geldiğini" belirtti.

Öğrenci liderliği davranışlarını inceleyen araştırmacılarının, gençlerin önemli olayları nasıl kavradığını anlayabilmesi için daha fazla özen göstermesi gerekmektedir. Görünen olayları incelemenin önemi yoktur fakat gerçek liderliğin ne olduğunu anlamak için görünmeyeni görmeye çalışmak gerekir. Bu görünmeyen kısım liderliğin aslında ne olduğu ve genç insanların seslerinin duyurulabilmesi için birçok farklı metodun kullanılmasının gerektiği belirtir (Dempster, Stevens ve Keefe, 2011).

Gençlik liderliği yaparak ve deneyimsel öğrenme yöntemleri ile genç yaşlarda liderlik becerilerini kazandırmaya odaklanmaktadır (Redmond ve Dolan, 2014:2). Yetişkin liderlik çalışmaları, gençlik liderlik çalışmaları için yol gösterici olabilir. Bunun için gençler ve yetişkinler arasında, yetişkinlerin gençlere mentörlük etmesi yerine, karşılıklı bir paylaşımın olması, öğretmenlerin gençlere yetki ve sorumluluk vermesi, güç paylaşımının sağlanması, gençlerin hatalarından öğrenmelerinin sağlanması, gençlerin bilgi ve tecrübelerine güvenilmesi gereklidir (Marais, Yang ve Farzanehkia, 2000).

Gençlik liderliği araştırmalarında, Gençlik liderliği ile Gençlik gelişimi zaman zaman birbirinin yerine kullanılabilir. *Gençlik gelişimi* riskli davranışların

önlenmesi, genç insanların, başarılı olmak ve zorluklarla baş edebilmek ve belirli konularda yetkin hale gelebilmesi için, pozitif gençlik gelişimi çerçevesinde bir yaklaşım ya da süreç olarak değerlendirilmektedir (MacNeil, 2000:23). Edelman, Gill, Comerford, Larson ve Hare'e (2004:4) göre gençlik gelişimi, gençlerin sosyal, ahlaki, duygusal, fiziksel ve bilişsel yeterlilik kazanımlarına yardımcı olacak eş güdümlü, aşamalı bir takım faaliyet ve deneyim aracılığıyla gençleri ergenlik ve yetişkinlik sorunlarını karşılamasına hazırlayan bir süreçtir.

Her ülke kendi eğitim felsefesi çerçevesinde, gençler için liderlik özelliklerinin tespiti ve geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. Doğrudan başka ülkelerden alınan liderlik çalışmaları yerine, daha sentez modellere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Cansoy, 2015:3). Her toplumdaki araştırmacı kendi toplumsal, politik ve ekonomik değişkenlerini dikkate alarak araştırmasını yürüttüğünden, araştırmaların kendi toplumun yapısına ve bağlamına uygun olarak, özgün biçimde yapılması gerekir (Balcı, 2008:205; Turan, 2014).

Ogurlu (2012) ve Kavak 'a (2013) göre liderlik gelişimi programlarının liderlik gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Lider gelişimi insan odaklıdır, bilgi, güvenilirlik gibi bireysel özellikler, öz farkındalık, öz düzenleme, kendi kendine motivasyon gibi konulara odaklanır. Liderlik gelişimi ise daha çok sosyal olarak gelişmeye, kişiler arası ilişkilere, sosyal farkındalığa ve sosyal becerilere odaklanmaktadır (Day, 2000).

Redmond ve Dolan' a (2014:3) göre gençlik liderliği, ortak amaç ve vizyon için birlikte çalışmaya ve gençlerin liderlik etmesine odaklanmıştır. Gençlik liderliği, gençlik gelişiminde, takım çalışması, sorumluluk ve vizyon sahibi olma gibi özellikleri kapsar ve farklı bir yeterlilik alanı olarak ele alınabilir. Gençlik gelişimi gençlik liderliği beceri alanını da kapsar ve ergenlik dönemine daha geniş açıdan bakar (Edelman vd., 2004:4).

Sternberg'a (2005:37) göre yetenekli ve kabiliyetli çocuklarda veya kişilerde, liderliği üç ana kavram başlığı altında yaratıcılık, zekâ ve akıl çerçevesinde değerlendirmiştir. Leshnower'a (2008:30) göre kabiliyetli ve yetenekli öğrencilerde liderlik özellikleri, vizyon oluşturma, liderin iletişimi, liderlik ve takipçilik, yaratıcı düşünme, güven ve takım çalışması olduğunu belirtmiştir.

ACUI (2005) liderlik standartlarını kendini tanıma, rol model olma, doğruluk, etik davranma, duygusal zekayı kullanma, değerlere sahip olma, zorlu durumlarda müzakere ve uzlaşma sağlama becerisi, karar verme ve çatışma çözme becerisi, grup becerileri, motivasyon, destekleme ve güçlendirme, problem çözme, değişime açık olma, vizyon ve planlama, işbirliği ve ortaklık olarak belirlemiştir.

Drum'a (1988) göre gençlerde liderlik özellikleri arasında, bireysel sorumluluk alınması, risk alma, güç paylaşımı, bir işi başlatma ve tamamlama, bir araya gelme, değerlendirme yapma, paylaşma, organize olma, planlama, arabuluculuk, bir vizyonu gerçekleştirmek yer almaktadır (Akt. Cansoy, 2015:48).

Üniversite düzeyindeki gençlerdeki liderlik becerileri, kendini yönetme, başkalarına liderlik etme, görev yönetimi, yeni fikirlere açık olma ve üretme, sosyal sorumluluk alanlarını kapsamaktadır (CMU, 2004:5). Gençlik liderliği kişiler arası beceriler ile iletişim becerilerini gerektirir (Conner ve Strobel, 2007). Kouzes ve Posner'in (2007) üniversite öğrencileri için uyguladığı bir modelde, yetkin bir liderde model olma, paylaşılan vizyon oluşturma, risk alma, tanıma ve takdir etme, takım çalışmasına odaklanma özellikleri görüldüğünü belirtmiştir.

Gençlik liderliği kendi potansiyellerini öğrenme, dinleme, hayal etme ve birlikte çalışma faaliyetlerini ortak birtakım fayda için kullanmaktır (Wheeler ve Edlebeck, 2006:89). Gençlik liderliği üç boyuttan oluşur: iletişim ve kişiler arası beceriler; analitik ve eleştirel düşünme ve pozitif toplumsal katılımdır (Dempster, Stevens ve Keefe, 2011:6). Martinek, Schilling ve Hellison (2006) gençlik liderlerinin ilerlemeleri konusundaki becerilerinin kişisel ihtiyaçları ve ahlaki gelişim düzeyleriyle ilişkili olduğunu savunuyorlar.

Bayturan'a (1995:45) göre gençlik lideri gencin psikolojik durumunu izlemelidir. Gencin güçlü ve zayıf yanlarını görmesinde ona yardımcı olmalı ve zayıf yanlarını güçlendirmede grubu da kullanarak gence destek olmasını bilmelidir. Bunun için çok iyi bir gözlem yeteneğine sahip olmalıdır.

Gençler, çocuk ve öğrencilere yönelik liderlik gelişimi eğitim programları, gençlerdeki liderliği olumlu yönde artırdığı, liderlik becerilerini ve davranışlarını geliştirdiği görülmüştür (Cansoy, 2015:45). NCWD'e (2005) göre gençlerde geliştirilmesi ve olması gereken liderlik özellikleri, kişiler arası ilişkiler, takım

çalışması, başkalarını etkileme ve ikna etme, iletişim becerileridir. Gençlik liderliğini geliştiren birçok program karakter gelişimi, yaşama hazırlık, ilişkileri inşa etme ve toplum konularına göre sınıflandırma ve tanımlamalar üzerinde durmaktadır (Libby, Sedonaen ve Bliss, 2006).

Ying ve Bin (2009) tarafından geliştirilen gençlik liderliği kavramsal modeli gençlik liderlik teorilerini inceleyerek, yeni bir model üzerinde durmuşlardır. Bu bireysel liderlik ve takım liderliği olmak üzere iki boyutludur. Bireysel liderlik boyutu, öz güven, öğrenme becerileri ve eleştirel düşünmedir. Takım liderliği boyutu, sosyal sorumluluk, yüreklendirme, kişiler arası beceriler, karar verme becerileri şeklindedir.

Fertman ve Linden (1999) Gençlerdeki liderlik özellikleri incelendiğinde dönüşümcü ve etkileşimsel liderlik yaklaşımı daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Dönüşümcü ve işlemsel liderlik bir arada olduğunda gençlik liderlik gelişimi ve karakter gelişimi arasındaki bağlantıyı kuvvetlendirmektedir. Zacharatos, Barling ve Kelloway'a (2000) göre ergenlerde dönüşümcü liderliğin, ailenin ergen ile etkileşimini, ergenlerde dönüşümcü liderlik özelliklerini etkilediğini ve bu ergenlerin de kendi akranlarını etkilediğini ortaya koymaktadır.

Klau (2006: 60) ABD'de 120 genç merkezli organizasyonun 10 yıllık yoğun araştırmasından örnek vererek bu araştırmanın gençlik liderliği eğitimi ve günümüz çocuklarının tecrübeleri ve ihtiyaçları arasında kopukluk olduğunu gösteren bir rapor yazmıştır. Klau (2006:61) gençlik liderliği programlarında çoğunun sıkıntı çektiğini savunur çünkü o programlar gençliğin ihtiyaçları ile ilgili kendi fikirlerini yansıtma mantığını yürütür. Klau (2006:61) o programların gençlerin liderlik özelliklerinin nasıl gelişeceğine ve liderliğin ne gerektirdiği hakkında incelenmemiş fikirlere bağlı olduğunu söyler. Kendi araştırmasını temel alarak, Klau gençlik liderliğinin ne olduğu hakkında kendi fikirlerini sunmuştur.

Klau gençlik liderliğini 8'e ayırmıştır. Okulda öğrenci liderliği adına, özellikle bir grup liderin bulunduğu yerlerde, hiçbir lider öğrenci Klau'nun istediği nitelikleri taşıyamıyordu. Bununla birlikte, tek bir öğrencinin birkaç açıklanan nitelik ve liderlik grubu iyi seçilirse, Klau 'ya göre tüm özelliklerini iyi gösterebilir. Bir karizmatik liderin aynı zamanda entelektüel, ahlaki ve manevi liderlik özelliklerine sahip olabilir.

Bütün bu alan yazın ve akademik rapor ve çalışmalara bakıldığında gençlerdeki liderlik özellikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

- Problem çözebilme becerileri (Addison, 1985).
- Hedef koyma (Addison, 1985; Anyon ve ark., 2007)
- Karar verme becerileri (Addison, 1985; Anyon ve ark., 2007).
- Grup becerileri (Addison, 1985; ACUI, 2005).
- Bireysel ve grup değerlerini bilme (Kouzes ve Posner, 2007; Amirianzadeh, 2012).
- Yazılı ve sözlü iletişim becerileri (Addison, 1985; Conner ve Strobel, 2007).
- Sosyal ve ahlaki sorumluluk, bağlılık duygusu (Addison, 1985).
- Kendini yönetme (CMU, 2004, p. 5).
- Liderlik bilgisi (Addison, 1985).

2.4. BENLİK SAYGISI

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında benlik saygısı kavramı üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya konu değişkenlerden benlik, benlik gelişimi, benlik saygısı, benlik saygısı gelişimi, yüksek ve düşük benlik saygısı gibi kavramlar tanımlarına değinilmiştir.

2.4.1. Benlik

Benlik, insanın kendi kişiliği ile ilgili düşüncelerinin tamamı, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme şeklidir. Farklı bir deyişle kişiliğin temel özelliklerini veren katmandır (Özerkan, 2004). Benlik kavramı; psikoloji kaynaklarında “kendini anlama”, “benlik tasarımı”, “öz saygı”, “öz-kavram”; günlük yaşamda ise “güven duygusu” veya "kendine güven" olarak adlandırılmaktadır, kişiliğin özünde yer alan, birey için önemli olan algı, duygu ve düşüncelerin tamamıdır (Öner, 2005). Alp Özdemir'e (2016:29) göre benlik, insanın kendini algılayışı ve kavrama biçimidir. İnsanın, kendisini algıladığı şekilde ne olduğunun, neyi niçin yapmak istediğinin bir ifadesidir.

Bal'a (2003) göre benlik kavramı insanın kendini algılayışı ve kavrayış biçimidir. Benlik kavramı, bilişsel gelişim süreçleri tarafından geliştirilen ve kontrol edilen bir yapıdır. İnsanın kendini, benliğini algılama, kavrama biçimi olarak belirtilen

benlik kavramı birçok kuram gibi psikoloji tarihinde önemli bir değere sahiptir (Erman, Şahan ve Can, 2008).

Benlik, bireyin kendisine ait düşüncesinden oluşmakta ve bireyin davranışını tespit eden değerlerin, amaçların ve ideallerin bir bütünü olarak da tanımlanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2006:113). Benlik, kişinin kendini bildiği zamandan itibaren çevresi ile etkileşimi yoluyla oluşur, birey çevresini buna göre algılar ve uygun yaşantıları özümser (Özcan, Subaşı, Budak, Çelik, Gürel, Yıldız, 2013:108). Cevher ve Buluş'a (2007) göre benlik kavramı benlik algısını, ideal benliği ve benlik saygısının toplamıdır. Kılıç'a (2015:8) göre ise benlik kavramı basitçe, bireyin bir insan olarak kendi davranışlarına, yeteneğine, değer biçimine ve bedenine karşı duyduğu saygı, bunlara karşı gösterdiği tutum, değerlendirme ve değerlerin tamamı olarak ifade edilir.

Benlik kavramı ergenlik dönemi süresince daha soyut, farklılaşmış ve daha uyumlu bir yapı haline gelir (Taştekin, 2016:15). LaBenne Greene'a (1969) göre benlik kavramı bir kişinin kendi görünümü, alt yapısı, yeterlilikleri ve kaynakları, tutum ve duyguları ile ilgili değerlendirmelerini ifade etmektedir. Tüm bunlar bireyin davranışlarının ortaya çıkışını etkilemektedir (Akt. Taştekin, 2016: 13).

Benlik algısı, bireyin sahip olduğu zihinsel ve fiziksel özelliklerin farkında olmasıdır ve ana babanın çocuğa sözel ve sözel olmayan davranışlarıyla oluşmaya başlar. İdeal benlik, bireyin sahip olmak istediği benliği ifade etmektedir ve benlik saygısı ise bireyin gerçek benliği ve ideal benliği arasındaki farkı değerlendirmesidir (Pişkin, 2003).

Benlik saygısı ile benlik kavramı birbiri yerine çok kullanıldığı görülmesine rağmen aralarında fark vardır.

Benlik kavramı kişinin benliğiyle ilgili değerlendirmeleridir. Kişinin kendini tanımlarken kullandığı kişisel özellikler ve yorumların tamamıdır. Benlik kavramıyla ilgili değerlendirmeler akademik, atletik, fiziksel görünüm vb. alanlarda olabilmektedir. Benlik saygısı ise kişinin benliğiyle ilgili genel bir değerlendirmeyi ifade etmektedir. Kişinin kendisiyle ilgili olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini içerir. Özetle benlik kavramı alana özgü değerlendirmeleri, benlik saygısı ise genel benlik değerlendirmesini ifade etmektedir (Steinberg,2003; Cobb,2007; Santrock, 2007).

2.4.2. Benlik Gelişimi

Tan (2000) Birey, toplumun kültürüne özgü yaşantılardan toplumun kişiye yüklediği ve kişiden beklediği sosyal rolleri öğrenir. Bu suretle birey tek bir “ben” değil birçok “benlerden” oluşan bir benlik kavramı geliştirir (akt. Gürbüz, 2009:34).

Polat’a (2014:9) göre benlik gelişimi doğuştan başlar; hatta katılımla kuşaktan kuşağa aktarılan özellikler göz önüne alındığında spermin yumurtayı dölediği anda başladığı söylenebilir. Doğumdan sonra, önce bedensel, sonra ruhsal ve toplumsal gelişme benliğin gelişimini etkiler. Benliğin gelişim süreciyle ilgili bir diğer önemli değişken de sosyal etkileşimdir. Başka bir ifadeyle, benlik bireyin sosyal ilişkilerini etkilediği gibi, onların sosyal ilişkilerinden de etkilenmektedir (Çağlayan, 2011:9). Maccoby ve Martin’e (1983) göre çocuğun benlik algısı, sosyal ilişkiler sisteminden etkilenmektedir. Ana babanın çocuğa davranışları, benlik gelişiminde önemli bir roldedir (akt. Tazeoğlu, 2011:19). Bireylerin benlik kavramları öğrenmeler ve çevreyle ilişki kurma yolu ile oluşur, olgunlaşma ve yeni öğrenmeler sonucu değişip gelişebilir (Kulaksızoğlu, 2006:114).

2.4.3. Benlik Saygısı

Bireyin sahip olduğu kişilik ve bireyin sahip olmak istediği kişilik özellikleri ölçülerek, gerçek benlik ile ideal benlik arasındaki farklılık benlik saygısı düzeyini vermektedir (Gözüyılmaz, 2011:18-19). Sel’e (2016:21) göre benlik saygısı kişilik için önemli olduğu ve toplum içerisinde bir birey olarak kendimizi nasıl değerlendirdiğimiz ve toplumda davranışlarımızı etkileyen durumlar karşısında nasıl tepki vereceğimizi belirleyip tanımlanmıştır. Karadağlı’ya (1993) göre benlik saygısı, bireyin kendine verdiği değer hakkındaki algılamaları veya kendisine yüklenmiş olan değerlendirici tavırlarının bir dizisidir (Akt. Sel, 2016:20).

Benlik saygısı da bireyin gelişime ve değişime açık olma durumudur (Gözüyılmaz, 2011:9). Benlik saygısı, kişinin kendini nasıl değerlendirdiğini gösteren bir durumdur ve bireylerin oyunun yapısından ve oyunda oynadığı rolden duyduğu memnuniyet düzeyini göstermektedir (Temel ve Aksoy, 2001: 22-24). Başka bir ifadeyle benlik saygısı, kişinin kendisinden hoşnut olmasının bir göstergesidir (Altıok, Ek ve Koruklu, 2010: 101). Benlik saygısı, bireyin özerkliğini kazanarak, yaşamını doya doya geçirip, amacına ulaşmak için çaba sarf ederek, diğer insanlarla sürekli ve

sağlıklı iletişim kurabilmesi, yüksek düzeyde uyum göstermesi, değer sistemlerini geliştirmesi, başarılı olması, geleceği doğru planlayabilmesi bakımından önemlidir (Erşan, Doğan, Doğan, 2009:36-37). Özsaygı (benlik saygısı, kendilik değeri, özdeğer, self-esteem), kişinin kendisi için önemli olan kişilerin kendisini nasıl gördüğüne ilişkin algısıdır (Çelikkol, 2008).

Kor (2008:16) Özsaygıyı “Bireyin yetenek ve güçlerinin iyi bir değerlendirilmesine dayanır, kişinin kendisiyle ilgili olumlu düşüncesidir” diyerek özsaygının sahip olunan yeteneklerle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Taşgıt’e (2012:14) göre benlik saygısı, kişinin benliğine karşı sahip olduğu tutuma göre değişiklik göstermektedir. Eğer kişi kendi benliğinden memnun ve kendini olmak istediğinden aşağı veya üstün görmüyorsa benlik saygısı da yüksek olacaktır. Böylece kişinin kendisine olan inancı yerinde olacağı gibi kendini olduğu gibi kabul edecektir. Başka bir deyişle kişi benliğinden memnun değil ise ve kendini bu yönde eleştiriyorsa benlik saygısının düşük olması beklenmektedir. Sosyal, ailesel kişisel, fiziksel ve ahlaki özelliklerin de benlik saygısı oluşumunda etkisi olduğu ifade edilmektedir (Avanoğlu, 2004).

Alp Özdemir (2016:30) Bireyin kendini beğenmesi, kendi benliğine saygı duyması için üstün özelliklerinin olması gerekmez çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeyerek kendinden hoşnut olmayı ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu ruh halidir. Yavuzer’e (2000) göre benlik saygısı, kişinin ne olduğu ile olmak istediği arasındaki farktır. Benliğine yönelik olarak olumlu veya olumsuz tutumlar, bireyin kendine yönelik bir beğenme veya beğenmeme tutumu benlik saygısı ile açıklanır.

Bazı araştırmalara göre ergenlik döneminde benlik saygısı cinsiyete göre farklılık gösterebilmektedir. Araştırma sonuçları ergenlik dönemi boyunca genel olarak erkeklerin kızlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu göstermektedir (Steinberg,2003; Cobb,2007; Santrock,2007; Rätty, Larsson, Söderfeldt, Larsson, 2005). Ülkemizde yapılan araştırmalara göre üniversite öğrencilerinin ruh sağlığına uyumunu etkileyen başlıca faktörler şunlardır; aileden ayrılma, yeni çevre ve arkadaşlara uyum, yalnız kalma korkusu, ekonomik güçlükler, yurt hayatına alışma, iş bulma kaygısı, ders başarısı, karşı cins ile ilgili sorunlar, kimlik sorunları, sağlık sorunları, spor, sanat ve

toplumsal etkinlikler için gerekli olanakların yokluğu üzerine odaklanmaktadır (İnanç, Savaş, Tutkun, Herken, Savaş, 2004, Karagözoğlu, Kahve, Koç, Adamişoğlu, 2008).

2.4.4. Benlik Saygısının Gelişimi

Benlik saygısının yüksek olabilmesi için, çocuğun içinde bulunduğu ailenin; özgüveni yüksek, kendi aralarında ve çocukla iyi iletişim kurabilen, çocuklarına karşı güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır (Taşgit, 2012:17). Toplumsal yaşantılar aracılığıyla kazanılan kazanımlar benliğin oluşumunda çok etkilidir (Güney 2009). Sel'e (2016: 22) göre bireylerin yaşamda ki tecrübeleri kişilerin benlik imgesi kavramını şekillendirir. Birey yaşamında çok tecrübe kazanırsa benlik kavramı zenginleşir, bireyin deneyimleri ve dış dünyayla bağlantısı az ise bireyin benlik kavramı zenginliği düşüktür. Ergenlik dönemine giren bireylerin bu dönemden önceki benlik imgesi yavaş yavaş gelişirken ergenlikle beraber bu imge birden bire hızla gelişmeye başlar. Bireyin başkaları tarafından beğenilmesi ve onlar tarafından almış olduğu geri bildirimler aracılığıyla benlik imgeli gelişmeye ve şekillenmeye devam edip bireyin düşüncesindeki benlik imgeleri netleşir (Gürel, 2007:9).

Sel'e (2016:22) göre, bebeklik ve çocukluk çağındaki yaşantılarımız benlik kavramının oluşmasında ve şekillenmesinde etkin öneme sahiptirler. Bebeklerin anneden ayrılıp bireyselleşmeye başladığı bu dönemde anne, artık farklı bir nesneye dönüşmeye başlamaktadır. Benlik kavramının gelişimi, ergenlikle beraber farklı bir boyut kazanmaktadır. Bu dönemde bireyin kimliği gelişmektedir. Ergenlikle başlayan fizyolojik ve psikolojik değişiklikler bireyin benliğini yeniden değerlendirmesini ve bireyin önceki benlik kavramını değiştirecek şekilde zorlamaktadır (Sel, 2016:23). Benlik saygısının insan yaşamında özellikle de ergenlik çağında çok önemli bir yeri vardır. Bu çağda bireylerde fiziksel, biyokimyasal, ruhsal ve sosyal yönden hızlı bir büyüme, gelişme ve olgunlaşma süreci yaşanır. Bu süreç ne kadar sağlıklı ve dengeli bir biçimde geçirilirse sağlam bir kişilik, dengeli ve tutarlı bir benlik kavramı oluşur. Kazanılan benlik saygısı kişiye özeldir. Kişilik, bir insanı başkalarından ayıran, tutarlı ve sürekli olarak sergilenen bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünüdür (Kaya, 2007: 151).

Arıcak'a (1995) göre ergenliğe girmiş birey ailesel değerlendirmelerin yanı sıra kendisini akranlarıyla karşılaştırır. Ergen, hareket becerisini, bedensel yapısını, sosyal etkileşimini ve zihinsel kapasitesini akranlarıyla karşılaştırarak kendisine özgü benlik imgesi oluşturmaya çalışmaktadır. Bu durum bireyin benlik saygısının düzeyini belirlemede oldukça önemlidir (akt. Gözüyılmaz, 2011:23). Benlik saygısı gelişmiş olan kişilerde, yüksek bir ruhsal değer ve topluma katılım söz konusudur (Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş, 2015: 211). Alptuğ Esen'e (2012:10) göre benlik saygısının gelişmesi, anne veya anne yerine geçen kişinin, çocuğa gösterdiği ilgi ve uygun yansımali ilişkiye bağlıdır. Ebeveynle yeni doğan arasındaki uyum, temel güven duygusu, insanlar arası etkileşime uyumlu bir canlılık getirir.

2.4.5. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Bireylerin Özellikleri

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendilerine güvendikleri, iyimser oldukları, başarıma isteklerinin olduğu ve zorluklardan yılmama, gibi olumlu ruhsal niteliklere sahip oldukları rapor edilmektedir. Düşük benlik saygısına sahip kişiler ise kendilerinden memnun değiller ve bu kişiler kendi benliklerini reddetme eğilimindedir (Güloğlu ve Kararımak, 2010: 76). Yüksek benlik saygısı bireyin kendisini pozitif yönde, düşük benlik saygısı ise negatif yönde değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Kutunis ve Tunç, 2013: 4).

Özsaygısı yüksek olan çocuklar, kendi yetenek ve kararlarına güvenen kişilerdir. Grup veya sınıf içinde önderlik özelliği gösteren, girişimcilik ruhu olan, davranışlarında kararlılık gösteren çocuklar da yüksek oranda kendine güvenme vardır (Çelik, 2014:11). Alptuğ Esen'e (2012:12) göre yüksek benlik saygısı hatalara, yanlışlara ve başarısızlıklara rağmen her durumda benliğin kabul edilmesidir. Bu aynı zamanda kişinin kendi yaşamı hakkındaki sorumlulukları kabullenme anlamına gelir. Alptuğ Esen (2012:12) Benlik saygısı yüksek olan kişide kendine güvenme, iyimserlik, başarıma isteği, zorluklardan yılmama gibi olumlu ruhsal özellikleri bulunmaktadır. Benlik saygısı yüksek bireyler için başarılı olma duygusu ön planda olduğunu ve genellikle yarışma gerektiren aktiviteleri tercih etmektedirler. Ruh sağlıkları iyi durumda ve kolay kolay depresyon durumu yaşamazlar.

Özsaygısı yüksek olan çocuk sevgi doludur. Özgüveni yüksek olduğu için hırslıdır. Sorumluluk ve risk almaktan korkmaz. Başarısız olacağına inanmaz.

Yeteneklerini ve sahip olduğu farklı özelliklerini her fırsatta sergilemeye ve geliştirmeye çalışır. Yeni fikirlere daima açıktır. Sınıf ve okul ortamında faal almaktan hoşlanırlar (Çelik, 2014:11). Ayrıca benlik saygısının yüksek olması yaşam kalitesini arttırmakta ve aynı zamanda depresyona karşı da önleyici bir faktördür. Düşük benlik saygısı; kaygı, motivasyon eksikliği, intihar davranışları, yeme bozuklukları, depresyon gibi duygusal ve davranışsal bozukluklara neden olabilmektedir (Öz, Yılmaz ve Akçay, 2009).

Yüksek benlik saygısı, özgüven, başarılı olma arzusu ve iyimserlik gibi olumlu niteliklerin yanı sıra başkaları tarafından değerli bulunma inancını da gerektirmektedir (Turanlı, 2010:11). Benlik saygısının yüksek olması yaşam kalitesini arttırmakta ve aynı zamanda depresyona karşı da önleyici bir faktördür. Benlik saygısı, kişinin kendine saygı duymasının yanında, güven duyması, kendini benimseyip değer vermesidir (Kılıç, 2015:14). Yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler, daha az hata yapar, daha çok başarılı olur bunların sonucu kendini daha değerli hissedebilir (Karadağ, Güner, Çuhadar, Uçan, 2008:232). Turanlı 'ya (2010:11) göre benlik saygısı yüksek olan insanların kendileri ile ilgili beklentileri yüksektir. Olumlu tutumları ve elde ettikleri başarılı sonuçlardan dolayı kendi görüşlerini kabul ederler. Hem davranışlarına hem de ulaştıkları sonuçlara güvenirlere.

Özsaygısı düşük bireyler kendilerini yetersiz ve değersiz görürler. Çevresinden ve olaylardan çabuk etkilenirler. Utangaçtırlar, suçluluk duygusuna kapılırlar. Kendilerine ve insanlara güvenmedikleri için ikili ilişkiye girmezler. İstek ve arzularını sürekli baskı altına alırlar. Kendilerine güvenleri azdır (Çelik, 2014:11). Düşük benlik saygısına sahip bir kişinin kendine güveni zayıftır. Bu kişiler, başka insanlara bağımlı ve utangaçtır, araştırmacı değildirler ve az yaratıcı ve otoriter kişilerdir (Akman ve Balat, 2004). Öz ve arkadaşlarına (2009) göre düşük benlik saygısı; kaygı, motivasyon eksikliği, intihar davranışları, yeme bozuklukları, depresyon gibi duygusal ve davranışsal bozukluklara neden olabilmektedir (akt. Kılıç, 2015: 16). Plummer'e (2005) göre düşük benlik saygısına sahip bireyin kendisine saygısının az olduğu, kendine olan güveninin yetersiz olduğunu kendisinin değersiz ve saygı görmeye layık olmadığını düşünmektedir. Yüksek benlik saygısı ise kişinin eksik yanlarının farkında olması, kendini sevmeye ve önemsenmeye layık bulması durumudur. Düşük benlik saygısına sahip olan bireylerin başarı ve saygınlık kazanmak isterken reddedilme ve utanma gibi

durumlardan kaçındıkları için sosyal ilişkilerinde ve iletişim becerilerinde sıkıntılar yaşaması da muhtemeldir (Can ve Polat, 2004).

Benlik saygısı düşük olan bireyin özgüveni azdır, kolay umutsuzluğa kapılır. Bir tartışma sırasında eleştiri almaktan çekinip, kendi fikirlerini beyan edemezler. Katılımcı olmaktan çok dinleyici olmayı tercih ederler (Korkmaz 1996). Düşük benlik saygısına sahip bireyler hata yaptıklarında veya başarısız olduklarında, sorunu kendilerinde değil kendileri dışında gelişen nedenlere bağlarlar. Bu durum onların yeni ve başarılı stratejiler geliştirmelerine, yardıma veya tavsiye istemelerini daha da zorlaştırır (Yavuzer, 2003; akt. Alp Özdemir, 2016:34). Alptuğ Esen'e (2012:11) göre öz-saygısı düşük olan bireylerde hem kendileri hem de karşısındakileri için değersiz bulma durumu ağır basmaktadır. Bu kişiler, sadece kendilerine karşı değil çevresindeki tüm insanlara karşı negatif bir tavır içinde olurlar, benlik saygılarını korumak için kendilerini geliştirici ve yükseltici davranışlara yönelmekten kaçınmaktadırlar. Öz saygısı düşük insanlar canlılık ve enerjilerini kaybetmiş, kendilerine güvenmeyen, kendini utanç verici, değersiz ve çaresiz hisseden, başarı ve becerileri azalmış kişilerdir (Ünsar, 2003).

2.4.5.1. Benlik Saygısı Düşük Bireylerin Özellikleri

Benlik saygısı düşük bireylerin özellikleri aşağıda belirtilmiştir (Özdemir, 2004:39):

1. İnsanların eleştirilerine açık değillerdir.
2. Görünüşleri, beceri, cinsellik ve davranışları olumsuzdur.
3. İzlediklerinde performansları daha kötüdür.
4. Eleştiri karşısında savunmaya mekanizmalarını devreye sokup pasif davranırlar.
5. Övgüleri kabul etmekte zorlanırlar.
6. Performanslarını gerçekçi olarak değerlendiremezler.
7. Konumlarında sınırlı veya pasif hareket ederler.
8. Otoriter kişilere karşı rahat değildirler.
9. Hayatlarından hoşnut değildirler.

10. Zayıf bir sosyal destek sistemleri vardır.
11. Dışsal denetim odakları baskındır.

2.4.5.2. Benlik Saygısı Yüksek Bireylerin Özellikleri

Benlik saygısı yüksek bireylerin özellikleri ise şöyledir (Özdemir, 2004:39):

1. Saygı duyulmayı beklerler.
2. Görünüşleri, beceri, cinsellik ve davranışları pozitifdir.
3. İzlenin veya izlenmesin eşit performans sergilerler.
4. Eleştiriler karşısında atılgandırlar.
5. Övgüleri kolaylıkla kabul ederler.
6. Performanslarını gerçekçi olarak değerlendirirler.
7. Konumlarında aktiftirler.
8. Genel olarak hayatlarından hoşnutturlar.
9. İçten denetimlidirler.
10. Güçlü bir sosyal destek sistemleri vardır.

Konuyla ilgili olarak, üniversite öğrencilerinin benlik saygılarını etkileyen bazı değişkenlerin olduğu vurgulanmaktadır. Bunlardan bazıları, cinsiyet, kişinin geldiği aile, ana baba, eğitim düzeyi, meslek, ekonomik durumdur (Kulaksızoğlu, 2006; Bozkurt, 1999; Veselskal, Geckoval, Gajdosova, Orosova, Dijkl, Reijneveld, 2009).

2.4.5.3. Benlik Saygısını Olumsuz Etkileyen Durumlar

Ayaz'a (2002) göre benlik saygısını olumsuz etkileyen durumlar ise (1) Kişinin kendine koyduğu katı kurallar, (2) Mükemmeliyetçilik, (3) Eleştiriye duyarlılık ve (4) Atılgan olamama durumu olarak belirtilmektedir.

2.4.5.4. Benlik Saygısını Yükseltmek İçin Öneriler

Öz'ün (2004) benlik saygısını yükseltmek için önerileri:

- 1-Gerçekçi hedefler oluşturun, kazanacağınız konusunda kendinize güvenin.
2. Fiziksel, ruhsal ve duygusal olarak olumlu yönlerinizi değerlendirin.

3. Kendinizi başkalarının standartlarıyla kıyaslamayın.
4. Kendi başarılarınıza odaklanın, küçük ya da büyük yaptıklarınız için kendinizi ödüllendirin.
5. Sağlığınıza ve kendinize iyi bakın.
6. Konuşmaya ihtiyacınız olduğunda sizi dinleyebilecek güvenli kişilerden oluşan destek sistemlerinizi oluşturun.
7. Kendinizin eşsiz olduğunu ve dünyada önemli bir yeriniz olduğunu hatırlayın.
8. Mükemmel olamayacağınıza ve her şeye sahip olamayacağınıza kendinizi inandırın.
9. Geçmiş hayal kırıklıklarına ya da başarısızlıklarınıza gülebilmeyi öğrenin.
10. Başarıyı hayal edin ve kendinize gerçekçi hedefler koyun.
11. Düzenli egzersiz, yürüyüş ve spor yapın.
12. Sağlıklı gıdalar tüketin.
13. Sigara ve alkol kullanmayın.
14. Giyiminize ve görünüşünüze dikkat edin.

2.5. ÖZGÜVEN

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında özgüven kavramı üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya konu değişkenlerden özgüven kavramı, iç ve dış özgüven, özgüvenin oluşumu ve gelişimi, özgüvenin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörler, yüksek ve düşük özgüvenin özellikleri, özgüvenin sonuçları gibi kavramların tanımlarına değinilmiştir.

2.5.1. Özgüven Kavramı

Özgüven, kendimizle ilgili iyi duygular geliştirmemiz sonucunda kendimizi iyi hissetmemizdir. Yani kendimiz olmanın verdiği memnuniyet sonucu çevremizle de barışık olmaktır (Şahin, 2016:43). Lindenfield'e (1997) göre özgüven; bireyin kendisi olmaktan mutlu olması ve bu mutlulukla çevresiyle uyum içerisinde yaşamasıdır (Akt. Erkek Pıtır ,2016:13). Woolfolk'a (1995) göre özgüven kendi beceri ve davranışlarımıza verdiğimiz değerdir. Özgüvenin gelişmesini; ebeveynler, öğretmenler ve okul

arkadaşlarının etkilediği bir süreç olarak tanımlamaktadır (Akt. Kocaarslan, 2009:136). Özgüven; kısaca bireyin kendini olduğu gibi kabul etmesi ve kendisiyle barışık olmasıdır. Birey bu duyguyu kazanırken olumlu ve olumsuz özelliklerinin ve duygularının farkındadır. Korkularıyla yüzleşerek yeteneklerini keşfeder ve kendini objektif olarak tanı (Erkek Pıtır, 2016:13).

Özgüven önemli bir kişisel özelliktir, Yaşamla ve sorunlarla gerçekçi bir şekilde mücadele etmemizi sağlar ve zorluklara dayanmamızı kolaylaştırır. Özgüven kazanma süreci, yaşamın önemli zorluklarına karşı başa çıkma gücüne sahip ve mutlu olmaya layık bir kişi olma deneyimidir (Kurtuldu, 2007:64). Özgüven, kişinin bedeni ve davranışıyla kendi dünyası üzerinde denetim ve egemenlik kurduğunu bilmesidir. Bu egemenlik ruhunun varlığı ya da yokluğu, kişinin dış dünya ile olan ilişkisinde belirleyici rol oynayan en önemli etkenlerdendir (Kurtuldu, 2007:64). Özgüven, kişinin tavır ve davranışlarını belirleyen, kendi hakkındaki değerlemeleridir. Kişinin kendisini algılaması ve tanımlaması olan öznel tutum, kişinin özgüvenini dışa yansıtan davranışsal bir tutumdur. Kendini değerli, saygın hissedenden yüksek özgüvenlidir ve kendini değersiz hissedenden fakat bu hissi kabul edemediği için savunma yöntemlerine başvuran, savunmacı özgüvendir (Çelik, 2014:15).

Özgüven, davranışların en önemli belirleyicilerinden biri olduğu, bireyin kendine ait olumlu yargılarının olması, kendini ve olayları kontrol edebileceğine inanması, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, değerinin farkına varması, kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendini tanıması gibi durumlarla ilgili bir kavramdır (Eldeleklioğlu, 2004). Feltz (1988:423) Özgüveni genel bir özellik olmaktan daha çok bireyin belli bir aktiviteyi başarılı şekilde yerine getireceğine inanması ve bireyin kendi yargı, yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi şeklinde tanımlamıştır (Akt. Bilgin, 2011:24). Hambly (2003:9) Özgüveni kişinin kendi yeteneklerine kesin inancı olarak tanımlamıştır.

Özgüven insan davranışlarının en önemli belirleyicilerinden biridir ve bireyin kendine yönelik olumlu yargılarının olması, kendini ve olayları kontrol edebileceği inancı, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, değerinin farkına varması, kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendini tanıması gibi durumlarla ilgili bir kavramdır (Eldeleklioğlu, 2004:111). Özgüven bireyin kendisine

karşı iyi, olumlu duygular geliştirmesi sonucunda kendini iyi hissetmesi, bu iyi hissetme sonucunda da kendisiyle ve çevresindeki kişilerle barışık olması şeklinde tanımlamıştır (Akagündüz, 2006). Başka bir ifadeyle özgüven, bir kişinin bir olayın üstesinden gelmekteki yeteneği ve başarısı olarak algılanmaktadır (Kocaarslan, 2009:19).

Göknar'a (2010:9) göre özgüven kişinin bedeni ve davranışıyla kendi dünyası üzerinde denetim ve egemenlik kurduğunu bilmesidir. Koç ve Gün (2006:122) ise özgüveni, doğuştan kazanılmayan, yaparak kazanılması gereken, hayatta karşılaşılan sorunlarla mücadele edebilme yeteneğidir. Genel anlamda özgüven bireyin kendi yeteneklerini, duygularını tanıması, kendini sevmesi ve kendine güvenmesi olarak tanımlamıştır (Güenalp, 2007:28).

2.5.2. İç Özgüven ve Dış Özgüven

Lindenfield (1997) Özgüveni, iç özgüven ve dış özgüven olmak üzere ikiye ayırmaktadır. İç özgüven, kendimizden memnun ve kendimizle barışık olduğumuza dair inancımız ve bu konuda hissettiklerimiz; dış özgüven ise, dışarıya kendimizden emin olduğumuz şeklinde verdiğimiz görüntü ve davranışlardır (Akt. Bilgin, 2011:27). Lindenfield'e (1997) göre iç ve dış özgüven bir araya gelerek özgüven duygusunu oluşturmaktadır. İç özgüven, bireyin var olan kişiliğini doğru algılaması ve bundan memnun olması olarak tanımlanırken; dış özgüven ise iç özgüven duygusuyla dışarıya yansıttığımız görüntü olarak tanımlanabilir. İç özgüven; kendini sevme, kendini tanıma, kendine açık hedefler koyma ve pozitif düşünmedir. Dış özgüven ise; iletişim, kendini ifade edebilme, duygularını kontrol edebilmedir (Akt. Erkek Pıtır, 2016:14). Yarımkaya'ya (2013) göre iç özgüveni ve dış özgüveni sağlam olan kişilerin özellikleri Tablo 2.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. İç Özgüveni ve Dış Özgüveni Sağlam Olan Kişilerin Özellikleri

İç Özgüven	Dış Özgüven
Kendini Sevme	İletişim becerileri yüksek
Kendini Tanıma	Kendini iyi ifade edebilme
Kendine açık hedefler koyma	Kendini ortaya koyma
Pozitif düşünme	Duygularını kontrol edebilme

2.5.3. Özgüven Oluşumu ve Gelişimi

Gelişmiş toplumlarda ekonomik refahın bireyin mutluluğu için yeterli olmadığı gözlemlenmesi kişilik psikolojisi çalışmalarına önem verilmesine neden olmuştur. Yapılan araştırmalar ve ortaya atılan savlar özgüven olgusunun kişinin ruh sağlığı, başarı ve mutluluğundaki önemini ön plana çıkarmıştır (Soner, 2000:249).

İnsanda güven duygusu bebeklikte başlar. Özellikle yaşamın ilk yılları bebeğin güven duygusunu geliştirebilmesi açısından önemlidir. Zira bebekliğin ilk yılı güven ya da güvensizlik evresi olarak da bilinmektedir (Gökner, 2010:92).

Çocuğun güven duygusu kazanabilmesi için, tamdıklık, tutarlılık ve süreklilik olmalıdır. Örneğin çocuğa bakan kişi sık sık değişmiyorsa, davranışlarında tutarlılık ve süreklilik varsa çocuğun güven duygusu edinmesi kolaylaşmaktadır (Bacanlı, 2004:88). Özgüven insanların doğuştan değil, sonradan yavaş yavaş gelişen merkezi bir özellik olduğunu, yaşam boyunca yaşanan hayal kırıklıkları ve ruhsal zedelenmeler sistematik olarak insanın öz güvenini zedelediğini söylemiştir (Lauster, 2010:7). Sullivan'ın özgüven oluşumunu insanlar arası ilişkilere bağlaması, ebeveyn ve kardeşlerin özgüven oluşumundaki rollerini vurgulaması ve özgüvenin gelişmesini sağlayan yöntemlere ağırlık vermesi, özgüven konusuna belirgin katkılarıdır (Laing, 1974; Akt. Kocaarslan, 2009:22).

Gökner' a (2010:91) göre ise insan doğuştan belirli bazı yeteneklere ve farklı zeka düzeyine sahiptir. İnsan hiçbir zaman özgüvene sahip ya da özgüvenden yoksun olarak dünyaya gelmez. Özgüvenin oluşumu ve gelişimi tamamen yaşamla ilişkili bir durumdur. Sevginin, güvenin, kabul edilmenin ve layık olmanın her birimizin özünde olduğunu düşünürsek, özgüven probleminin zamanla ve çevrenin etkisiyle oluştuğunu söyleyebiliriz (Mutluer, 2006:30).

Doyle'e (1998) göre ailenin çocuğun doğumuyla birlikte kurduğu ilişki, bireyin diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı takındığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturabilir. Özellikle okul öncesi dönemde, çocuğun sosyalleşmesinde ailenin etkili olduğu ve çocuğun bu dönemde anne babayı model aldığı düşünürsek; anne ve babanın çocuğun duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimindeki payı büyüktür. Başka bir deyişle anne babanın çocuğun küçük yaşından itibaren

özgüven ya da temel güven duygusunun gelişiminde etkisi çok büyüktür (akt. Kocaarslan, 2009:30).

Çocukta özgüven doğumla gelişmeye başlar ve özgüven hayat boyu gelişmeye devam eden bir süreçtir. Çocuklar ergenlikle beraber özgüvenlerini değerlendirme ve şekillendirmeye başlar. Özgüven, küçük yaşlarda ailenin çocuğa verdiği mesajlar doğrultusunda gelişir ve çocuğun okula başlamasıyla birlikte ailenin yanında öğretmen ve arkadaşları gibi diğer kaynaklardan beslenir (Bilgin, 2011:27). Özgüven, bireyin çocukluğundan itibaren duygularının ve başarılarının desteklenmesi ile gelişebilmektedir. Bireyin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürmesi açısından büyük bir önem taşıyan özgüvenin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi gerekmektedir (Bilgin, 2011:39).

Kozanoğlu'a (2005) göre özgüven, çocuğun doğumundan itibaren biyolojik ve çevresel etmenler ile oluşmaya başlar. Çocuk aile tarafından sevildiğinde kendini sevmeye ve değerli bulmaya, anne tarafından ihtiyaçları doğru zamanda doğru ihtiyaçların karşılandığında ise kendini değerli hissetmeye başlayacaktır. Özellikle okul öncesi döneme kadar çocuğun özgüveni; anne ve babanın verdiği sözel ya da sözel olmayan tepkilerle, anne babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları, çocukta beklentileri, övgüleri, eleştirileri ile gelişmektedir (Akt. Kocaarslan, 2009:32). Kişiliğin gelişimi sürecinde, bireyin psikolojik açıdan daha sağlıklı ve daha etkin olmasını sağlayan özgüveni, olumlu ya da olumsuz etkileyen etmenlerin bilinmesi eğitimciler ve ana-baba için önem arz etmektedir (Kocaarslan, 2009:31).

İlk çocukluk dönemi model olarak öğrenme yönteminin kullanıldığı dönemdir. Anne ve babalar bu dönemde çocukla yakın ilişki kurarlar. Bu yüzden çocuk anne ve babayı model alır. Özgüven de çocuğun anne babadan model olarak öğrendiği bir duygudur. Bu sebeple çocuğun özgüveninin oluşumu, gelişimi ve artırılması öncelikle anne ve babaya bağlıdır (Humphreys, 2002:135; Akt. Bilgin, 2011:28). Özgüven kendi beceri ve davranışımıza verdiğimiz değerdir. Ona göre özgüvenin gelişmesi ebeveynler, öğretmenler ve okul arkadaşlarının etkileşiminin olduğu bir süreçtir (Woolfolk ,1995; Akt. Kocaarslan, 2009:31).

Okul çağındaki çocuklar için anne babalarından sonra en önemli örnek kişi öğretmenleridir. Çocuklar model olarak öğrenme yöntemini çok kullandığı için

öğretmenlerin özgüven düzeylerinin yüksek veya zayıf olması öğrencinin özgüven gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Buna göre bireyin özgüveninin oluşumunda ve gelişiminde sağlıklı bir aile ortamından sonra ikinci en önemli faktörün sağlıklı bir okul ortamı olduğu söylenebilir (Mutluer, 2006:30-31). Özgüvenin çocukta oluşması için sadece annenin varlığı yeterli değildir. Anne ve babanın etkin varlığı, özgüven düzeyleri birbirleriyle ilişkileri, ailenin sevgi gösterme şekli, çocuğun öğretmenlerinin davranışları, akrabalar ve hayatındaki önemli yetişkinlerle arasındaki ilişkiler gibi pek çok kişi ve durum kendine ait olan algısıyla birlikte özgüvenin oluşmasında etkilidir (Mutluer, 2006:23). Özgüven, kişinin tavır ve davranışlarını belirleyen, kendi hakkındaki değerlendirmeleri olarak tanımlamakta ve özgüvenin oluşumunda dört faktörün önemli olduğundan bahsetmektedir (Çevikbaş, 2013:33-34).

Bunlar:

- 1) Kişinin başkaları tarafından kendisi için yapılan değerlendirmelere nasıl karşılık verdiği,
- 2) Kişinin elde ettiği başarıları, hayattaki pozisyonu ve sahip olduğu sosyal statüsü,
- 3) Kişinin hayatında önemli bir yere sahip olan insanlardan gördüğü ilgi, saygı ve sevginin boyutu,
- 4) Kişinin kendi istediği amaçlara ve kendisi adına başkaları tarafından konulan amaçlara ulaşma düzeyidir.

Bireyin kendine ait olumlu düşünceleri olsa bile çevresinden gelen beklentilere karşılık veremediğinin farkına varması veya çevresinden aldığı olumsuz dönütler özgüven düzeyini olumsuz etkileyebilmektedir (Akagündüz, 2006).

Marsh'a (1990) göre özgüvenin gelişimini, küçük yaşlarda başlayarak oluşan benlik kavramının bir boyutu olarak ele alır. Buna göre kişinin kendisi ile ilgili tavırlarının oluşmasında; kişinin kendini kabul veya inkâr etmesi, başkaları tarafından kabul görmesi ya da itilmesine bağlıdır (akt. Kocaarslan, 2009:31). Sevilen çocukların güven duygusu gelişir ve kabul gördükleri hissini duyarlar. Bebeklik döneminde huzur duygusu doyurulmadığında, büyüme sürecinde kendine güvende sorunlar gözlemlenir. Yapılan bakım, tutarlı, sürekli ve affedici değilse, çocuk yaşama karşı korkak olur ve yaşamını kuşkuyla devam ettirir (Kocaarslan, 2009:31).

Bu açıdan bakıldığında güven ve ona bağlı öğrenme eğilimi, bebeğin sevgi ve ilgi başta olmak üzere tüm temel ihtiyaçlarının annesi tarafından zamanında karşılanmasıyla ilişkilidir (Yavuzer, 2012). Ancak ergenin çocuklukta olduğu gibi özgüvenini ve uyum düzenini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; soysa ekonomik düzey, zekâ, cinsiyet, kalıtım, akademik başarı, iç salgı bezleri, anne baba tutumları toplumsal normlar, beslenme şekli, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, yaşamının uzun süresinin geçtiği yerleşim birimi, anne ve babasının eğitim durumu, ergenin devam ettiği okulun türü gibi değişkenlerdir (Mutluer, 2006:33). Fiziki değişiklikler, kişiyi akran grubundan farklı kılıyor ise, bu durum benlik saygısını etkileyebilir. Karşı cinsle ilişkiler de kabul görmemek, istenmemek de benlik saygısını olumsuz etkileyebilir. Gencin özellikle anne babaya karşı bağımsızlığını gerçekleştirememesi benlik algısı problemi oluşturabilir (Mutluer, 2006:32).

Özgüven bireyin sadece eğitiminde değil sosyal, duygusal, entelektüel, cinsel ve mesleki gelişimini de etkiler. Bu sebeple özgüven kavramı, çok mühim bir kavramdır. Özgüvenin küçük yaştan itibaren oluşması ve geliştirilmesi için destek olunursa birey yaşamı boyunca her konuda rahatlıkla kendini ifade edebilir, sosyal ve yaratıcı bir birey olabilir ve kendisiyle ilgili olumlu düşünebilir (Başoğlu, 2007:35). Özgüven gelişimi, karmaşık bir süreç olup ve bu sürecin gelişimi kişiden kişiye değişebilir. Bazı bireylerde iç özgüven daha yüksekken bazılarında dış özgüven daha yüksek olabilir. Örneğin; çocuğun derslerdeki başarıları takdir edilirken fiziksel özellikleriyle dalga geçiliyorsa bu özgüvenini olumlu ve olumsuz etkiler. Bu sebeple çocuğa yapılan eleştiriler yıkıcı değil yapıcı olmalı ve yeri geldiğinde çocuğa yol göstermelidir (Özbey, 2004).

Özgüven eksikliğini daha çok anne ve babamızın tutum ve davranışlarından kaynaklı yaşarız. Sadece anne ve babalarımızın değil, bizi hayal kırıklığına uğratan bir çevrede ciddi bir özgüven zedelenmesine neden olabilir. Yani özgüven duygusunu ailede, yakın çevremizde örneğin, okul, akraba çevresi gibi toplumsal çevremizde edinir ve devam ettiririz (Mutluer, 2006:24).

Özgüvenli kişi yeteneklerinin farkında olup neleri yapabileceğini, neleri yapamayacağını bilir. Yani güçlü ve zayıf yönlerini bilir ve yeteneklerini çok iyi kullanır. Yeni şeyleri denemekten girişkenliğinden dolayı korkmaz. Özgüveni gelişmemiş kişi kendini yeterince tanımadığı için yeteneklerinin farkında da

olamayacaktır. Neyi başarabileceğini bilmez ve bildiği tek şey, hiçbir şey yapamayacağıdır. Kendinde gurur kaynağı olabilecek bir şey bulamaz. İçeride kapanık ve depresyona daha yatkın kişilerdir (Günel, 2007:31-32). Özgüven bireyin tüm yaşamı boyunca büyük önem taşımaktadır, özellikle ergenlik döneminde birey kimlik kazanmaya çalışırken önemi daha da artar. Olumlu kimlik kazanan birey kendini önemli ve değerli hissederken kendisine olan saygısı da artar. Bu saygı da beraberinde özgüven duygusunu getirir (Çuhadaroğlu, Canat, Kılıç, Şenol, Rugancı, Öncü, Avcı, 2004).

Başoğlu'na (2007:24) göre Rosenberg, özellikle ergenlik çağındaki kişilerde yüksek özgüvenin oluşmasına neden olan etkenleri araştırmış, yaptığı ölçümler sonucunda sosyal çevrenin ve aile ortamının da önemi vurgulanarak ergenlik döneminin değişik yaşlarının özgüvende oluşturduğu farklılaşmaları belirlemiştir.

Bireyin sosyalleşme sürecinde ergenlik kritik bir dönemdir. Bu dönemdeki en önemli toplumsal ilişki arkadaşlık ilişkileridir. Okul ve aile ortamı ne kadar iyi olursa gencin iyi arkadaşlıklar kurmadaki başarısı o derece yüksek olacaktır. Bu yüzden aile ve okuldaki öğrenme merakı giderilmelidir. Çocuk ya da gencin aşağılanması, iğnelenmesi, bedensel ceza alması, azarlanması, sürekli eleştirilmesi, alay edilmesi ve başkalarıyla kıyaslanması bireyler olarak görmemeleri özgüvenini zedelerken sevilmesi, saygı duyulması ve yetenekli bir birey olarak görülmesi özgüvenini olumlu etkiler (Mutluer, 2006:31). Ergen, özgüvenini geliştirmek için yeni sosyal ortamlara yönelir. Kendini değerli hissettiği ve çevresindekilerin kendisine değer verdiğini düşündüğü ortamlarda huzurlu olur. Bu ortamlar bazen olumsuz nitelikler de taşıyabilir. Örneğin; suç işleme eğilimi olan gençlerin ait olduğu grupta gruba uygun davranışlar sergilediği zamanlar takdir edilecek ve ödüllendirilecektir. Ergen bu takdir ve ödüllendirmeler için olumsuz davranışları sürdürmeye devam edecek bu da beraberinde risk ve olumsuz sonuçları getirecektir. Olumsuz süreçle karşılaşan, dışlanan, cezalandırılan ergenin özgüveni sarsılacak ve kendini bir gruba ait hissedemeyecektir. Böyle bir durumda gence kendini iyi hissedeceği spor, sanat gibi alanlar sunmak onu rahatlatacak ve olumlu güven duygusunu yeniden kazandıracaktır (Erkek Pıtır, 2016:19-20).

Hamachek (1995) Ergenlik dönemi bireyin kendisine önem verdiği dönemdir. Fakat genç bazen kendini beğendirmeye öyle kaptırır ki etrafındaki herkesin kendisini izlediğini ve beğendiğini düşünür. Bu dönemde başkalarının düşüncelerini dikkate

alırken kendi düşüncesiyle o kadar ilgilenirler ki kendi ilgileriyle diğerlerinin kendilerine bakışı ve düşünceleri arasında ayırım yapamazlar. Ergenler kendileri gibi başka insanların da onların dış görünüşleriyle ilgilendiklerini sanırlar (akt. Kumbaroğlu, 2013:51). Ergenlik döneminde özgüven duygusunu kazanan gençler, bu özgüven sayesinde yeteneklerinin, yeterliklerinin farkına vararak sağlıklı kimlik geliştirirler ve üstesinden gelebilecekleri sorumluluk üstlenirler (Tatoğlu, Ocakçı ve Öztürk, 2006). Ergenin bedenindeki rahatsız eden görüntüler, gencin kendisini algılaması üzerinde olumsuz izler bırakır. Bu olumsuzluklar gencin kendisini yetersiz ve çirkin hissetmesine neden olur. Bu his de özgüven duygusunu olumsuz etkiler. (Erkek Pıtır, 2016:20).

Arkadaş çevresi ergenin özgüveni üzerinde etkilidir. Arkadaş ortamının aile ortamından önemli olduğu bu dönemde arkadaşları tarafından sevilen bireyin özgüveni artar. Ancak arkadaş grubundan atılma, grupta fikirlerine önem verilmemesi veya dışlandığını hissetmesi gencin özgüveni olumsuz etkiler. Ergenlik döneminde gencin özgüven duygusu ailesinin ekonomik durumundan da etkilenmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan aileler geçim sıkıntısıyla uğraşırken çocuklarına ilgi göstermemektedirler ve çocukların kendilerinin sevgiye laik olmadığını düşünmesine yol açmakta ve özgüvenlerini olumsuz etkilemektedir. Ailesinden sevgi ve ilgi görmeyen genç ailesinden uzaklaşıp arkadaş gruplarına yakınlaşmaya çalışmaktadır. Fakat arkadaş grubunda ilgi ve sevgi görse dahi maddi açıdan aynı olanaklara sahip olmadıklarını anladığında özgüveni olumsuz etkilenecektir (Erkek Pıtır, 2016:20-21).

Ergenlik dönemi kişinin kendisi hakkında bir yargıya varmak için uğraştığı bir dönemdir. Bu çabayla kendi duygu ve düşünceleri ve çevre faktörünün etkisiyle kendine yönelik tutumunu belirler. Bu dönemde ulaşılan benlik saygısı, kuşkusuz, daha önceki dönemlerde kazanılmış benlik saygısından etkilenmektedir (Mutluer, 2006:32). Psikolojik açıdan sağlıklı, hasta insanlar, sağlıklı hasta bir kültürün ürünleridir. Sağlıklı insanlar ise ancak sağlıklı bir kültürde yetişebilir. Bununla birlikte, hasta insanların, yaşadığı kültürü daha da bozduğu, sağlıklı insanların ise daha sağlıklı bir kültür yarattığı da bir gerçektir (Özdoğan, 2005:22). Yapılan bir araştırmada karşı cinsten arkadaşı olan gençlerle olmayan gençlerin özgüven duyguları karşılaştırılmış ve araştırma sonunda karşı cinsten arkadaşı olan gençlerin özgüvenlerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Büyüksahin, 2007).

2.5.4. Özgüvenin Oluşumunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler;

Kişiliğin gelişimi süresince, bireyin psikolojik açıdan daha sağlıklı olmasını sağlayan özgüveni, olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin bilinmesi bireyin kendisi, annesi, babası ve eğitimciler için önem taşımaktadır. Özgüven, bireyin çocukluğundan itibaren duygularının ve başarılarının desteklenmesi ile gelişebilmektedir. Bireyin sağlıklı ve mutlu bir hayat sürdürmesi açısından büyük bir önem taşıyan özgüvenin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi gerekmektedir (Bilgin, 2011:39). Bu bölümde özgüvenin oluşumunu ve gelişimini etkileyen faktörlere yer verilmiştir.

2.5.4.1. Ana-Baba Tutumları

Anne baba tutumları çocuğun kişilik ve özgüven gelişimini etkilemekte ve onun ileride nasıl bir yetişkin olacağını göstermektedir. Aile çocuğun en yakın çevresi ve ilk yaşam alanıdır. Çocuğun doğmasıyla birlikte ailesiyle kurduğu ilişkinin güvenli olması ve daha ileriki yıllarda da uygun anne baba davranışları çocuğun psikososyal gelişimi ve özgüvenin oluşumunda önemlidir (Eldeleklioğlu, 2004:113).

Anne babanın özgüven düzeyi, çocuklarının özgüvenini belirleyen bir faktördür. Ebeveyn kendi değerinden ve yeteneklerinden kuşku duyuyorsa, çocuklarından aşırı isteklerde bulunabilir; onları aşırı koruma, bazen de ihmal etme eğiliminde olabilir. Bu davranışlar, çocukların da özgüven sorunları yaşamasına neden olabilir (Günalp, 2007:33). Çocukta güven duygusunun oluşması ve gelişmesi, ailenin eğitim anlayışına, tutumuna ve disiplinine bağlıdır. Çocuk davranışını ailenin bu tutumlara ve davranışlara göre ayarlar. Anne ve babanın çocuklarına yönelik tutumlarını etkileyen başlıca faktörler arasında, anne ve babanın beklentilerine uygun çocuğa sahip olup olmamaları, çocuklarının sayısı, cinsiyet ve karakteristik özelliklerinden memnun olup olmamaları bulunabilir (Başoğlu, 2007:25). Anne veya babanın çocuklarından birinin tarafını tuttuğu bir durumda, ikinci planda kalan çocuğun kıskançlık, güvensizlik ve değersizlik duyguları yaşamasına neden olur. Annenin pasif olduğu aile sisteminde de hem erkek çocuğu kadın kimliği konusunda, hem de kız çocuğu kişilik ve özgüven konusunda olumsuz olarak etkilenir (Çelik, 2014:30).

2.5.4.1.1. Aşırı Koruyucu Müdahaleci Tutum

Çocuğun, yapabileceği işlerde izin vermeyerek büyütülmesi, her şeyin hazır olarak verilerek alıştırılması sonucunda, çocuk büyüdüğünde diğer kişilere aşırı bağımlı, özgüveni zayıf, girişimci olamayan, pasif, duygusal kırıklıkları olan, sorumluluk almayan, kendi yapması gereken işleri başkalarının yapmasını bekleyen biri olabilir (Başoğlu, 2007:26).

2.5.4.1.2. Tutarsız Anne Baba

Çocuk gelişiminde disiplinin dengeli ve tutarlı olması çok önemlidir. Anne veya babadan birinin çok kısıtlayıcı, diğerinin çok hoşgörülü olması gibi, anne veya babanın, bir konuda önce çok sınırlayıcı olup bir süre sonra hoşgörülü olması da çocuklarda davranış bozukluklarına yol açar (Duran, 2007: 16).

2.5.4.1.3. Eşitlikçi-Demokratik Tutum

Eşitlikçi-Demokratik tutum gösteren ebeveynin hoşgörü ve sevgi göstermesi temel davranışlarındandır. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar temel güven duyguları gelişmiş, girişimci, sorumluluk alabilen, kendini gerçekleştirmeye istekli, fikirlerini serbestçe ifade edebilen ve sosyal bireylerdir (Kulaksızoğlu, 1999; Akt. Başoğlu, 2007:27).

2.5.4.2. Akademik Başarı

Başarı, kişinin kendi yetenekleri oranında kendini geliştirmesidir. Başarı bir ihtiyaçtır. Ancak bazı insanlar, ruhsal dengelerini koruyabilmek için sürekli başarılı olmak zorunluluğu hissederler. Bu bireyler için başarısız kalmak değersizlikle eş değerdir. Başarıyı sürdürmezlerse sevmeyeceklerini zannederler. Bu durum genellikle bireyin doyumsuzluğundan ve özgüven eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple her başarı ruh sağlığının bir göstergesi olmayabilir (Yavuzer, 1986; Akt. Başoğlu, 2007:31). Öğrencinin ilkökul dördüncü sınıfından itibaren oluşan okul yaşantıları akademik öz kavramını etkiler. Öğrencinin okulda karşılaşacağı başarılı yaşantı, öğretim süreci, program ve not verme uygulamalarının ondan sonraki öğrenme üniteleri için daha olumlu ilgi, tutum, akademik özgüven olarak tanımlanan duyuşsal giriş

özellikleri geliştirmesi beklenir. Okuldaki başarılı yaşantılar olumlu bir akademik öz kavramından genel bir öz kavramının gelişimine neden olur (Çelik, 2014:39).

2.5.4.3. Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi

Psikolojik gelişim süreci içinde insan özgüvenini kazanırken dış çevrenin çok önemli bir rolü vardır. Bu durum bireyin dış çevreyle etkileşimine göre bazen olumlu bazen de olumsuz olarak özgüvenine yansır (Gökna, 2010:138). Bireyin kendine olan özgüvenini etkileyen en önemli faktörlerden biri de; bireyin kendine olan bakış açısı ile başkalarının ondan beklentileri arasındaki farkın kişi tarafından anlaşılmasıdır (Çelik, 2014:39).

2.5.4.4. Zekâ

Özgüven zekâyâ bağlı değildir, aralarında ilişki yoktur (Lauster, 2010: 39). Düşük zekaya sahip olanlar sayısal derslerde ve problem çözme durumunda çok az bir özgüven sergilerler ve davranışlarında kısıtlamaya giderler (Çelik, 2014:40).

2.5.4.5. Fiziksel Görünüm

Bedenini yeterli gören ve seven çocuklar yeterli benlik duygusuna sahip olurlar ve bu bireylerin kendilerine güvenleri vardır. Buna karşılık bedenini yetersiz gören, sevmeyen çocuklar yeterli benlik duygusuna sahip olamazlar ve kendilerine güvenemezler (Gökna, 2010: 148-149). Şayet birey fiziksel görünümünü beğenmiyorsa, bu durum bireyin kendisinden memnun olmayan güvensiz bir birey olarak dünyaya bakmasına neden olabilir (Çelik, 2014:42).

2.5.4.6. Olumsuz Baskı ve Disiplin Yöntemleri

Dayak, korkutma ve sindirme gibi yöntemler çocukların çekingen ve korkak olmalarına sebep olabilir. Böyle davranışlara maruz kalan çocuğun kendine güveni zedelenebilir. Oysaki ailelerin çocuklarına sevgi ile yaklaşması çocuğun yüksek benlik saygısına sahip olmasını sağlar (Gökna, 2010: 111).

Çocuğun büyüme döneminde disiplin altına alınırken etkisinde kaldığı yöntemlerin etkilerini ömür boyu etkileri devam eder. Eğer bu yöntemler çocuğun psikolojik gelişimi açısından sağlıklı yöntemlerse çocuk toplumla bütünleşebilen, özgüveni olan sağlıklı bir birey haline gelir. Tersine bir durumda ise kullanılan disiplin

yöntemleri çocuğun psikolojik gelişimlerini olumsuz etkiliyorsa çocuk toplumla bütünleşemeyen, özgüveni yetersiz birtakım kişilik problemleri olan bir birey haline dönüşür (Çelik, 2014:42).

2.5.4.7. Sorumluluk

Çocuğun sorumluluk duygusunun oluşması için kendi kendini yönetme fırsatlarının sunulmalı ve davranışlarının sonuçlarıyla karşı karşıya bırakılmalıdır. Bunun için öncelikle çocuğa küçük yaştan başlayarak yaşına, yeteneğine ve cinsiyetine uygun görevler vererek güven duygusunun pekiştirilmesi sağlanmalıdır. Çocuğa sorumluluk verilirken belli başlı kurallara uyması ve ilk temel alışkanlıkları kazanması gerekir (Yavuzer, 2002a: 41). Ergenin sorumluluklarını ve yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya getirmek istememesi ile çevresi arasında birçok çatışma yaşamasına neden olur. Burada anne babalara büyük görev düşmektedir. Anne ve babaların çocuklarını küçük yaştan itibaren kendi kendilerini disipline eden bir birey olarak yetiştirmeleri gerekir. Ancak bu yaklaşımla sorumluluk ve vicdan sahibi, özgüveni olan bireyler yetişir (Çelik, 2014:43).

2.5.4.8. Diğer Faktörler

Akran Faktörü

Özellikle ergenlerde akran etkisi kendini yoğun olarak gösterir. Aile ortamında yeterli özgüvenle yetişen birey akranlarının hayatını etkilemesine pek izin vermez. Birey ne kadar kendine güvenirse, akran grubu normlarını kabul etme ihtiyacı o derece azalır. Kendisine güven duyan bireyin akran baskısına direnmesi, kendi değer ve yaklaşımlarını, bağımsız ve özgürce sergilemesi mümkündür. Kendine güveni az olan bireylerde etki çok fazla olur. Kendine güvenmeyen ergen, akranlarının her istediğini yapan bir birey haline gelir (Çelik, 2014:43-44).

2.5.5. Yüksek ve Düşük Özgüvenin Özellikleri

Özgüven bireyin kendine yönelik olumlu duygular geliştirmesi, kendini sevmesi, yeterli olduğunu düşünmesi, kendisiyle barışık olması ve kendisini tanıyarak kendisini olduğu gibi kabul etmesi gibi durumlarla ilgilidir ve yüksek, düşük özgüven şeklinde olumlu veya olumsuz olabilir. Kişinin yüksek veya düşük özgüvenli oluşu, bireyin

hayatını önemli ölçüde etkileyebilir ve hayatının dönüm noktalarını belirlemektedir (Çelik, 2014:16).

Özgüveni yüksek olan bireyler genelde, kendilerine güvenen ve başarıya isteği olan kişilerdir. İyimserdirler, zorluklardan yılmazlar, yeni düşüncelere, deneyimlere açık ve araştırmacı, insan ilişkilerinde rahat ve sevecen, sorumluluk yüklenen ve atılgıncı bir kişilik özelliğine sahiptirler. Kendilerini saygı ve kabul edilmeye değer, yararlı, önemli kişiler olarak algılama eğilimindedirler (Mağden ve Aksoy, 1993:136; akt. Bilgin, 2011:26). Cooley, benlik ve özgüven kavramlarını gelişim teorisi içinde araştırmış fakat bu konuların derinliklerine inmemiştir. Fakat ana ve babanın çocuğun çevresindeki en önemli kişiler olması nedeniyle, bunların ilgili, saygılı, kabul edici ve onaylayıcı tutumlarının çocuğun yüksek özgüvenli gelişmesindeki katkısını büyüktür (Kurtuldu, 2007:60). Lindenfield (1997) Normal seviyede özgüvene sahip bireyler, bir işi yaparken yapabileceğinin en iyisini yapmak için uğraşır ve işi sonuçlandırmadan bırakmazlar. Bu bireyler bir işi yapamadığında bahane üretmek yerine yeniden deneme girişiminde bulunurlar. Hatalardan yakınmak yerine sonuçlardan ders çıkarırlar. Birçok sorunla baş edebilirler (Akt. Erkek Pıtır, 2016:18). Özgüveni yüksek olan kişi kendini zayıf hissettiği zaman bunu kabul eder ve çoğu zaman dünyadaki haksızlıklara engel olmak için mücadele eder. Oysa özgüveni zayıf olan insan, reddedilmenin riske girmek anlamına geleceğini düşündüğü için, zayıflığını kabul etmez (Başoğlu, 2007:35).

Özgüveni düşük kişiler kendilerini başarısız ve değersiz görür, reddedilme korkusu ile sevgi alışverişine girmezler. Günlük yaşamdaki sorunları çözemeyeceklerine inanır, sürekli çaresizliğin stresini ve kaygısını yaşarlar. Olaylardan çabuk etkilenir ve başka insanlara bağımlı olarak yaşarlar (Kurtuldu, 2007:59). Kendine güvenen insan kendisinden ve diğer insanların düşündüklerinden çekinmek yerine kendisini kişiliği ile uyum içerisinde hisseder. Kişisel özelliklerini nasıl belli olduklarıyla ilgilenmeden geliştirmektedir (Lauster, 2003:32).

Özgüven duygusu gelişmiş bireyler, başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğüne önem vermez. Bunun yerine kazandığı benlik duygusundan dolayı kendisini huzurlu hisseder ve kendisini geliştirmeye yoğunlaşır (Lauster, 2003:32). Özgüvenli olmayan bir insan diğer insanların özgüvenlerinden de korkar. Güvensiz olan insan bu güvensizlikten kurtulmak için çevresine daha az güvenli insanları alır. Kendine

güvenen insanlarla karşılaşmaktan çekinir. Çünkü kendi güvensizliğinin daha da çok farkına varır (Lauster, 2003:35).

Özgüveni yüksek bireyler bağımlı bir kişilik geliştirmektense bağımsızlıklarıyla gurur duyarlar. Ne istedikleri bilirler ve isteklerine ulaşmak için çaba sarf ederler. Yapabileceklerinin farkındadırlar ve buna göre sorumluluk altına girerler (Mutluer, 2006:34).

Düşük özgüvenli bireylerin, kendini küçük görebilir ve kendinden memnun olmayabilir. Kendi benliklerini reddederler, kendi benliklerine saygıları yoktur ya da çok azdır, utangaçtırlar, kendilerini rahat ifade edemezler, pasiftirler, reddedilme duygusunu kafalarından atamazlar, başarısızlık duygusu yaşarlar, ön yargılı ve içe kapanıktırlar. Özgüven düzeyinin düşük olması, bireyin sosyal ve psikolojik yaşantısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Pişkin, 2003).

2.5.6. Özgüven Sonuçları

İnsan hayatında güven duygusunun önemi çok büyüktür. Bu duygunun eksikliği kişinin huzurlu, başarılı ve mutlu bir yaşam sürmesini engeller. Kişinin kendisi ile olan ilişkisi güçlü ve sağlıklı ise dış dünya karşısındaki varlığı, etkisi ve gücü o kadar kuvvetli olur ve kişi, yeterlilik duygusu içinde kendine güvenir. Ancak kendisi ile olan ilişkisi güçsüz ve sağlıksız ise dış dünya karşısında zayıf, etkisiz ve çaresiz kalarak yetersizlik duygusu içinde kendine güven duygusunu kaybeder (Kurtuldu, 2007:64).

Özgüvene sahip olan kişiler başarısızlıklarını değiştirebilen bir nedene bağlarlar ve sonraki denemelerinde başarılı olacaklarına inanırlar. Hayatın zorlukları karşısında, büyük bir çöküntüye düşmezler, sorunlarını olduğu gibi kabul ederek umutlarını yitirmez, hayatın akışına göre, kendilerine yeni hedefler belirler ve hedefe ulaşmak için çaba gösterirler. Güvenden yoksun olan kişilerse başarısızlıklarının nedeninin kendilerinden kaynaklandığını düşünür ve değiştiremeyecekleri sabit bir özelliğe bağlarlar. Hayatın olumsuzlukları karşısında kolayca umutlarını kaybedip, büyük bir çöküntü içine girer ve kaderlerine boyun eğerek, çaresizlikten yakınırırlar (Kurtuldu, 2007:65).

Özgüveni zayıf kişiler diğer insanları kendilerinden uzak tutup böylece kendilerini korumaya çalışırlar. Bir sevgiyi ya da olumlu bir geribildirim kabullenmede

zorlanırlar. Bu kişiler kendilerinin değersiz olduğuna inanırlar. Sevilmek ve kabul edilmek isterler fakat olumsuz bir tepki almaktan çekinirler. Değişim ve risk almak, özgüveni zayıf ve orta düzeyde olan kişilere tehlikeli gelir. Herhangi bir riske girmeden önce güvenilirliğe bakarlar. Bu kişiler bağımsız iş yapma konusunda sıkıntı yaşarlar. Deneyimlerinde olumsuzluk hâkimdir (Başoğlu, 2007:35).

2.6. GENÇLİK LİDERLİĞİ, BENLİK SAYGISI VE ÖZGÜVEN İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Aşağıda araştırmanın üç değişkeni olan gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı, özgüven hakkında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Gençlik Liderlik Özellikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Cansoy'un (2015) gençlik liderliği ile ilgili yaptığı çalışmada ise öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerini incelemiş ve sonuçlara baktığımızda Öğrencilerin orta seviye ve üzerinde liderlik özelliklerine sahip oldukları ve anne- baba tutumunun güven ve değer verici olmasının, liderlik özelliklerinin gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir. En üst düzey gençlik liderlik özelliğinin güven duyma ve güvenilir olmaya ait olduğu, en düşük düzeyin ise iletişim kurabilmek alt boyutuna ait olduğu belirlenmiştir. Anne baba tutumunun güven ve değer verici olmasının, liderlik özelliklerinin gelişmesinde etkili olduğu, kitap okumanın düşünce deneyimi ve eleştirel düşünme becerileri kazandırdığından liderlik özelliklerini geliştirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca ders içindeki ve ders dışındaki sosyal, kültürel, sportif etkinliklere ve toplum hizmetlerine katılımın farklı liderlik özelliklerini geliştirdiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Okçu, Erpalabıyık ve Gezen'in (2017) yaptığı araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin algılarına göre genel olarak gençlik liderlik özelliklerini sıklıkla (iyi düzeyde) sergiledikleri belirlenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygıları ve kişisel başarı algıları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan path analizi sonucunda ise üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri hem benlik saygısını hem de kişisel başarı algısını arttırmaktadır. Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri gençlerin kişisel başarı algıları üzerinde benlik saygısına göre daha güçlü bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tüysüz'ün (2007) yaptığı doktora çalışmasında, biz lideriz eğitim programına dâhil olan öğrencilerde, dâhil olmayanlara göre, temel liderlik, kişisel yetenek, problem çözme, takım çalışması ve toplumsal hizmet boyutlarında anlamlı farklar bulunmuştur. Araştırma sonuçları, öğrencilerin liderlik potansiyellerinin eğitim programları yoluyla geliştirilmesiyle onların okullarında, toplumlarında ve ülkelerinde yapıcı değişimler oluşturabilecek etkili liderler olarak yetiştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Parlar, Türkoğlu ve Cansoy'un (2017:217-227) yaptığı çalışmada öğrencilerin liderlik gelişimini sağlamak amacıyla öğretmenlerin okullarda gerçekleştirilebilecek faaliyetlerle ilgili görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin amaçlar için ve liderlik özelliklerinin edinilmesi için liderlik kavramsal anlayışının yapılması gerektiğini gösterdiği ve bu çalışmaların uygulanabilir düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, öğrencilerin iletişim becerilerini kazanmalarını sağlamak için problem çözme becerileri, sorumluluk, dürüstlük ve hedef belirleme gibi özelliklerin önemli olduğu bulgulanmıştır.

Çelik ve Sünbül'ün (2008) 1419 öğrenci üzerinde liderlik tarzları algılamalarının cinsiyete göre farklılaşma durumu araştırılmıştır. Üniversite öğrencilerinin liderlik algılamalarının lise öğrencilerinden ve kızların liderlik algılarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Avcı'nın (2009:52) yaptığı çalışmada 921 öğrenciden oluşan Ankara ili Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçelerinde ilköğretim birinci kademedeki okuyan öğrencilerin liderlik özelliği gösterip göstermediklerini araştırmıştır. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin liderlik özelliklerini göstermede etkili olduğu tespit edilmiştir.

Gençlik liderliği ile ilgili çalışmalara baktığımızda ülkemizde yeterli sayıda çalışma olmadığını görmekle birlikte Bayturan (1995:369) yılında yaptığı çalışmada serbest zaman kuruluşlarının gençlik liderliğine etkisi incelenmiş ve liderlik özelliklerinden %45 ile demokratik ve kendine güven duyma özelliğine önem vermektedirler. Gençlik hizmetlerinin yetersiz olmasına rağmen serbest zaman etkinliklerini kullanma oranının yüksek olduğu gözlenmiştir.

Başoğlu' nun (2006) yılında askeri liselerde yaptığı çalışmada, takım sporu yapan öğrencilerin ağırlıklı olarak yđnetimsel lider özellikleri gđstermekte olduğunu ortaya koymuştur.

Lin (2003) tarafından yđrđtđlen bir araştırmada ise Taiwan kolejlerindeki öğrencilerin liderlik beceri gelişimleri incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucu, ğrenci liderliğinin, ğrenci hayatının içsel bir parçası olduğunu gđstermiřtir. Öğrenciler, bir liderin, grup hedefleri doğrultusunda çalışan ve takipçilerine taahhđt veren kişi olduğunu sđylemiřlerdir.

Onur (1998) tarafından Trakya niversitesi eğitim fakđltesi sınıf ğretmenliği bđlđmđ son sınıf öğrencilerine, okul yđnetimi ve denetimi dersi kapsamı içerisinde “Yeterliğe Dayalı Lider Yetiştirme Programı”adlı eğitim programı uygulanmıştır. Program sonrasında yapılan lğmlere gđre, “Yeterliğe Dayalı Lider Yetiştirme Programı”nın öğrencilerin bireysel yaratıcılık dđzeylerini, motivasyon ve problem çözme becerilerini, liderlik davranışını arttırdığı ve mesleki değerlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ogurlu (2012) tarafından öğrencilerin liderlik becerilerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırma sonucuna gđre liderlik becerilerini geliştirmeye yđnelik hazırlanan programın hem stđn zekđli ve yetenekli olan hem de stđn zekđli ve yetenekli olmayan öğrencilerin liderlik becerilerini olumlu yđnde etkilediği sonucuna varılmıştır.

2.6.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kaan ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu niversite ğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık çalışmasında Benlik saygısı arttıka, yalnızlık dđzeyi azalmaktadır. Benlik saygısı ve yalnızlık dđzeyini etkileyen sosyo-demografik değişkenlere incelendiğinde ise, cinsiyetin önemli olmadığı fakat erkeklerde yalnızlığın daha dđřđk, benlik saygısının daha yđksek olduğu cinsiyete bağlı farklılaşmanın olmadığı, yaşın etkili olmadığı, okunan bđlđmler açısından fark olmadığı, öğrencilerin anne ve baba eğitim durumu ile mesleği açısından etkili olmadığı gđrđlmüřtđr. Dđřđk benlik saygısının bu yalnızlık algısını muhtemelen arttırır nitelikte olduğu gđrđlmüřtđr.

Kılıç (2015) yaptığı niversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada benlik saygısı yalnızlık sosyal gđrđnüş adlı çalışma sonucunda sosyal gđrđnüş kaygıları

yüksek olan öğrencilerin benlik saygılarının düşük olduğu görülmüştür. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin yalnızlıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Okçu, Erpalabıyık ve Gezen (2017) yaptığı araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin algılarına göre genel olarak olumlu benlik saygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ile kişisel başarı algıları arasındaki ilişki ise pozitif yönde ve orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Güngör (1986), lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini etkileyen etmenleri incelediği çalışmasının sonunda, öğrencilerin düşük ya da yüksek benlik saygısına sahip oluşlarında; kişisel niteliklerinin, ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel niteliklerinin ve anne-baba niteliklerinin değişik derecelerde etkili olduğunu bulmuştur. Cinsiyetin ve yaşın benlik saygısı düzeyi üzerinde etkili olmadığını, doğum sırası ile akademik başarının benlik saygısı düzeyi üzerinde olumlu yönde etkilerinin olduğunu bulmuştur. Ayrıca anne baba tutumları, benlik saygısı düzeyinin düşük veya yüksek oluşunu etkileyen en önemli etken olarak bulunmuştur.

Alptuğ Esen'in (2012:38) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, cinsiyete göre benlik saygısı bağlamında erkek öğrenciler ile kadın öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın erkeklerin lehine sonuçlandığı tespit edilmiştir.

Kong, Zhao ve You'nun (2013) 391 üniversite öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışmada, öğrencilerin benlik saygısı yükseldikçe sosyal doyumun ve yaşamından memnun olma düzeylerinin de yükseldiğini tespit etmiştir.

2.6.3. Özgüven ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Karademir'in (2015) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin özgüven algıları incelenmiş ve erkeklerin özgüveninin kızlara göre daha fazla olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerinin toplam özgüven ve iç özgüven düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu; dış özgüven düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Bilgin'nin (2011) yaptığı çalışmada ergenlerin özgüven düzeyinin incelenmesi araştırma bulgularına göre özgüven düzeyi arttıkça ergenlerin diğerleriyle olumlu ilişkileri artmakta, özgüveni yüksek olan bireyler çevreleriyle etkin ilişkiler geliştirebilmektedir. Çalışmanın örnekleminde yer alan ergenlerin özgüven, iç özgüven, dış özgüven düzeyleri arttıkça, diğerleriyle olumlu ilişkiler artmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın ana ve alt problemlerinin çözümüne ilişkin yöntem açıklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması, analizi ve çözümlenmesi ele alınmıştır

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlerin liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüven algıları arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik olması nedeniyle ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeye yarayan bir araştırma modelidir. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme, ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek şekilde yapılmak zorundadır (Karasar, 2007: 81).

Araştırma modelinde ikisi bağımsız biri bağımlı olmak üzere üç değişken bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri bağımsız değişken olarak yer almaktadır. Ancak, üniversite öğrencilerinin benlik saygısının özgüvenleri üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiye sahip olduğu için hem bağımlı hem de bağımsız bir değişken olarak düşünülmüştür. Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı aracı değişken ve özgüvenleri ise sonuç değişkeni olarak adlandırılmaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini, 2016-2017 öğretim yılında Siirt Üniversitesin’de lisans düzeyinde 7 fakülte ve 3 yüksekokulda öğrenim gören toplam 6.322 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerine erişim kolay olması ve araştırmaya katılımının gönüllülük esasına dayalı olması nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Evren, çalışma evreni olarak kabul edilmiştir. Araştırma, çalışma evreninde öğrenim gören toplam 1.305 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin dağılımları Tablo 3.1.’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

<i>Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özellikleri</i>		N	%
Cinsiyet	Kadın	680	52.5
	Erkek	615	47.5
Yaş	18-20	310	23.9
	21-23	652	50.3
	24 ve üzeri	333	25.7
Fakülte/Bölüm			
	Eğitim Fak./İlköğretim Matematik Eğitimi ABD	64	4.9
	Eğitim Fak./İlköğretim Türkçe Eğitimi ABD	62	4.8
	Eğitim Fak./İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD	63	4.9
	Eğitim Fak./İlköğretim Fen Bilgisi Eğitimi ABD	57	4.4
	Eğitim Fak./Sınıf öğretmenliği ABD	75	5,8
	Eğitim Fak./BÖTE Bölümü	62	4.8
	İlahiyat Fakültesi	85	6.6
	Veterinerlik Fakültesi	47	3.6
	Ziraat Fakültesi	36	2.8
	Yabancı Diller YO/ Mütercim-Tercümanlık Bölümü	37	2.9
	İİBF/İşletme Bölümü	58	4.5
	İİBF /İktisat Bölümü	60	4.6
	MMF/Elektrik Mühendislik Bölümü	45	3.5
	MMF/Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	40	3.1
	MMF/Gıda Mühendisliği Bölümü	37	2.9
	BESYO/ Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü	95	7.3
	SYO/Hemşirelik Bölümü	82	6.3
	Fen Ed. Fak/Tarih Bölümü	130	10
	Fen Ed. Fak/Sosyoloji Bölümü	65	5
	Fen Ed. Fak/Coğrafya Bölümü	50	3.9
	Fen Ed. Fak/Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	45	3.5
	Toplam	1295	100.0

Tablo 3.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %52,50'i (680 kişi) kadın, %47,50'i (615 kişi) ise erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlardan erkeklerden daha çok bayan öğrencilerin katılmış olduğu gözlenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş aralıkları incelendiğinde, yaklaşık %24'ü (310 kişi) 18-20 yaş, %50'den fazlası (652 kişi) 21-23 yaş ve yaklaşık %26'ya yakını (333 kişi) ise 24 ve üzeri yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerinin fakülte/bölüm değişkenine göre katılım oranı incelendiğinde, en yüksek %10 (130 kişi)

oranında Tarih bölümü, %7,3 oranında (95 kişi) Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi bölümü ve %6,6 oranında (85 kişi) ise İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin katıldığı saptanmıştır. En düşük düzeyde ise %2,8 (36 kişi) ile Ziraat Fakültesi, %2,9 (37 kişi) ile Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve benzer oranda Gıda Mühendisliği Bölümü öğrencilerinin katıldığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlerine bakıldığında en yüksek 130 kişiyle tarih bölümü öğrencileri oluşturmakta ve en düşük 36 kişiyle ziraat mühendisliğinden oluşmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırma için gerekli verilerin toplanması amacıyla üniversiteye devam eden öğrencilere uygulanmak amacıyla üç ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki Cansoy (2015) tarafından geliştirilen “Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeğidir.” Cansoy (2015) tarafından bu ölçme aracınının yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ölçeğin 40 maddeden ve 7 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktörler mücadele isteği ve hedef koyma (7 madde), iletişim kurabilme (7 madde), grup becerileri (7 madde), güven duyma ve güvenilir olma (6 madde), karar verme becerileri (4 madde), problem çözme becerileri (4 madde) ve mesuliyet ve sorumluluk (5 madde) olarak belirlenmiştir. Ölçek beşli Likert tipinde ve hiçbiri (1,00-1,80), nadiren (1,81-2,60), ara sıra (2,61-3,40), sıklıkla (3,41-4,20), her zaman (4,21-5,00) şeklinde derecelendirilmiş ve puanlanmıştır. Yapılan araştırmada gençlik liderlik ölçeğinin tamamı için hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .91 olarak belirlenmiştir. Faktörlerin güvenilirliklerine dair hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlık katsayılarının .70 ve .80 arasında değiştiği görülmüş ve böylece geliştirilen “Gençlik Liderlik Özellikleri Ölçeğinin” geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir (Cansoy, 2015:65-74).

Yapılan bu araştırmada ise gençlik liderlik özellikleri ve alt boyutlarına ilişkin Cronbach alpha katsayıları hesaplanmış ve aşağıdaki Tablo 3.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Gençlik Liderliği ve Alt Boyutları, Özgüven ve Alt Boyutları, Benlik Saygısı Cronbach Alpha Katsayıları

Gençlik Liderlik Ölçeğinin Alt Boyutları	Cronbach Alpha Katsayısı
Mücadele İsteği Hedef Koyma	.82
İletişim Kurabilmek	.85
Grup Becerileri	.74
Güven Duyma ve Güvenilir Olma	.68
Karar Verme Becerileri	.78
Problem Çözme Becerileri	.77
Mesuliyet ve Sorumluluk	.77
Gençlik Liderlik Ölçeği (Toplam)	.91

Tablo 3.2.'de görüldüğü gibi gençlik liderliğin alt boyutlarının güvenilirliğine dair hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlık katsayılarının .68 ile .85 arasında değiştiği görülmüştür. Gençlik liderliğinin tamamı için Cronbach alpha katsayısına baktığımızda .91 olarak görülmekte ve ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Gençlik liderliğinin alt boyutlarına baktığımızda en yüksek .85 ile iletişim kurabilmek olduğunu göstermekte ve sırayla .82 ile mücadele isteği ve hedef koyma, .78 ile karar verme becerileri, .77 ile problem çözme becerileri ve mesuliyet ve sorumluluktur, .74 ile grup becerileri ve .68 ile en düşük değere sahip olan güven duyma ve güvenilir olma yer almaktadır. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2009) sosyal bilimlerde güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması çalışmanın güvenilirliği için yeterli olduğunu belirtmektedirler.

Rosenberg'un (1965) geliştirdiği ve Çuhadaroğlu'nun (1986) tarafından Türkçeye uyarladığı "Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 12 alt boyut ve altmış üç (63) maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada Rosenberg'un (1965) geliştirdiği Benlik Saygısı Ölçeğinin sadece birinci alt boyutu olan ve aynı ismi taşıyan "Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin ilk on maddesi benlik saygısını göstermektedir. Yurt içinde birçok araştırmacı tarafından "Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmış ve ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayıları da yeterli düzeydedir (Çeçen, 2008; Doğru ve Peker, 2004; Eryılmaz, 2009; Kumru ve diğ.,2007; Tunç, 2011). Her ifade 4'lü Likert

(Tamamen katılıyorum: 3.21-4.00, Katılıyorum:2.41-3.20, katılmıyorum: 1.61-2.40, Hiç katılmıyorum: 0.81-1.60:) şeklinde derecelendirilmiş ve puanlanmıştır. Değerlendirme yapılırken, olumlu ifadelerde “çok doğru” seçeneği 4 puan, “çok yanlış” seçeneği 1 puan; olumsuz ifadelerde ise tam tersi olacak şekilde hesaplama yapılmıştır. 10 maddenin toplamından elde edilen puan 10’a bölünerek ortalama puan elde edilmiştir. Ölçekten en yüksek 4, en düşük 1 puan alınacağı göz önüne alındığında ortalama puanın yükselmesi benlik saygısının yüksek olduğunu göstermektedir. Yapılan bu araştırmada “Benlik Saygısı Ölçeğine” ait Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının değeri .84 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

Bir diğer ölçek ise Akın (2007:165) tarafından geliştirilen “Özgüven Ölçeğidir.” Araştırmada ölçeği geliştiren araştırmacı tarafından geçerlik çalışmaları olarak yapı ve uyum geçerlikleri, güvenirlik çalışmaları olarak ise iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenirlikleri ve madde analizi yapılmıştır. Özgüven ölçeğinin 1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 30, ve 32. maddeler iç özgüven alt boyutunu oluştururken, 2, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 29, 31, 33. maddeler ise dış özgüven alt boyutunu oluşturmaktadır (Akın, 2007:165). Ölçek 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır. Olumsuz madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puan, özgüvenin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek maddeleri “Hiç katılmıyorum” (1.00-1.80), “Katılmıyorum” (1.81-2.60), “Kararsızım” (2.61-3.40), “Katılıyorum” (3.41-4.20) ve “Tamamen katılıyorum” (4.21-5.00) şeklinde derecelendirilmiş ve puanlanmıştır. Yapılan bu araştırmada ise “Özgüven Ölçeğine” ait Cronbach alpha katsayısı tamamı için .92 olarak hesaplanmıştır. Özgüven ölçeğinin alt boyutlarından olan iç özgüven için Cronbach alpha katsayısı .88 ve dış özgüven için boyutunun Cronbach alpha katsayısı .85 olarak belirlenmiştir. Buna göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde, öncelikle Siirt Üniversitesi Rektörlüğünden araştırma izni alınmıştır (Ek-2). Daha sonra Siirt üniversitesi öğrencilerine doğrudan ulaşarak ders öncesi veya sonrası ölçeklerin uygulanması amacıyla gerekli bilgilendirme yapılmış, araştırmanın amacı açıklanarak uygulanmıştır. Özellikle araştırmaya katılımın gönüllülük esası benimsenmiştir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin araştırma konusuna ilgili gösterdikleri gözlenmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik toplanan veriler öncelikle bilgisayara ortamına aktarılmıştır. Toplanan 1360 verinin 1295'i işleme alınmıştır. Veriler üzerinden gerekli istatistiksel çözümlerden yararlanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ait verilerin betimlenmesi için; yüzde ve frekans puanları hesaplanmıştır. Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, korelasyon analizleri SPSS programı, araştırma modellerinin test edilmesi için AMOS 22 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. AMOS programı path katsayılarının değerini hesaplamanın yanı sıra modelin test edilmesi için uyum istatistiklerinin de hesaplanmasına olanak sağlamaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak bir yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kurularak path analizi yapılmıştır. Anastasi ve Urbina'a (1997) göre YEM, kuramsal, deneysel ve istatistiksel yaklaşımlarla, yapı ile bağlantılı pek çok değişken arasındaki nedensel ilişkileri eş zamanlı olarak incelemeye olanak sağlamaktadır. Bu şekilde yapının dayandığı kuram açısından beklenen ilişkilerin gözlenip gözlenemediği konusuna açıklık getirilmektedir (Akt. Tavşancıl, 2005: 58). Yılmaz ve Çelik'e (2009: 5) göre yapısal eşitlik modelleri gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki nedensel ve karşılıklı ilişkilerin bir arada bulunduğu modellerin test edilmesi için kullanılan kapsamlı bir istatistiksel yaklaşımdır. YEM, hipotez modelde oluşturulan anlamlı değişkenler arasındaki (nedensellik) ilişkileri test etmede, tahmin etmede ve belirlemede daha yararlı bir nicel teknik olarak görülmektedir (Kline, 2005; Okçu, 2011:125). Analiz sonucunda, modelin verilerle uyumuna ilişkin olarak bazı uyum indeksleri incelenmiştir. En çok kullanılan uyum indeksleri arasında χ^2 , NFI, CFI, IFI ve RMSEA sayılabilir. Bu uyum indekslerinden χ^2 , örneklem büyüklüğüne duyarlı olduğu için bununla birlikte başka göstergelerin de kullanılması gereklidir. Uyum indeksleri açısından χ^2/sd değerinin 5'den küçük olması, NFI, IFI ve CFI'nın .95'den büyük olması ve RMSEA'in .05'den küçük olması gibi ölçütler kullanılmaktadır (Bayram, 2010; Byrne, 1998; Jöreskog ve Sörbom, 1993; Okçu, 2011: 125). RMSEA değeri .08 ve altında olması kabul edilebilir bir seviyede olduğunu gösterir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Araştırmaya ait hipotezler ise $p < .01$ ve $p < .05$ anlamlılık düzeyinde test edilmişlerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, problem ve alt problemlere dayalı bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Üniversiteye devam Eden Öğrencilerin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerini Gerçekleştirme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.'de araştırmaya katılan gençlerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvene ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri ve Alt Boyutları, Benlik Saygısı, Özgüven ve Alt Boyutlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	\bar{X}	Ss	Yorum
Gençlik Liderliğinin Alt Boyutları				
Mücadele isteği ve hedef koyma	1295	3.89	.71	İyi Düzeyde
İletişim kurabilmek	1295	3.65	.77	İyi Düzeyde
Grup becerileri	1295	4.03	.74	İyi Düzeyde
Güven duyma ve güvenilir olma	1295	4.19	.83	İyi Düzeyde
Karar verme becerileri	1295	4.07	.71	İyi Düzeyde
Problem çözme becerileri	1295	4.10	.68	İyi Düzeyde
Mesuliyet ve sorumluluk	1295	4.11	.70	İyi Düzeyde
Gençlik Liderlik Özellikleri (Toplam)	1295	3.99	.52	İyi Düzeyde
Benlik Saygısı	1295	3.22	.51	Çok İyi
Özgüven ve Alt Boyutları				
İç Özgüven	1295	4.08	.54	İyi Düzeyde
Dış Özgüven	1295	4.04	.55	İyi Düzeyde
Özgüven (Toplam)	1295	4.05	.60	İyi Düzeyde

Tablo 4.1. İncelendiğinde, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri alt boyutlarının aritmetik ortalama değerleri 3.65 ile 4.19 değerleri arasında değişmektedir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin algılarına göre genel

olarak gençlik liderlik özelliklerine ($\bar{X}=3.99$) “sıklıkla” diğer bir ifade ile “iyi düzeyde” sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutlarına ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, en yüksek değere “Güven duyma ve güvenilir olma” ($\bar{X}=4.19$) ve en düşük değere ise “İletişim kurabilmek” ($\bar{X}=3.65$) alt boyutlarında rastlandığı ortaya çıkmıştır. Buna göre her iki alt boyutlarda gençlik liderlik özelliklerine “iyi düzeyde” sahip oldukları tespit edilmiştir. Diğer alt boyutlar incelendiğinde ise “Mesuliyet ve sorumluluk” ($\bar{X}=4.11$), “Problem çözme becerileri” ($\bar{X}=4.10$), “Karar verme becerileri” ($\bar{X}=4.07$), “Grup becerileri” ($\bar{X}=4.03$), “Mücadele isteği ve hedef koyma” ($\bar{X}=3.89$) değerlerinin birbirlerine çok yakın ortalama değerler oldukları ve benzer şekilde “iyi düzeyde” gençlik liderlik özelliklerine sahip oldukları algısı ortaya çıkmıştır. Aritmetik ortalamalara baktığımızda üniversite öğrencilerinin en iyi düzeyde güvenilir özelliklere sahip olduklarını ve aynı zamanda da başkalarına güvendikleri algısına sahip oldukları söylenebilir. Gençlerin iletişim kurma becerisi “İyi düzeyde” olmasına karşın diğer alt boyutlara kıyasla en düşük aritmetik ortalama puana sahip olmaları üniversiteye devam eden öğrencilerinin iletişim kurmada bazı sorunlar yaşadığı göze çarpmaktadır.

Yukarıdaki Tablo 4.1.’de görüldüğü gibi, üniversiteye devam eden öğrencilerin olumlu ve yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları ($\bar{X}=3,22$) belirlenmiştir. Buna göre gençlerin kendilerine karşı olumlu bir tutum ve pozitif bir algı içerisinde oldukları ve kendilerini değerli hissettiklerini söyleyebiliriz. Bu bulgu memnuniyet verici bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Gençlerin kendi kendileri ile ilgili özellikleri, değer yargıları, yetenekleri ve ideallerine ilişkin düşünce ve algılarının pozitif olması umut verici bir olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki Tablo 4.1.’de görüldüğü üzere, üniversiteye devam eden öğrencilerin özgüvenlerine ilişkin genel olarak ortalama değeri incelendiğinde, özgüvenlerine ilişkin algılarının ($\bar{X}=4.05$) “katılıyorum” düzeyinde diğer bir ifade ile “iyi düzeyde” olduğunu görmekteyiz. Özgüvenin alt boyutlarına ilişkin gençlerin algılarına ilişkin puanlar incelendiğinde ise iç özgüven puanı ($\bar{X}=4.08$) ile dış özgüven puanının ($\bar{X}=4.04$) birbirine çok olduğu ve gençlerin iç ve dış özgüvenlerinin “iyi düzeyde olduğu” ancak “çok iyi” düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre üniversiteye devam eden öğrencilerin iç ve dış özgüvenlerinin “iyi düzeyde” olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade

ile gençlerin kendilerini başarılı ve değerli görme, karar alma ve problem çözme becerisi geliştirme, iyimser, yapıcı, mücadeleci, yeni düşüncelere ve deneyimlere açık, sorumluluk sahibi ve insan ilişkilerinde başarılı olma gibi vb. birçok özelliklerle ilgili iyi düzeyde olumlu bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

4.2. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Üniversiteye devam eden öğrencilerin cinsiyete göre gençlik liderlik özellikleri, özgüven ve benlik saygısı değişkenlerine ait t-testi sonuçları Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Cinsiyete Göre Üniversiteye Devam Eden Öğrencilerin Gençlik Liderlik Özellikleri, Özgüven ve Benlik Saygısı Değişkenlerine Ait T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	sd	p																																																																																																																																
Gençlik Liderlik özellikleri (Toplam)	Kadın	680	4.01	.48	1.96	1293	0.05*																																																																																																																																
	Erkek	615	3.96	.55				Mücadele isteği ve hedef koyma	Kadın	680	3.87	.69	0.92	1293	0.36	Erkek	615	3.91	.73	İletişim kurabilmek	Kadın	680	3.69	.75	1.67	1293	0.01*	Erkek	615	3.62	.80	Grup becerileri	Kadın	680	4.06	.75	1.29	1293	0.12	Erkek	615	4.01	.74	Güven duyma ve güvenilir olma	Kadın	680	4.26	.85	2.92	1293	0.01*	Erkek	615	4.12	.80	Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*	Erkek	615	4.02	.74	Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*
Mücadele isteği ve hedef koyma	Kadın	680	3.87	.69	0.92	1293	0.36																																																																																																																																
	Erkek	615	3.91	.73				İletişim kurabilmek	Kadın	680	3.69	.75	1.67	1293	0.01*	Erkek	615	3.62	.80	Grup becerileri	Kadın	680	4.06	.75	1.29	1293	0.12	Erkek	615	4.01	.74	Güven duyma ve güvenilir olma	Kadın	680	4.26	.85	2.92	1293	0.01*	Erkek	615	4.12	.80	Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*	Erkek	615	4.02	.74	Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51								
İletişim kurabilmek	Kadın	680	3.69	.75	1.67	1293	0.01*																																																																																																																																
	Erkek	615	3.62	.80				Grup becerileri	Kadın	680	4.06	.75	1.29	1293	0.12	Erkek	615	4.01	.74	Güven duyma ve güvenilir olma	Kadın	680	4.26	.85	2.92	1293	0.01*	Erkek	615	4.12	.80	Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*	Erkek	615	4.02	.74	Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																				
Grup becerileri	Kadın	680	4.06	.75	1.29	1293	0.12																																																																																																																																
	Erkek	615	4.01	.74				Güven duyma ve güvenilir olma	Kadın	680	4.26	.85	2.92	1293	0.01*	Erkek	615	4.12	.80	Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*	Erkek	615	4.02	.74	Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																
Güven duyma ve güvenilir olma	Kadın	680	4.26	.85	2.92	1293	0.01*																																																																																																																																
	Erkek	615	4.12	.80				Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*	Erkek	615	4.02	.74	Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																												
Karar verme becerileri	Kadın	680	4.11	.68	2.28	1293	0.02*																																																																																																																																
	Erkek	615	4.02	.74				Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*	Erkek	615	4.05	.71	Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																								
Problem çözme becerileri	Kadın	680	4.14	.65	2.42	1293	0.02*																																																																																																																																
	Erkek	615	4.05	.71				Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64	Erkek	615	4.10	.73	Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																																				
Mesuliyet ve sorumluluk	Kadın	680	4.12	.68	0.47	1293	0.64																																																																																																																																
	Erkek	615	4.10	.73				Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96	Erkek	615	4.04	.56	İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																																																
Özgüven	Kadın	680	4.05	.49	0.04	1293	0.96																																																																																																																																
	Erkek	615	4.04	.56				İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75	Erkek	615	4.08	.56	Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																																																												
İç Özgüven	Kadın	680	4.07	.52	0.32	1293	0.75																																																																																																																																
	Erkek	615	4.08	.56				Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67	Erkek	615	4.03	.60	Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																																																																								
Dış Özgüven	Kadın	680	4.04	.51	0.43	1293	0.67																																																																																																																																
	Erkek	615	4.03	.60				Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*	Erkek	615	3.17	0.51																																																																																																																				
Benlik Saygısı	Kadın	680	3.24	.51	2.43	1293	0.02*																																																																																																																																
	Erkek	615	3.17	0.51																																																																																																																																			

Anlamlı fark * $p \leq 0.05$ için aranmıştır.

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi, yapılan t-testi sonucunda gençlik liderlik özellikleri genel olarak incelendiğinde kadın ($\bar{X}=4.01$) ve erkek ($\bar{X}=3.96$) öğrencilerin ortalama puanları birbirine yakın olmasına rağmen aralarında istatistiksel olarak kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutları incelendiğinde ise cinsiyete göre “İletişim kurabilmek” kadın ($\bar{X}=3.69$) ve erkek ($\bar{X}=3.62$), “Güven duyma ve güvenilir olma” kadın ($\bar{X}=4.26$) ve erkek ($\bar{X}=4.12$), “Karar verme becerileri” kadın ($\bar{X}=4.11$) ve erkek ($\bar{X}=4.02$) ve “Problem çözme becerileri” kadın ($\bar{X}=4.14$) ve erkek ($\bar{X}=4.05$) aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın kadın öğrenciler lehine olduğu gözlenmektedir. Gençlik liderlik özelliklerinin “Mücadele isteği ve hedef koyma” kadın ($\bar{X}=3.87$) ve erkek ($\bar{X}=3.91$), “Grup becerileri” kadın ($\bar{X}=4.06$) ve erkek ($\bar{X}=4.01$) ve “Mesuliyet ve sorumluluk” kadın ($\bar{X}=4.12$) ve erkek ($\bar{X}=4.10$) alt boyutlarında cinsiyete göre kadın ve erkek öğrencilerin aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin özgüvenleri cinsiyete göre kadın ($\bar{X}=4.05$) ve erkeklerin ($\bar{X}=4.04$) aritmetik ortalama puanlarının birbirine çok yakın olduğunu ve öğrencilerin özgüvenleri arasında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Benzer şekilde gençlerin iç ve dış özgüvenleri cinsiyete göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin cinsiyete göre benlik saygısı incelendiğinde ise kadınların ($\bar{X}=3.24$) aritmetik ortalamaları erkeklere göre ($\bar{X}=3.17$) daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Yapılan analiz sonucunda aralarında istatistiksel olarak fark olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın kadın öğrencilerin lehine olduğu saptanmıştır.

4.3. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenlerinin Yaşa Göre İncelenmesi

Aşağıdaki Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi, öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, özgüven ve benlik saygısının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmış ve sonuçlar belirtilen tablo da gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Yaş Değişkenine Göre Gençlerin Gençlik Liderlik Özellikleri, Özgüven ve Benlik Saygısına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analiz Sonuçları

	N	\bar{X}	Varyansın kaynağı	Kareler top.	Ss	sd	Kareler ort.	F	p	LSD
Gençlik Liderlik Özellikleri	(A) 18-20	310	3.96	Grup.arası	3.650	.53	1.825	6.950	.01*	A-C
	(B) 21-23	652	3.95	Grup içi	339.267	.51	.263			
	(C) 24 ve üzeri	333	4.07	Toplam	342.917	.49	1292			
	Toplam	1295	3.98			.51				
Özgüven	(1) 18-20	310	4.00	Grup.arası	1.938	.53	.969	3.588	.03*	A-C
	(2) 21-23	652	4.04	Grup içi	348.923	.51	.270			
	(3) 24 ve üzeri	333	4.11	Toplam	350.861	.53	1292			
	Toplam	1295	4.05			.52				
Benlik Saygısı	(1) 18-20	310	3.22	Grup.arası	.583	.51	.292	1.108	.33*	B-C
	(2) 21-23	652	3.20	Grup içi	340.046	.52	.263			
	(3) 24 ve üzeri	333	3.25	Toplam	340.629	.51	1292			
	Toplam	1295	3.22			.54				

Anlamli fark *p ≤ .05 için aranmıştır.

Tablo 4.3.'de görüldüğü üzere, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, özgüven ve benlik saygısının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ve özgüven değişkenleri bağlamında yaşlarına göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için LSD testi uygulanmıştır. Yapılan LSD testi sonucunda, genel olarak gençlik liderlik özellikleri bağlamındaki bu farkın 18-20 yaş ve 21-23 yaş grubu ile 24 ve üstü yaş grupları arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın yaşları daha büyük olanların (24 ve üstü olanların) lehine olduğu belirlenmiştir.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin yaş değişkenine göre özgüvenleri arasında istatistiksel olarak 18-20 yaş ile 24 yaş ve üzeri, 21-23 yaş ile 24 ve üzeri yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın yaşları büyük olanların lehine olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin benlik saygısı yaş değişkenine göre yapılan istatistiklere göre aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.4. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.'de Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.4. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

	Gençlik Liderli	Mücadele İsteği ve Hedef Koyma	İletişim Kurabilmek	Grup Becerileri	Güven Duyma ve Güvenilir Olma	Karar Verme Becerileri	Problem Çözme Becerileri	Mesuliyet ve Sorumluluk	Özgüven (Toplam)	İç Özgüven	Dış Özgüven	Benlik Saygısı
Gençlik Liderlik Özellikleri	1	.689**	.700**	.802**	.599**	.699**	.689**	.668**	.688**	.660**	.647**	.422**
Mücadele İsteği ve Hedef Koyma		1	.382**	.461**	.210**	.409**	.396**	.413**	.540**	.541**	.481**	.384**
İletişim Kurabilmek			1	.517**	.261**	.391**	.357**	.290**	.592**	.517**	.609**	.355**
Grup Becerileri				1	.372**	.506**	.469**	.465**	.495**	.466**	.475**	.322**
Güven Duyma ve Güvenilir Olma					1	.305**	.344**	.326**	.346**	.351**	.306**	.144**
Karar Verme Becerileri						1	.609**	.448**	.454**	.433**	.432**	.295**
Problem Çözme Becerileri							1	.475**	.444**	.454**	.393**	.297**
Mesuliyet ve Sorumluluk								1	.421**	.417**	.382**	.238**
Özgüven									1	.953**	.946**	.560**
İç Özgüven										1	.806**	.560**
Dış Özgüven											1	.503**
Benlik Saygısı												1

Anlamlı fark * $p \leq .05$ ve ** $p \leq .01$ için aranmıştır.

Yukarıdaki Tablo 4.4.'de görüldüğü gibi, genel olarak değişkenlere ilişkin yapılan korelasyon analizi sonucunda; üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ($r = .422$; $p = <.01$) ve özgüvenleri ($r = .688$; $p = <.01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile iç özgüven ($r = .660$; $p = <.01$) ve dış özgüvenleri ($r = .647$; $p = <.01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna ilaveten üniversiteye devam eden öğrencilerinin özgüvenleri ile benlik saygısı arasında ise ($r = .560$; $p = <.01$) yine pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre gençlerin liderlik özelliklerine sahip olmalarıyla birlikte özgüvenleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde gençlerin özgüven düzeyleri ile olumlu bir benlik algısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

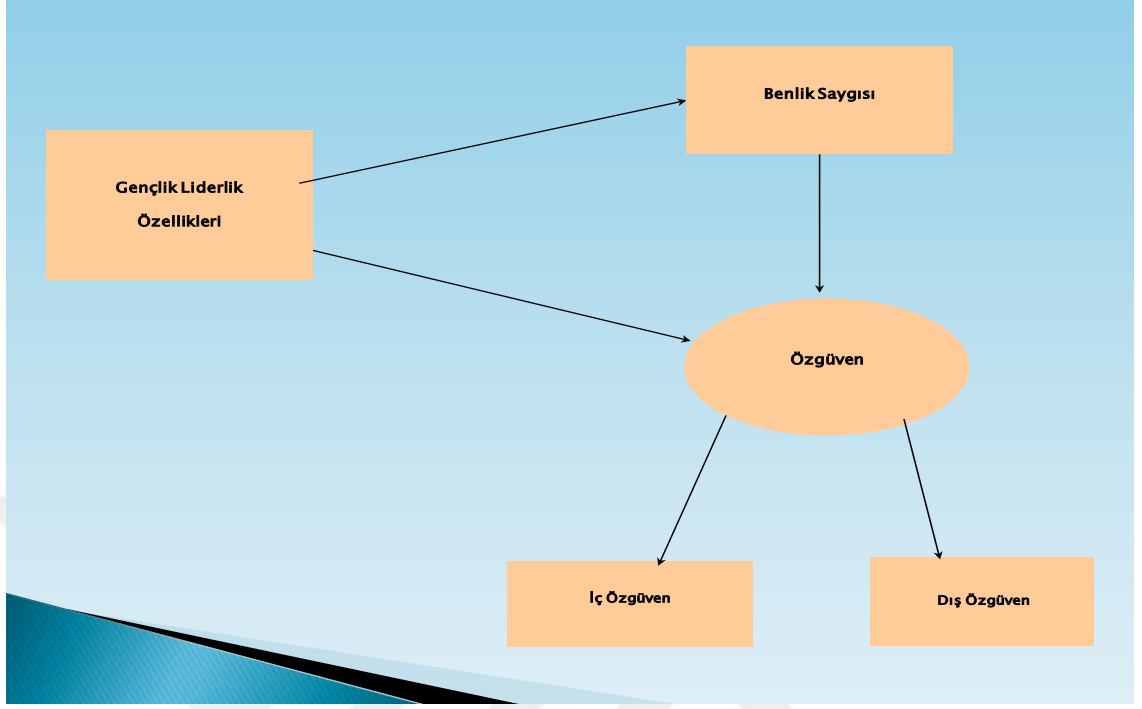
Yapılan analiz sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutlarından olan; “Mücadele isteği ve hedef koyma” ($r = .540$; $p = <.01$), “İletişim kurabilmek” ($r = .592$; $p = <.01$), “Grup becerileri” ($r = .495$; $p = <.01$), “Güven duyma ve güvenilir olma” ($r = .346$; $p = <.01$), “Karar verme becerileri” ($r = .454$; $p = <.01$), “Problem çözme becerileri” ($r = .444$; $p = <.01$), “Mesuliyet ve sorumluluk” ($r = .421$; $p = <.01$) puanları ile özgüvenleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde gençlik liderlik özelliklerinin “Mücadele isteği ve hedef koyma” ($r = .541$; $p = <.01$), “İletişim kurabilmek” ($r = .517$; $p = <.01$), “Grup becerileri” ($r = .466$; $p = <.01$), “Güven duyma ve güvenilir olma” ($r = .351$; $p = <.01$), “Karar verme becerileri” ($r = .433$; $p = <.01$), “Problem çözme becerileri” ($r = .454$; $p = <.01$), “Mesuliyet ve sorumluluk” ($r = .417$; $p = <.01$) alt boyutları ile gençlerin iç özgüven puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna ilaveten üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinden olan; “Mücadele isteği ve hedef koyma” ($r = .481$; $p = <.01$), “İletişim kurabilmek” ($r = .609$; $p = <.01$), “Grup becerileri” ($r = .475$; $p = <.01$), “Güven duyma ve güvenilir olma” ($r = .306$; $p = <.01$), “Karar verme becerileri” ($r = .432$; $p = <.01$), “Problem çözme becerileri” ($r = .393$; $p = <.01$), “Mesuliyet ve sorumluluk” ($r = .382$; $p = <.01$) alt boyutları ile gençlerin dış özgüven puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutlarından olan; “Mücadele isteği ve hedef koyma” ($r = .384; p = <.01$), “İletişim kurabilmek” ($r = .355; p = <.01$), “Grup becerileri” ($r = .322; p = <.01$), “Karar verme becerileri” ($r = .295; p = <.01$), “Problem çözme becerileri” ($r = .297; p = <.01$) ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak gençlik liderlik özelliklerinin “Mesuliyet ve sorumluluk” ($r = .238; p = <.01$) ve “Güven duyma ve güvenilir olma” ($r = .144; p = <.01$) alt boyutları ile benlik saygısı arasında ise pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısına ve Özgüvene İlişkin Algılarını Hangi Düzeyde ve Yönde Etkilediğine İlişkin Bulgular

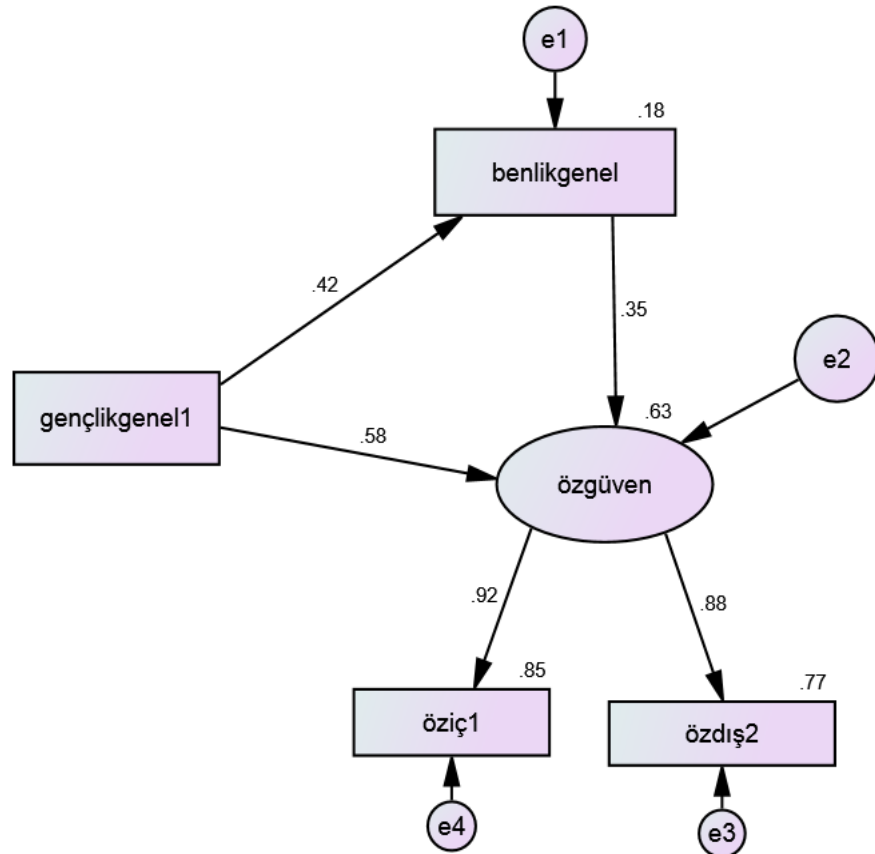
Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısına ve Özgüvene İlişkin Algılarını Hangi Düzeyde ve Yönde Etkilediğini belirlemek amacıyla path analizi yapılmıştır. Path analizi kullanılarak yordayıcı değişkenlerin yordanan değişkenler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri gözlenmiştir. Bu araştırmada modelin uyumuna ilişkin hesaplanan uyum indeksleri (NFI=.997, CFI= .998, IFI= .998, TLI=986, AGFI=97, RMSEA = .070, $\chi^2 / sd = 37 / 10 = 3.7 < 5.00$), modelin iyi uyum sağladığına işaret etmektedir. Üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısına ve özgüvene ilişkin algılarını hangi düzeyde ve yönde etkilediğine ilişkin kavramsal model aşağıdaki şekil 1.’de verilmiştir.

Şekil 1. Kavramsal Model

Şekil 1.'de gösterilen kavramsal modelde, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerine ilişkin algıları, öğrencilerin benlik saygısını etkileyeceği, benlik saygısı da öğrencilerin özgüvenlerini yordayacağı varsayılmıştır. Ayrıca öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerine ilişkin algılarının özgüvenlerini doğrudan etkilediği öngörülmüştür. Kavramsal modelde gençlik liderlik özellikleri bağımsız değişken olarak yer almaktadır. Benlik saygısı aracı değişken ve öğrencilerin özgüvenleri ise sonuç değişkeni olarak adlandırılmaktadır. Yapılan analiz sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısına ve özgüvene ilişkin algılarını hangi düzeyde ve yönde etkilediğine ilişkin standartlaştırılmış path katsayıları aşağıdaki Şekil 2.'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Standartlaştırılmış Path Analiz Sonuçları

Şekil 2.'de görüldüğü gibi standart path katsayıları incelendiğinde, iç özgüvenin (.92) dış özgüvene (.88) göre biraz daha iyi göstergeye sahip olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ($\beta = .42$) ve özgüvenleri ($\beta = .58$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin özgüvenleri üzerinde hem benlik saygısının ($\beta = .35$) hem de gençlik liderlik özelliklerinin ($\beta = .58$) pozitif yönde bir etki yaptığı, gençlik liderlik özelliklerinin özgüven üzerinde benlik saygısına göre daha güçlü bir yordayıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerinin özgüven üzerinde doğrudan ve benlik saygısı aracılığı ile dolaylı ve anlamlı bir etkisi vardır. Üniversiteye devam eden öğrencilerin algılarına göre, öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri geliştikçe hem benlik saygısı hem de özgüvenleri artmaktadır. Bununla birlikte, araştırmada üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerinin ($\beta = .42$) benlik saygısı üzerindeki etkisinin de pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri geliştikçe üniversite öğrencilerinin benlik saygısının da artabileceği şeklinde yorumlanabilir. Üniversiteye devam eden öğrencilerin benlik saygısının özgüvenleri üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu düşünülecek olursa ($\beta = .35$), öğrencilerin benlik saygısı pozitif yönde gelişmesine bağlı olarak özgüven algısının da artabileceği ifade edilebilir. Özgüven değişkenindeki toplam değişimin %63'lük kısmının ise gençlik liderlik özellikleri ve benlik saygısı gizil değişkenlerinin direkt etkisi ile ve aynı zamanda gençlik liderlik özellikleri değişkeninin dolaylı etkisi benlik saygısı değişkeni tarafından aracılık edilerek elde edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen bulgular alan yazına dayalı olarak tartışılmış ve elde edilen sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu gençlik liderlik özelliklerine ilişkin sonuçlar ve tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları gençlik liderlik özellikleri; mücadele isteği ve hedef koyma, grup becerileri, iletişim kurabilmek, grup becerileri, güven duyma ve güvenilir olma, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, mesuliyet ve sorumluluk olmak üzere 7 alt boyut altında incelenmiştir. Araştırmada en yüksek puanın gençlik liderlik özelliklerinden “güven duyma ve güvenilir olma” alt boyutunda olduğu, en düşük puanın ise “iletişim kurabilmek” alt boyutunda olduğu görülmüştür. Ancak her iki alt boyuttaki gençlik liderlik özelliklerine “iyi düzeyde” sahip oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde “Mesuliyet ve sorumluluk”, “Problem çözme becerileri”, “Karar verme becerileri”, “Grup becerileri”, “Mücadele isteği ve hedef koyma” alt boyutlarındaki gençlik liderlik özelliklerine “İyi Düzeyde” sahip oldukları tespit edilmiştir. Genel olarak üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin tüm alt boyutlarında iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Söz konusu bulgular diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir (Cansoy, 2015: 123; Okçu, Erpalabıyık ve Gezen, 2017; Wang, Li, Li, Wei, 124 ve Li, 2012). Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin iyi düzeyde yani ortalamanın üstünde gençlik liderlik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir.

Yukl’ın (2010:418) belirttiğine göre, gençlik liderlik özelliklerinden güven duyma ve güvenilir olma, önemli liderlik özellikleri arasındadır. Derks, Lee ve Krabbendam (2014) güven duyma davranışının sosyal çevredeki insanlarla etkileşime geçebilmek için önemli bir özellik olduğunu belirtmektedir. Erkeklerin kadınlardan daha çok güven duyma özelliğine sahip olduğunu ve kadınlarda erkeklere göre güvenilir olma özelliğinin daha yüksek düzeyde olduğunu gösteren araştırmaya rastlanmaktadır (Ben-Ner ve Halldorsson, 2010). Bu bulgulardan hareketle, güven duyma ve güvenilir

olma düzeyinin yüksek çıkmasında araştırmanın üniversite öğrencileri üzerinde yapılması ve dolayısıyla bu dönemdeki öğrencilerin sosyal ilişkilere daha çok önem vermeleri, arkadaş ilişkilerinin daha önemli hale gelmesi gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Gençlik liderlik özelliklerinden “iletişim kurabilmek” alt boyutunun diğer alt boyutlara kıyasla daha düşük puana sahip olunmasında, üniversite öğrencilerinin çok huzurlu ve mutlu olmamaları, kendilerine güven düzeylerinin düşük olması, sosyal ilişkilerde doyum sağlayamamaları vb. faktörlerin etkili olabileceği söylenebilir. Diener ve Seligman’ın (2002) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin mutlu olanlarının daha iyi sosyal ilişkilere sahip olduklarını tespit etmiştir. Saygıdeğer (2004) ise, benlik saygısı düzeyine bağlı olarak bireylerin iletişim becerilerinin değişkenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Ancak yapılan bu araştırma sonucunda gençlerin benlik saygısının çok iyi düzeyde olması ve özgüvenlerinin ise iyi düzeyde tespit edilmesi farklı bazı demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel değişkenlerinde etkili olabileceği söylenebilir.

5.2. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu benlik saygısı algısına ilişkin sonuçlar ve tartışma

Üniversiteye devam eden öğrencilerin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Gençlerin kendi kendileri ile ilgili özellikleri, değer yargıları, yetenekleri ve ideallerine ilişkin düşünce ve algılarının pozitif olması umut verici bir olarak görülebilir. Gençlerin benlik saygısının yüksek olması, pozitif duygulanım, mutluluk, iyimserlik, yeni fikirlere ve eleştirilere açıklık, gerektiği kadar risk ve sorumluluk alma, sağlıklı karar verme, kendini kabul ve güven gibi özelliklerle karakterize oldukları şeklinde ifade edilebilir. Benlik değeri yüksek olan bireylerin özgüvenleri yüksektir, başarıya istekleri vardır, zorluklardan yılmazlar, insan ilişkilerinde daha toleranslıdırlar ve yaşamı daha anlamlı bulurlar. Aspelmeier ve arkadaşları (2012) benlik saygısının bireylerin psiko-sosyal uyumuna anlamlı bir katkı sağladığını belirtmektedir. Kong, Zhao ve You’nun (2013) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, benlik saygısı yükseldikçe sosyal doyumun ve yaşamından memnun olma düzeylerinin de yükseldiği belirtilmektedir. Bununla birlikte Softa, Karaahmetoğlu ve Kılınç’ın (2015) yaptıkları çalışmada, gençlerin benlik saygısı arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığını tespit etmiştir. Esen’in (2012:38), Okçu,

Erpalabıyık ve Gezen'in (2017:128) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, gençlerin benlik saygısına ilişkin algılarının iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Tunç'un (2011) yaptığı araştırmada ise, hem doktorların hem de hemşirelerin yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduklarını tespit etmiştir. Bu araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

5.3. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip olduğu özgüven algısına ilişkin sonuçlar ve tartışma

Üniversiteye devam eden öğrencilerin özgüvenlerine ilişkin algılarının "katılıyorum" düzeyinde diğer bir ifade ile "iyi düzeyde" olduğu tespit edilmiştir. Özgüvenin alt boyutlarına ilişkin gençlerin algılarına ilişkin puanlar incelendiğinde ise gençlerin iç ve dış özgüvenlerinin "iyi düzeyde olduğu" söylenebilir. Geleceği inşa edecek olan üniversite gençlerinin özgüveni "iyi düzeyde" olması daha girişken, sağlıklı ilişkiler kurabilen, kendilerini kabul eden ve benlik saygısı düzeyleri yüksek bireyler olarak yetişmeleri kuşkusuz mesleki başarı açısından olduğu kadar, bireysel doyum açısından da büyük önem arz etmektedir. Karademir'in (2015:68) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin toplam özgüven ve iç özgüven düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu, dış özgüven düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Göktürk'ün (2011) yaptığı araştırmada, ergenlerin özgüven düzeylerinin genel olarak ve iç özgüven, dış özgüven alt boyutları yönünden yüksek olduğunu belirlemiştir. Dolayısıyla bu bulgular yapılan araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Özgüvenin temelinde insanın pozitif olma duygusu yatmaktadır. Bu bağlamda, Owens (2001) özgüven duygusu yüksek olan bireylerin, karşılaştıkları problemleri çözmede daha başarılı olduklarını vurgulamaktadır. Özgüveni yüksek olan bireylerin, cesareti ve yeterlilik duygusu da artmak suretiyle akademik başarı düzeyleri pozitif yönde etkilenebilir.

5.4. Cinsiyete göre üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvenlerine ilişkin sonuçlar ve tartışma

Genel olarak Üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri cinsiyet değişkenine göre kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın kadın öğrenciler lehine sonuçlandığı saptanmıştır. Buna göre kız öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri erkek öğrencilerden daha yüksektir. Söz konusu bu bulgular, Çelik ve Sünbül (2008), Durmuş (2011), Cansoy'un (2015: 128) Chan'in

(2000) yaptığı araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Benzer şekilde gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutları incelendiğinde ise, cinsiyete göre “İletişim kurabilmek”, “Güven duyma ve güvenilir olma”, “Karar verme becerileri” ve “Problem çözme becerileri” aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın kadın öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, kız öğrencilerin güven duyma ve güvenilir olma, İletişim kurabilme, karar verme becerileri ve problem çözme becerileri erkek öğrencilerden daha yüksektir. Söz konusu bu bulgulardan problem çözme becerilerinin cinsiyet göre farklılaştığını ve kızlar lehine anlamlı farklar olduğuna bazı araştırmaları desteklemekte (Çetinkale, 2006; Açık, 2013; Yılmaz, 2013), bazıları ise desteklememektedir (Çeşit, 2011; Tekeli, 2010; Çilingir, 2006). Kaçar’ın (2008) yaptığı araştırmada, karar verme becerilerinin kız öğrencilerde erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada iletişim kurma becerilerinde kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın kadın öğrenciler lehine sonuçlandığı gözlenmiştir. Yapılan bazı araştırma sonuçları (Alkaya, 2004; Görür, 2001; Kabakçı, 2006) bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Bununla birlikte, kadın öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek olması özellikle onların üniversite ortamında sosyalleşme sürecine erkeklere göre daha fazla katılması ile açıklanabilir.

Gençlik liderlik özelliklerinin “Mücadele isteği ve hedef koyma”, “Grup becerileri” ve “Mesuliyet ve sorumluluk” alt boyutlarında cinsiyete göre kadın ve erkek öğrencilerin aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgulara göre mesuliyet ve sorumluluk, mücadele isteği ve hedef koymanın, grup becerileri cinsiyet ayrımı olmaksızın ortak bir liderlik özelliği olduğu söylenebilir. Wang ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırmada, liderlik becerileri alt boyutlarında kızlar ile erkekler arasında herhangi bir fark tespit edilmemiştir. Ancak Tanrıbakan'ın (2003) yaptığı araştırmada, kızlardaki sorumluluk ve liderlik boyutu anlamlı olarak erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin özgüvenleri arasında cinsiyet değişkenine göre kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında, kadın öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Sar ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları araştırmada lisans öğrencilerinden kızların erkeklere göre özgüvenleri daha yüksek

olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, Sarıçam'ın (2012) yaptığı araştırmada, özgüven puanları cinsiyete göre farklılaşmış, erkeklerin özgüveninin kızlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Karademir'in (2015:68) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma cinsiyet değişkeninin özgüven puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Buna ilaveten Çakır, Kan ve Sünbül (2006), Oğuz ve Topkaya (2008), Elkatmış ve diğerleri (2013); Soysal (2014), Karademir (2010), Üstüner ve diğerleri (2009) ve Bilgin'in (2011) yaptığı araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Üniversiteye devam eden öğrencilerin cinsiyete değişkeni bağlamında benlik saygısına göre aralarında istatistiksel olarak fark olduğu ve bu farkın kadın öğrencilerin lehine olduğu saptanmıştır. Alptuğ Esen'in (2012:38) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, cinsiyete göre benlik saygısı bağlamında erkek öğrenciler ile kadın öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın erkeklerin lehine sonuçlandığı tespit edilmiştir. Güngör (1989) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, cinsiyetin benlik saygısı düzeyi üzerinde etkili olmadığını tespit etmiştir. O'malley ve Backman'in (1979) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Dolayısıyla bu araştırma sonucunu desteklememektedir.

5.5. Yaşa Göre üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri, benlik saygısı ve özgüvenlerine ilişkin sonuçlar ve tartışma

Yapılan analiz sonucunda üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri yaşlarına göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Genel olarak gençlik liderlik özellikleri bağlamındaki bu farkın 18-20 yaş ve 21-23 yaş grubu ile 24 ve üstü yaş grupları arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın yaşları daha büyük olanların lehine sonuçlandığı gözlenmiştir. Yaş ilerledikçe gençlerin gençlik liderlik özelliklerinin de artmasında, üniversitedeki akademik ve sosyal ortamın, sosyal ilişkilerin, yaşanan deneyim ve bilgi artışının etkili olabileceği söylenebilir. Cansoy'un (2105:131) yaptığı araştırmada, öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin yaşa göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla yapılan bu araştırma sonucunu desteklemektedir. Ancak bu bulguların aksine, Dhuey ve

Lipscomb (2008) yaptıkları araştırmada, yaşı kendi sınıftaki öğrencilere göre daha büyük olanların fazla lider olma potansiyeline sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda Üniversiteye devam eden öğrencilerin yaş değişkenine göre özgüvenleri arasında istatistiksel olarak 18-20 yaş ile 24 yaş ve üzeri, 21-23 yaş ile 24 ve üzeri yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın yaşları büyük olanların lehine olduğu tespit edilmiştir. Yaş ilerledikçe gençlerin özgüveninin artmasında, üniversite eğitimi sürdürürken yaşanan deneyim ve bilgi artışının olumlu etkisi olabilir. Üniversite öğrencilerinin mesleki olarak daha bilgili ve deneyimli olmaları, öğretim elemanları ile öğrenim süresince daha uzun süre birlikte olmaları öğrencilerin özgüvenlerini arttırdığı düşünülebilir. Ayrıca bu bağlamda, yüksek öğrenim yaşantısının özgüveni geliştiren bir ortam olduğu da söylenebilir.

Yapılan araştırma sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin benlik saygısı yaş değişkenine göre istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Güngör'ün (1989) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, yaşın benlik saygısı düzeyi üzerinde etkili olmadığını belirlemiştir. Bu sonuç, yapılan bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

5.6. Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Özgüven Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Genel olarak değişkenlere ilişkin yapılan korelasyon analizi sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüvenleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Okçu, Erpalabıyık ve Gezen'in (2017:128) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygıları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri ile iç özgüven ve dış özgüvenleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna ilaveten üniversiteye devam eden öğrencilerinin özgüvenleri ile benlik saygısı arasında ise yine pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin “Mücadele isteği ve hedef koyma”, “İletişim kurabilmek”, “Grup becerileri”, “Güven duyma ve güvenilir olma”, “Karar verme becerileri”, “Problem çözme becerileri”, “Mesuliyet ve sorumluluk” alt boyutları ile gençlerin özgüveni (iç ve dış özgüveni) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin alt boyutlarından olan; “Mücadele isteği ve hedef koyma”, “İletişim kurabilmek”, “Grup becerileri”, “Karar verme becerileri”, “Problem çözme becerileri” ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak gençlik liderlik özelliklerinin “Mesuliyet ve sorumluluk” ve “Güven duyma ve güvenilir olma” alt boyutları ile benlik saygısı arasında ise pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

5.7. Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri, Benlik Saygısını ve Özgüvene İlişkin Algılarını Hangi Düzeyde ve Yönde Etkilediğine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Yapılan path analizi sonucunda ise, üniversiteye devam eden öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüvene ilişkin algıları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, üniversiteye devam eden öğrencilerin algılarına göre, öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri geliştikçe hem benlik saygısı hem de özgüvenlerinin artabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, araştırmada üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin de pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak, üniversiteye devam eden öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri geliştikçe öğrencilerin benlik saygısının da artabileceği şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile üniversiteye devam eden öğrencilerin “Mücadele isteği ve hedef koyma”, “Güven duyma ve güvenilir olma”, “Karar verme becerileri”, “Problem çözme becerileri”, “İletişim kurabilmek”, “Grup becerileri”, “Mesuliyet ve sorumluluk” gibi özellikleri geliştikçe gençlerin hem benlik saygısı hemde iç ve dış özgüven düzeylerinin gelişebileceği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Okçu, Erpalabıyık ve Gezen’in (2017:128) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik

özellikleri benlik saygısına ilişkin algıyı arttırdığı tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucuyla örtüştüğü gözlenmiştir. Üniversiteye devam eden öğrencilerin benlik saygısının ise gençlerin özgüvenleri üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin özgüvenleri üzerinde hem benlik saygısının hem de gençlik liderlik özelliklerinin pozitif yönde bir etki yaptığı, gençlik liderlik özelliklerinin özgüven üzerinde benlik saygısına göre daha güçlü bir yordayıcı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna ilaveten, üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özelliklerinin özgüven üzerinde hem doğrudan ve hem de benlik saygısı aracılığı ile dolaylı ve anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır.

5.8. Öneriler

Bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir:

1. Üniversiteye devam eden öğrencilerin gençlik liderlik özellikleri öğrencilerin hem benlik saygısını hem de özgüvenlerini pozitif yönde etkilemesi nedeniyle bu bağlamda üniversite bünyesinde gençlerin liderlik özelliklerini geliştirmeye yönelik seminer, panel ve konferanslar düzenlenebilir.
2. Üniversiteye devam eden öğrencilere yönelik öncelikle kendi duygularının, özelliklerinin, eğilimlerinin ve bunların kendi davranışları üzerindeki etkilerinin farkına varmaları için bilinçlendirme çalışmaları bağlamında toplantılar, konferanslar, kitle iletişim araçları ile hazırlanacak kamu spotları, görsel örneklere dayalı anlatıma sahip kitapların hazırlanması vb. düzenlenerek duyarlılık kazanmaları sağlanabilir.
3. Üniversite bünyesinde daha fazla sosyal ve kültürel etkinlikler veya düzenlemeler yapılmak suretiyle üniversite öğrencilerin özgüvenlerini daha da arttırıcı, onların hem bireysel ve sosyal yönleri geliştirebilmesine yönelik farkındalık oluşturulabilir.
4. Benzer çalışmalar Türkiye çapında ve karşılaştırmalı yapılarak ulusal düzeydeki durum incelenebilir.
5. Bu araştırma, farklı eğitim kademelerinde ve farklı araştırma yöntemleri (nitel, odak grup görüşmesi vb.) kullanılarak da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ACUI [Association of College Unions International]. (2005, March). Task force on the development of core competencies in the college union and student activities profession. Retrieved August 20, 2015 from http://www.acui.org/uploadedFiles/About_ACUI/taskfoce_report_corecomp.pdf.
- ACUI [Association of College Unions International]. (2005, March). *Task force on the development of core competencies in the college union and student activities profession*. Retrieved August 20, 2016 from http://www.acui.org/uploadedFiles/About_ACUI/taskforce_report_corecomp.pdf.
- Açık, S. (2013). *Lise öğrencilerinin öğrenme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Adair, J. (2009). *Bir lider nasıl yetişir?* İstanbul: Babıâli Kültür Yayınları.
- Adair, J. (2011). *The John Adair lexicon of leadership: The definitive guide to leadership skills and knowledge*. London: Kogan Page Limited.
- Addison, L. (1985). *Leadership skills among the gifted and talented*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED262511).
- Akagündüz, N. (2006). *İnsan yaşamında özgüven kavramı*. İstanbul: Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları. Yayın No:1.
- Akın, M. H. (2014). Gençlik toplumsallaşmasında akran ve arkadaşlık grupları. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 10.
- Akdemir, T. (2007). *Kara harp okulunda okuyan ve olimpiik spor takımlarında yer alan 4. sınıf öğrencilerle, yer almayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akşahioğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıklarının üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 2(1), 3-28.

- Alkaya, Y. (2004). *Lise öğrencilerinin iletişim ve empati becerilerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alp Özdemir, B. (2016). *Lise öğrencilerinde benlik saygısı ile psikolojik yardım alma tutumu ve problem çözme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alptuğ Esen, C.(2012). *Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin incelenmesi (Muğla üniversitesi örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Altıok, H. Ö., Ek, N. ve Koruklu, N. (2010). Üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeyi ile ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 99-120.
- Akın, A. (2007). Özgüven ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 165-175.
- Akman, B. ve Balat Uyanık, G. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 175-83.
- Amiriazadeh, M. M. (2012). Hexagon theory-student leadership development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31.
- Anyon, Y., Brink, K., Crawford, M., Fernández, M., Hofstedt, M., Osberg, J., & Strobel, K. (2007). *A Handbook for program staff, teachers, and community leaders* (2nd ed.). Retrieved August 20, 2016 from. http://jgc.stanford.edu/our_work/yell/YELL.0712.Intro.final.pdf.
- Aspelmeier, J.E., Love, M.M., McGill, L.A., Elliott, A. N., Pierce, T. W. (2012). Self-esteem, locus of control, college adjustment, and GPA among first and continuing generation students: A moderator model of generational status. *Research in Higher Education*, 53(7), 755-781.

- Ataman, G. (2002). *İşletme yönetimi temel kavramlar yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Avanoğlu, Z. (2004). *Eğitim psikolojisine çağdaş bir yaklaşım*. İstanbul: Ofset Yayınevi
- Avcı, B. (2009). *Öğrencinin liderliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Ayaz, S. (2002). *Hemşirelerin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Babacan, H. (2008). *Demeter kırsal alan liderlik programı (DEKALP) [Demeter rural area leadership program]*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Bacanlı, H. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Bal, Ü. (2003). *Hastanede Çalışan Hemşire ve Diğer Bayan Sağlık Personelinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, A. (2008). Türkiye’de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 181-209.
- Baltaş, A. (2001). *Ekip çalışması ve liderlik*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Barutçugil, İ. (2006). *Yöneticinin yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Baş, H. (2017). Bir sosyal belediyeçilik uygulaması olarak İstanbul esenler belediyesi gençlik merkezi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 17(1), 150.
- Baş, H. (2017). Türkiye’de genç nüfus: sorunlar ve politika. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(27), 255-288
- Baçoğlu, U. D. (2006). *Askeri liselerde eğitim-öğretim gören takım sporu yapan, bireysel spor yapan ve spor yapmayan öğrencilerin liderlik özellikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Başıoğlu, T. S. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baymur, F. (1985). Genel psikoloji. *İstanbul: İnkılap Kitabevi*. 7. Baskı.
- Bayram, N. (2010). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş:AMOS uygulamaları*. Bursa:Ezgi yayınları.
- Bayturan, Ali Fuat (1995). *Gencin psiko-sosyal gelişimi üzerinde farklı serbest zaman kuruluşlarının etkileri ve gençlik liderinin niteliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bektaş, F. ve Turan, S. (2014). Liderlik. S. Turan (Ed.), Eğitim yönetimi, teori, araştırma ve uygulama (ss. 293-336). *Ankara: Pegem Akademi*.
- Ben-Ner, A., & Halldorsson, F. (2010). Trusting and trustworthiness: What are they, how to measure them, and what affects them. *Journal of Economic Psychology*, 31(1), 64-79.
- Bennis, W. (2009). On becoming a leader. W. Bennis içinde, *The Leadership Classic*. New York: Perseus books group.
- Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Biol, Z. H. (2005). *Fen lisesi ve sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin mükemmelliyetçilik, benlik saygısı, liderlik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Bozkurt, E. (1999). Bireylerin iletişim sorunları ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 142.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. 3. Baskı *Ankara: Pegem Akademi*.
- Byrne, B.M. (1998), Structural equation modeling with LISREL, PRELIS and SIMPLIS: *Basic concepts, applications and programming*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Cafoğlu, Z. ve Okçu, V. (2013). Gençlik sorunları: Siirt ili örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), ss.82-115.
- Can Y., Polat M. (2004). Kayseri ili ilköğretim öğrencilerinde kayak sporuna yönelik fiziksel uygunluk normlarının araştırılması. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), pp 48- 54.
- Cansoy, R. (2015). *Türkiye'de ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Cansoy, R., Dincel, S. ve Türkoğlu, M. E. (2013). Öğrencilerin liderlik algıları: Türk kültürüne uyarlama çalışması. 8. *Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi bildiri kitabı*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Carter, D. S. G., Bennetts, C., & Carter, S. M. (2003). We're not shee: Illuminating the nature of the adolescent peer group in effecting lifestyle choice. *British Journal of Sociology of Education*, 24(2), 225-241.
- Cevher, F. N. ve Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2, 52-64.
- Chan, D. W. (2000). Assessing leadership among chinese secondary students in hong kong: The use of the roets rating scale for leadership. *Gifted Child Quarterly*, 44(2), 115-122.
- CMU[Central Michigan University]. (2004). Leadership competency model. Retrieved 10 October 2014 from http://www.chsbs.cmich.edu/leader_model/CompModel/EDUMAIN.html.
- Conner, J. O., & Strobel, K. (2007). Leadership development: An examination of individual and programmatic growth. *Journal of Adolescent Research*, 22(3), 275-297.
- Cobb, N. J. (2007). Adolescence: Continuity, change, and diversity. *New York: McGraw-Hill*.

- Çağlayan, N. (2011). *Bireysel ve takım sporu yapanlar ile yapmayan bireylerin benlik saygısı puanlarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çakır, Ö., Kan, A.; Sünbül, Ö. (2006). Öğretmenlik meslek bilgisi ve tezsiz yüksek lisans programlarının tutum ve özyeterlik açısından değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1):36-47.
- Çar, B. (2013). *Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çeçen, A. R. (2008) Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4, 19-30.
- Çelik, C., Sünbül, Ö. (2008). Liderlik algılamalarında eğitim ve cinsiyet faktörü: Mersin ilinde bir alan araştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 49-66.
- Çelikkol, A. (2008). Egzersiz ve benlik kavramı. *Soyal Psikiyatri Kongresi*. (<http://www.celikkol.org/benlikkavrami.htm>) (Erişim tarihi: 19.01.2017).
- Çelik, İ. (2014). Ortaokul öğrencilerinin özgüven düzeylerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Afyonkarahisar örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.
- Çeşit, C. (2011). *Sanat eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ile benlik saygı düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çetinkale, E. (2006). *11. sınıf öğrencilerinin denetim odakları, problem çözme becerileri ve algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin cinsiyet ve akademik alan değişkenleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çevik Büyükaşahin, G. (2007). *Lise 3. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Çevikbaş, M. (2013). *Matematik öğretmenlerinin yanlışa verdikleri dönütlerin öğrenci özgüvenleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çırpan, H. (1999). Lider mi, yönetici mi? *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 7, 1-5.
- Çilingir, A. (2006). *Fen lisesi ile genel lise öğrencilerinin sosyal becerileri ve problem çözmeye becerilerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. (Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Çuhadaroğlu, F., Canat, S., Kılıç, E., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B. ve Avcı, A. (2004). *Türkiye bilimler akademisi raporları ergen ve ruhsal sorunları durum saptama çalışması*. Ankara: TÜBİTAK Matbaası.
- Day, D. (2000). Leadership development: A review in context. *Leadership Quarterly*, 11(4), 581-613.
- Dehabadi, A., & Huseynizade, A. (2013). *İslami açıdan gençlik psikolojisi* (H. Bedel, Çev.). İstanbul: El-Mustafa Yayınları.
- Dempster, N., Stevens, E., & Keeffe, M. (2011). Student and youth leadership: A focused literature review. *Leading and Managing*, 17(2), 1.
- Derks, J., Lee, N. C., & Krabbendam, L. (2014). Adolescent trust and trustworthiness: Role of gender and social value orientation. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1379-1386.
- Diener, E., & Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13(1), 81.
- Dhuey, E., & Lipscomb, S. (2008). What makes a leader? Relative age and high school leadership. *Economics of Education Review*, 27, 173–183.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji kuramlar ve sorunlar*. (7. Baskı).Ankara: PegemA Yayınları.

- Doğru, N. ve Peker, R. (2004). Özsaygı geliştirme programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 315-328.
- Dragon-Severson, E. (2004). Helping teachers learn: Principal leadership for adult growth and development. *Corwin Press*.
- Duran, Ş. K. (2007). *9, 10, 11 Yaşındaki çocukların zihinsel gelişim ve benlik saygısına ailenin sosya-ekonomik düzeyinin etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durmuş, Ö. (2011). *İlköğretim ve lise öğrencilerinde görülen liderlik davranışlarının araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Earley, P., Evans, J., Collarbone, P., Gold, A. & Halpin, D. (2002) Establishing the Current State of School Leadership in England (London, DfES).
- Edelman, A., Gill, P., Comerford, K., Larson, M. ve Hare, R. (2004). Youth development and youth leadership: a background paper. institute for educational leadership, national collaborative on workforce and disability for youth, Washington, DC.
- http://www.state.nj.us/dcf/documents/behavioral/providers/Youth_Development.pdf. (Erişim tarihi:02.03.2017)
- Efiliti, E. ve Çıkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 99-114.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda özgüven gelişimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 111-121.
- Elkatmış, M., Demirbaş, M. ve Ertuğrul, N. (2013). Eğitim fakültesi öğrencileri İle formasyon eğitimi alan fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3):41-50.

- EMCDDA [European Monitoring Centre for Drugs and Drug Monitoring]. (2012). *Annual report: the state of the drugs problem in Europe*. Retrieved August 10, 2014 from <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2012>.
- Eraslan, L. (Ed.).(2013). *Gençlik temalı lisansüstü tez bibliyografyası*. Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Erdayı, U. (2009). Dünyada genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik ulusal politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*, 3, 133-162.
- Erkek Patır, N. (2016). *Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erman K.A., Şahan A., Can, S., (2008). Sporcu bayan ve erkeklerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması.
<http://www.bilalcoban.com/index.php?id=dokuman&islem=oku&yer=2&kat=14&no=97>, 03/08/2016 Tarihinde indirilmiştir.
- Erşan, E., Doğan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 42, 36-37.
- Eryılmaz, A. (2009). Barışa yönelik tutumların özsaygı ve cinsiyet değişkenleriyle incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), .23-31.
- Esenay. F. İ. (2002). *Üniversite öğrencilerinde sağlık davranışlarının sosyal destek ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Feltz, D. L. (1988). Self confidence and sport performance. *Exercise and Sports Science Reviews*, 16, 423-458.
- Fertman, C. I., & Linden, J. A. (1999). Character education for developing youth leadership. *The Education Digest*, 11-16.
- Gronn, P. (2000) Distributed properties: A new architecture for leadership. *Educational Management and Administration*, 28(3), pp. 317-338.

- GSB [Gençlik ve Spor Bakanlığı]. (2014). Millî gençlik ve spor politikası belgesi. Ankara.
- Göknar, Ö. (2010). *Özgüven kazanmak*. (2. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Göktürk, G.Y. (2011). *Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin öz güven ve bazı kişisel demografik özelliklere göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Görür, D. (2001). *Lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gözüyılmaz, A. (2011). *Evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısının gebelik durumuna göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gunter, H. (2005). *Leading teachers*. London: Continuum pres.
- Güloğlu, B. ve Kararımak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73-88.
- Günalp, Ayşe (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güneş, A. (2010). *İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin liderlik becerilerinin karşılaştırılması: Kırşehir ili örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Güney, S. (2009). *Sosyal psikoloji*. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliğine üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 54(1), 64-79.

- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürel, Ö. (2007). *Görme engelli ergenlerle gören ergenlerin benlik saygısı gelişimlerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, N. (2009). *5. Sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının ve benlik saygılarının okul sonrası kültürel-sportif etkinliklere katılmalarına ve diğer bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürses, F. ve Gürses, H. B. (1997). *Dünya'da ve Türkiye'de gençlik*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Hambly, K. (2003). *Özgüven*. (Çev. Barış Bıçakçı). 5. Basım. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Harris, A. & Lambert, L. (2003) What is leadership capacity? Cranfield, National College for School Leadership. <http://www.rtuni.org/uploads/docs/what-is-leadership-capacity-2003.pdf>
- Harris, A. & Bennett, N. (Eds.) (2001) School effectiveness and school improvement alternative perspectives. London: *Continuum Press*.
- Harris, A. ve Lambert, L. (2006). Recognising student leadership – Schools and networks as sites of opportunity, Developed from a paper presented at Conference “Pupil Voice and Participation: promises, pleasures, pitfalls”. 22nd/23rd May 2006 *University of Nottingham*, p.5.
- Hay, I., & Dempster, N. (2004). Student leadership development through general classroom activities. *Educating: Weaving Research into Practice*, 2, 141.
- Heifetz, R. (2006). *Foreword*. New directions for youth development, 109, pp.1-2.
- Hindes, Y. (2011). Examining youth leadership through the development and validation of a self-report measure: The youth leadership questionnaire (YLQ). (Unpublished Doctoral dissertation). Retrieved from *ProQuest Dissertations and Theses*. (UMI No. NR75511).

<https://www.memurlar.net/haber/332692/ulusal-genclik-ve-spor-politikasi-belgesi-yayimlandi.html>.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a6ca9fcae4150.49268122.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24648>. (2018, Ocak 15 tarihinde indirildi).

Irvin, L. E., & White, D. (2004). *Keys to effective leadership*. Principal Leadership, 6, 2024.

İnanç, N., Savaş, H.A., Tutkun, H., Herken, H. ve Savaş, E. (2004). Gaziantep üniversitesi mediko-sosyal merkezi'nde psikiyatrik açıdan incelenen öğrencilerin klinik ve sosyo-demografik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 222-230.

İTO [İstanbul Ticaret Odası].(2011). AB'ye uyum sürecinde genç işsizliği. *İstanbul Ticaret Odası. Yayın no:2011-35. Retrieved july 15, 2014 from <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0025914.pdf>*

Jackson, D. (2004) Why pupil voice? *Nexus*, (2), pp. 6-7.

Jöreskop ve Sörbom (1993). Lisrel 8: Structural equations modeling with the simplis command language. *Chicago:Scientific Software International*.

Kabakçı, Ö.F. (2013). *Karakter güçleri açısından pozitif gençlik gelişiminin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kaçan, S. H., Karamehmetoğlu, U. G., Demirci, U., Kılınç, E., Kandemir, A. ve Durak, B. (2015). Üniversite son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı, yalnızlık düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*,4(2).

Kaçar, B. (2008). *Lise öğrencilerinin karar stratejileri ve transaksyonel analiz ego durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kara, S. (2013). Hz. peygamberin elinde şekillenen ideal gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(2).

- Karadağ, G., Güner, İ., Çuhadar, D ve Uçan, Ö. (2008). Gaziantep üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 29-42.
- Karademir, N. (2010). Coğrafya öğretmenlerinin alanlarına ilişkin öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 5 (4):2034-2048.
- Karademir, N. (2015). Fen edebiyat fakültesi coğrafya bölümü öğrencilerinin özgüven algıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 53-77.
- Karagözoğlu, Ş., Kahve, E., Koç, Ö. ve Adamişoğlu, D. (2008). Self esteem and assertiveness of final year turkish university students. *Nurse Education Today*, 28, 641-649.
- Kararımak, Ö. ve Çetinkaya, R. S. (2016). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30-43.
- Karasar, N.(2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: *Nobel Yayın Dağıtım*.
- Karataş, Z. (2014). Problem çözme becerileri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü: bir yapısal eşitlik modeli çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 118 – 140.
- Karnes, F. A., & Stephens, K. R. (1999). Lead the way to leadership education. *The Education Digest*, 62-65.
- Kavak, Z. Ö. (2013). *İnanna liderlik eğitimi programının etkililiği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Kaya, Alim ve Mesut Saçkes (2004). Benlik saygısı geliştirme programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (21), 49-56.
- Kaya, A. (2007). Eğitim psikolojisi. Ankara: *Pegem A Yayıncılık*.
- Klau, M. (2006). Exploring youth leadership in theory and practice. *New Directions for Youth Development*, 2006(109), 57-87.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford.
- Kılıç, Mehmet (2015). *Üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kılıçaslan, F. (2015). Gençlik sorunları ve çözüm önerileri, <http://www.Manevisosyalhizmet.com/?p=286#more-286>, 26 Kasım 2015.
- Kır, İ. (2007). Yüksek öğretim gençliğinin boş zaman etkinlikleri: KSÜ Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 307-328.
- Koç, Saim ve Nil Gün (2006). *Özsaygı: Öncelikler listende kaçınıcı sıradasın?* 3. Baskı. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Koçel, T. (2001). *İşletme yöneticiliği yönetim ve organizasyon organizasyonlarda davranış klasik modern çağdaş ve güncel yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Koçel, T. (2003). *İşletme yöneticiliği*. 9.Baskı. İstanbul: Beta Basım.
- Koçel, T. (2011). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım.
- Kong, F., Zhao, J. and You, X. (2013). Self-esteem as mediator and moderator of the relationship between social support and subjective wellbeing among chinese university students. *Social Indicator Research*, 112 (1), 151–161.
- Kor, M. (2008). *Sivas il merkezindeki ortaöğretim öğrencilerinde sporun özsaygı düzeyine etkisinin araştırılması*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Kocaaslan, Bilge (2009). *Genel müzik eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum müzikal özgüven ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Komisyon. (2003). *Üniversite Gençliği 2003. Üniversite gençliğinin sosyo-kültürel profili üzerine bir alan araştırması. Gazi Üniversitesi Örneği*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

- Komives, S. R., Owen, J. E., Longerbeam, S. D., Mainella, F. C., & Osteen, L. (2005). Developing a leadership identity: A grounded theory. *Journal of College Student Development*, 1-19.
- Korkmaz, M. (1996), *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2007). The leadership challenge. *San Francisco: Jossey-Bass*.
- Kulaksızoğlu, Adnan (2006). *Ergenlik psikolojisi*, 8. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumbaroğlu, Z. B. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile benlik saygısı düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kumru, A., Bayraktar, F., Kındap, Y., Özdikmenli-Demir, G. ve Sayıl, M. (2007). Self-esteem and gender differences in perceived relational context among turkish early adolescents. *SRCD Biennial Meeting, Boston, Massachusetts*, March 29-April 1, Massachusetts, USA.
- Kurtuldu, P.S. (2007). *İlköğretim okul yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kutanis, R. U. ve Tunç, T. (2013). Hemşirelerde benlik saygısı ile durumluk ve sürekli kaygı arasındaki ilişki: bir üniversite hastanesi örneği. *"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(2), 1-15.
- Kutlu, M. ve Soğukpınar, E. (2015). Rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 6(1), 84-101.
- Lauster, P. (2003). *Özgüven öğrenilir*. (Çev: Lütfi Yarbaş). İzmir: İlya Yayınevi.
- Lauster, P. (2010). *Özgüven öğrenilebilir*. (Çev: Lütfi Yarbaş). İzmir: İlya Yayınevi.
- Leshnowar, S. (2008). Teaching leadership. *Gifted Child Today*, 31(2), 29-35.

- Libby, M., Sedonaen, M., & Bliss, S. (2006). The mystery of youth leadership development: The path to just communities. *New Directions for Youth Development*, 109, 13-25.
- Liderlik (2017). TDK içinde. 20.12.2017 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Lin, J. (2003). *Leadership devopement of college studentes in Taiwan. Educational Leadership and Policy*. Indiana Universty, Umi, ProQest N:3093438.
- Macbeath, J. & Dempster, N. (2009). *Connecting leadership and learning: principles for practice*. London: Routledge.
- McGregor, J. & Tyrer, G. (2004). Recognising student leadership in networked learning communities. Paper given at the *7th International BELMAS Research Conference in partnership with SCRELM* (St Catherine's College, Oxford, UK).
- Mcgregor, J. (2006). Recognising student leadership-schools and networks as sites of opportunity, Developed from a paper presented at Conference “Pupil Voice and Participation: promises, pleasures, pitfalls”. 22nd/23rd May 2006, *University of Nottingham*, (pp.4-5), England.
- Mcmahon, S. R. & Ford, C. M. (2012). Heuristic transfer in the relationship between leadershipand employee creativity. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 20(1), 69-83.
- MacNeil, C. A. (2000). Youth-adult collaborative leadership: Strategies for fostering ability and authority. (*Doctoral dissertaton*) Retrieved from *ProQuest Dissertations and Theses*. (UMI No. 9979370).
- Marais, J. D., Yang, Y., & Farzanehkia, F. (2000). Service-learning leadership development for youths. *Phi Delta Kappan*, 81(9), 678-680.
- Martinek, T., Schilling, T. & Hellison, D. (2006) The development of compassionate and caring leadership among adolescents. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 11(2), pp. 141-157.

- Merey, B. (2010). Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Morris, G. B. (1991). Perceptions of leadership traits: comparison of adolescent and adult school leaders. *Psychological Reports*, 54, 936-938.
- Mruk, C. J. (2006). Self-esteem research theory and practice-toward a positive psychology of self-esteem. 3rd Edition. USA: Springer Publishing Company.
- Mulick, L. R. (2009). Teachers' perceptions of student leadership potential in elementary education. L. R. Mulick içinde, *Teachers' Perceptions of Student Leadership Potential in Elementary Education* (s. 54-60). California Lutheran University.
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). Nedenleri ve sonuçları bakımından gençler arasında yaygınlaşan işsizlik. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 44, 1-48.
- Mutluer, S. (2006). *Özgüven oluşmasında manevi değerlerin rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NCWD/Youth [National Collaborative on Workforce and Disability for Youth]. (2005). *Youth development and youth leadership*. <http://www.ncwd-youth.info/information-brief-11#chart1>. Retrieved June 15, 2014 from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED485707.pdf>.
- Neff, K. D. and Vonk, R. (2009). Self-compassion versus global self-esteem: two different ways of relating to oneself. *Journal of Personality*, 77 (1), 23-50.
- Neiss, M. B., Sedikides, C. and Stevenson, J. (2002). Self-esteem: A behavioral genetic perspective., *European Journal of Personality*, 16, 351-367.
- Ngai, N., Cheung, C., Ngai, S. S., & To, S. (2012). Youth leadership training in Hong Kong: Current developments and the way ahead. *International Journal of Adolescence and Youth*, 17(2-3), 165-179.
- Northouse, P. G. (2015). P. G. Northouse içinde, *Leadership: Theory and Practice*. Sage Publications.

- Ogurlu, Ü. (2012). *Liderlik becerileri geliştirme programının üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin liderlik becerilerine etkisi.*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Oğuz, A., Topkaya, N., (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen öz-yeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14.23–36.
- Okçu. V. (2011). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ve yıldırma yaşama düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Okçu, V., Erpalabıyık, B. ve Gezen, M. O. (2017). Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve kişisel başarı algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. 2. *Uluslararası Felsefe, Eğitim, Bilim Tarihi ve Sanat Sempozyumu (FEBTS-2017)*, 3-7 Mayıs 2017/Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, Muğla.
- O'Malley, P.M. and Bachman, J.G. (1979). Self-esteem and education: Sex and cohort comparisons among high school seniors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37,1153-1159.
- Onur, V. (1998). *Yeterliğe dayalı lider yetiştirme programının etkililiği.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Owens, T. J., (2001). Extending self-esteem theory and research. *Cambridge: University Pres.*
- Öner, N. (2005). *Piers-Harris'in çocuklarda öz-kavramı ölçeği el kitabı.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Öz, F. (2004). *Benlik kavramı. Sağlık alanında temel kavramlar.* Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret Aş.
- Öz, R. Yılmaz, H. Akçay, N. (2009). Tip 1 diyabetli çocuklarda benlik saygısını etkileyen faktörler, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1).
- Özbay, H., ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik.* İstanbul: İletişim Yayınları.

- Özbey, Ç. (2004). *Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş. C. ve Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi, *Journal of Mood Disorders*,3(3), 107-113.
- Özçelik, M. (2005). *Kutatgu Bilig'ten seçmeler*. İstanbul: Kardelen Yayıncılık.
- Özdemir, N. (2004). *Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi ile benlik saygısı arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde yeni değerler eğitimde dönüşüm*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özdoğan, Öznur (2005). *İsimsiz hayatlar*. Ankara: Lotus Yay.
- Özerkan, K.N. (2004). *Spor psikolojisine giriş*. Ankara: Nobel Yayınları,
- Özmutlu, İ. (2008). *Beden eğitimi ve spor yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik ve yaratıcılık özelliklerinin karşılaştırılması: Gazi Üniversitesi örneği*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Parlak, İ. (1999), *Türkiye'de gençlik ve siyaset. H.Ü. Beytepe kampüsü örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Parlar, H., Türkoğlu, M. E., & Cansoy, R. (2017). Leadership development in students: Teachers' opinions regarding activities that can be performed at schools. *Universal Journal of Educational Research*, 5(2), 227-227.
- Patrick, H., Neighbors, C.T. and Knee, C.R. (2004). Social comparison and body image: The role of contingent self-esteem and self-perceptions of attractiveness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 501-514.
- Pişkin, M. (2003). *Özsaygı geliştirme eğitimi. İçinde: Y. Kuzgun (Ed.), İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Plummer, D. (2005). Helping adolescents and adults to build self esteem. Jessica Kingsley Publishers, *London and Philadelphia*.
- Polat, Gamze (2014). *Düzenli egzersiz yapan kadınlarda egzersizin benlik saygısı ve beden memnuniyeti üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Räty, L.K., Larsson, G., Söderfeldt, B. A., Larsson, B.M.W. (2005). Psychosocial aspects of health in adolescence: the influence of gender, and general self-concept. *Journal of Adolescent Health*, 36 (6), 530.
- Redmond, S. ve Dolan, P. (2014). Towards a conceptual model of youth leadership development”, child ve family social work.
<http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JCTE/>, (Erişim tarihi 09.08.2014).
- Ricketts, J.C. and Rudd, R. D. (2002). A comprehensive leadership education model to train, teach and develop leadership in youth. *Journal of Career and Technical Education*, 19 (1), 7-17.
- Rosenberg, M. (1965). Society and the adolescent self-image. New Jersey: *Princeton University Pres*.
- Roy, L. (2010). Problematising Student Leadership. (Unpublished Master Thesis). Unitec Institute of Technology, New Zealand. Registration Number: 2009.973.
- Ryan, J. (2006). *Inclusive leadership*. San Francisco, Jossey-Bass.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (1998). *Örgütsel psikoloji*. Bursa: Alfa Basım, Yayım ve Dağıtım.
- Sabuncuoğlu, Z.ve Tokol, T. (2001). *İşletme*. Bursa: Ezgi Yayınları.
- Santrock, J.W. (2007). Adolescence. New York: McGraw-Hill.
- Sarıçam, H; Güven, M. (2012). Özgüven ve dini tutum. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 5(7):573-586.
- Sarioğlu, U. S. ve Uğur U. (2014). Yöneticilik ve liderlik ayrımında kişisel farklılıkların rolü. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 6(1).

- Sarıtaş, M. (1997). Yönetimde kişilik faktörü. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(4),527-548.
- Saygıdeğer, A. (2004). *Benlik saygısı düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre iletişim becerilerine ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Saygılı, G., Kesecioğlu, T. İ. ve Kırıktaş, H. (2015). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 210-217.
- Saygınar, S. (2006) *Hava sınıf okulları ve teknik eğitim merkezi komutanlığında görev yapan okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Schneider, B., Ehrhart, K.H. & Ehrhart, M.G. (2002). Understanding high school student leaders II. peer nominations of leaders and their correlates. *The Leadership Quarterly*, 13(3), 275-299.
- Sel, Ş. (2016). *Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sertoğlu, R.(2010). *Stratejik liderlik*. İstanbul: Etap Yayınevi.
- Softa, H. K., Karahmetoğlu, G. U. ve Kılınç, E. (2015). Üniversite son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı, yalnızlık düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*,4(2), 227-244.
- Soner, O. (2000). Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğilim Bilimleri Dergisi*,12, 249-260.
- Sorenson, G. (2001). An intellectual history of leadership studies. The Role of James MacGregor Burns. The James MacGregor Burns Academy of Leadership. www.academy.umd.edu/scholarship/casl/KLSP/ 2001. (Erişim tarihi:04/05/2016).
- Soysal, M.R., (2014). *Sınıf öğretmenliği ana bilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik mesleği öz yeterlik inançları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Soyünen, N. (2002). *Hacettepe üniversitesi hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Steinberg, L. (2003). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Sternberg, R. J. (2005). WICS: A model of giftedness in leadership. *Roeper Review*, 28(1), 37-44.
- Şahin, Z. (2016). *İlkokul öğrencilerinde dil ve konuşma bozukluğunun öğrencilerin özgüveni üzerine etkisi:50.yıl ortaokulu ve dilkonmer örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şar, A. H., Avcu, R. ve Işıklar, A. (2010). Analyzing undergraduate students' self confidence levels in terms of some variables. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, pp.1205-1209.
- Şentuna M. (2009). *Türkiye’de gençlik ve sporla ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının gençlik politikalarının değerlendirilmesi ve bir model örneği*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Şişman, M. (2011). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegema Yayınları.
- Tabachnick, B. G. and Fidel, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Fourth Edition. MA: Allyn ve Bacon, Inc.
- Tanrıbakan, N. (2003). *Öğretmen algılarına göre başarısız olan lise 1 öğrencilerini motive eden faktörler: Özel devlet okullarının karşılaştırılması İstanbul ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, H. Y., ve Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizliği sorunu ve çözüm önerileri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 50-69.
- Taşgit, Muhammet Sıddık (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Taştekin, E. (2016). *Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tarhan, N., Gümüşel, O. ve Sayım, A. (2012). *Pozitif psikoloji*. N. Tarhan, O. Gümüşel, & A. Sayım içinde, Pozitif psikoloji. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatoğlu, N., Ocakçı, A., ve Öztürk, Ö. (2006). Zonguldak il merkezinde 15-17 yaş grubu genel lise öğrencilerinde benlik saygısının akademik başarıya etkisi. *Milli Pediatri Kongresin 'de sunulmuş bildiri, Türkiye Milli Pediatri Derneği, Antalya*.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tazeoğlu, S. (2011). *Çocukların benlik algıları, davranış sorunları ve ana-babaların kullandıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekeli, G. (2010). *Lise son sınıf öğrencileri ile üniversite öğrencileri arasında bir karşılaştırma: akademik benlik yeterliği, denetim odağı, stresle başa çıkma ve problem çözme becerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, B.A. (2001). *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D. (2005). Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 2005, 1-16.
- Thompson, M. (2006). Student leadership process development an assesment of contributing college resources. *Journal of College Student Development*, 47(3), 343-350.
- Topçu, N. (2014). *Türkiye'nin maarif davası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tunç, T. (2011). *Benlik saygısı ve kaygının çatışma yönetim stilleri üzerindeki etkileri: bir üniversite hastanesi örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

- Turan, S. (2013). Okulu yeniden mayalamak. *Öğretmenler Odası, Öğretmen ve Eğitim Dergisi*, 2(8), 4-5.
- Turan, S. (2014). Ahlâki açıdan modern okulun açmazı: Eleştirel bir bakış. *Medeniyet Tasavvuru*, 1, 49-53.
- Turan, S., ve Cansoy, R. (2015). *Gençlik liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turanlı, P. (2010). *Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TÜİK [Türkiye İstatistik Kurumu]. (2017). *İstatistiklerle gençlik 2016*. Retrieved from www.tuik.gov.tr.
- TÜİK, “İşgücü İstatistikleri”, <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=24628> ,12 Temmuz 2017.
- TÜİK [Türkiye İstatistik Kurumu]. (2018). *İstatistiklerle gençlik 2017*. Retrieved from www.tuik.gov.tr.
- Tüysüz, B. (2007). *Öğrenci liderliği programının 6.sınıf öğrencilerinin liderlik rolleri ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- U.N. [United Nations] (2005). World youth report: Young people today, and in 2015. United Nations, Department of Economic and Social Affairs Retrieved from <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wyr05book.pdf>. (ErişimTarih:06.01.2017).
- UNDP [United Nation Development Programme](2008).*Youth in Turkey. Turkey 2008, Human development report*. Retrieved 06 January 2017 from http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/nhdrs/NHDR_en.pdf
- Uşen, Ş. (2007). *Aktif emek piyasası politikalar*. Çalışma ve toplum, 13, 65-95.
- Uyar Bozdağlıoğlu, Y. (2008). Türkiye’de işsizliğin özellikleri ve işsizlikle mücadele Politikaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.

- Ünsar, S. ve İşsever, H. (2003). Trakya üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin benlik saygısını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hemşirelik Forumu*, 6(1), 7-11.
- Ürüt Kelleci, S. ve Türk, Z. (2016). Genç işsizliğin incelenmesi: OECD ülkeleri ve türkiye karşılaştırması. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(13).
- Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17):1-16.
- Veselskal Z., Geckoval, A. M., Gajdosova, B., Orosova O., Dijkl, J.P.V., Reijneveld, S. A. (2009). Socio-economic differences in self-esteem of adolescents influenced by personality, mental health and social support. *European Journal of Public Health*, 20(6), 647-652.
- Wang, B., Li, M., Li, G., Wei, M., & Li, Z. (2012). An investigation and analysis of high school student leadership in central China. *International Journal of Psychology*, 47,1-2.
- Wheeler, W., & Edlebeck, C. (2006). Leading, learning, and unleashing potential: Youth leadership and civic engagement. *New Directions for Youth Development*, 109, 89-97.
- Yaman, Ö. M. (2010). *Türkiye gençlik çalışmaları bibliyografyası 1923-2010*. Ankara: Allame Matbaacılık Tanıtım.
- Yaman, Ö.M. (2013). Türkiye’de gençlik sosyolojisi çalışmalarına dair bibliyografik bir değerlendirme. *Alternatif Politika*, 5 (2), 114-138.
- Yarımkaya, E. (2013). *12-14 Yaş arası ilköğretim öğrencilerinin özgüven düzeylerinin voleybolda servis atma becerisi üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, B. N. (2012). *Liderlik özellikleri ve liderlik tarzlarının duygusal zekâ perspektifinden incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

- Ying, W., & Bin, W. (2009). Conceptual model of youth leadership: A review. *Computing, Communication, Control, and Management*, 1, 487-490.
- Yaratan, H. Yücesoylu, R. (2010). Self-esteem, self-concept, self-talk and significant others" statements ğn fifth grade students: Differences according to gender and school type. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3506-3518.
- Yavuzer, H., (2000). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2002a). *Anne baba ve çocuk*. (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., (2012). *Çocuk eğitimi el kitabı*. 28. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, S. (2001). *Felsefeye giriş*. Ankara: Alfa Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2013). *Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, V. ve Çelik, H. E. (2009). *LISREL ile yapısal eşitlik modellemesi-I*. Ankara: PegemA.
- Yukl, G. A. (2010). *Leadership in organizations* (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Zacharatos, A., Barling, J., & Kelloway, E. K. (2000). Development and effects of transformational leadership in adolescents. *The Leadership Quarterly*, 11(2), 211-226.

EKLER

EK 1. ÖLÇEK FORMU

Değerli Meslektaşım;

Bu anket uygulamasıyla Siirt Üniversitesindeki öğrencilerinin “Gençlik liderlik özellikleri” ile “Benlik Saygıları ve ‘‘Özgüven’’ arasındaki ilişkiler incelenmektedir. **Bu amaçla yapılan araştırmada ad, soyad, okul veya telefon numarası yazılması gerekmemektedir.** Siz değerli öğrencilerimizin objektif görüşleri bizim için çok önemlidir. İfadelerinize ilişkin yargılarınızı ilgili bölüme **X** işareti koyunuz. Katılarınız için teşekkür ederiz. **Yüksek lisans Öğrencisi Barış ERPALABIYIK**

KATILIMCININ DEMOGRAFİK BİLGİLERİ:

(1)Yaş: 18-20 () 21-23 () 24 ve üzeri ()

(2) Cinsiyet : Kadın () Erkek () (3) FakülteBölüm:

A. GENÇLİK LİDERLİK ÖLÇEĞİ	(1)Hiçbir Zaman	(2)Nadiren	(3) Ara Sıra	(4) Sıklıkla	(5)Her zaman
1.Hedeflerime ulaşmak için çok çalışırım.					
2. İdeallerimin peşinden koşarım.					
3.Hayal kırıklığına uğrasam bile, ideallerim uğruna çalışmaya devam ederim.					
4.Geleceğe güvenle bakarım.					
5.Her durumda benim için önemli olan hedeflerimdir.					
6.Bir işte başarıya ulaşmak için kendimi güdülerim.					
7.Yaşadığım sorunların üstesinden gelmek için mücadele ederim.					
8.Etkileyici bir biçimde konuşabilirim.					
9.Benim için başkalarını ikna etmek kolaydır.					
10.İnsanlarla kolay iletişime geçerim.					
11.İnsanları nasıl etkileyeceğimi bilirim.					
12.Fikirlerimi açıkça söylerim.					
13.Bir yarışmayı yönetebilirim.					
14.Arkadaşlarım bir karar alırken bana danışır.					
15.Grup çalışmalarında görev paylaşımının önemini hissettiririm.					
16.Gruba neyin, niçin, nasıl yapılacağını açıkça ifade ederim.					
17.Grup çalışmasında herkesi cesaretlendiririm.					
18.Grup çalışmalarının gidişatını olumlu yönde etkilerim.					
19.Arkadaşlar arasında oluşabilecek çekişmeleri düzeltmeye çalışırım.					
20.Bir grup içinde güven ortamı oluşturmaya çalışırım.					
21.Grup içinde herkese saygılı davranırım.					
22.Arkadaşlarımın söylediklerine ve düşüncelerine değer veririm					
23. Arkadaşlarımın bir ihtiyacı varsa yardıma koşarım					
24.Arkadaşlarıma güvenirim.					
25.Başkalarının güvenini kaybetmemeye önem veririm.					
26.Arkadaşlarım sıkıntılarını bana anlatır.					
27.İnsanlar ile samimi ilişkiler kurarım.					
28.Toparladığım bilgilerden karar verirken yararlanırım.					
29. Vereceğim kararlarla ilgisi olmayan bilgileri ayırt ederim.					
30.Karar vereceğim zaman elimdeki seçenekleri tek tek gözden geçiririm.					
31.Karar vermeden önce o konuda gerekli bütün bilgileri toplarım.					
32.Bir sorunun sebepleri ile ilgili tahminlerde bulunurum.					
33.Bir sorun varsa nedenleri üzerinde ayrıntılı bir şekilde düşünürüm.					
34.Sorunlarımı çözerken tecrübelerimden yararlanırım.					
35.Bir sorunun çözüm yöntemlerinin tutarlı olup olmadığını anlarım.					
36.Toplumsal sorunlarla ilgilenirim.					
37.Ülkemi kalkındırmak için elimden geleni yaparım.					
38.Toplumsal kurallara uyarım.					
39.Toplumla faydalı çalışmalar yapmaya çaba gösteririm.					
40.Başkalarına zarar verebilecek davranışlardan uzak dururum.					

C. BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.				
2	Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.				
3	Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.				
4	Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.				
5	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.				
6	Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7	Genel olarak kendimden memnunum.				
8	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9	Bazen, kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.				
10	Bazen kendimin hiç de yeterli bir İnsan olmadığını düşünüyorum.				

B. ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.					
2	Başkalarının yanında heyecanımı kontrol edebilirim.					
3	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.					
4	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.					
5	Benim için aşlamayacak sorun yoktur.					
6	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.					
7	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.					
8	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.					
9	Verdiğim kararların arkasında dururum.					
10	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.					
11	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.					
12	Öz-eleştiri yapabilirim.					
13	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.					
14	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.					
15	Kendimle barışık bir insanım.					
16	Gerektiğinde sonuna kadar hakkımı savunurum.					
17	İstediğim şeyleri elde etmek için mücadele edebilirim.					
18	Kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.					
19	Kendimi ve başkalarını olduğu gibi kabul ederim.					
20	Çevremde yeteri kadar güvенеbileceğim insan vardır.					
21	Sorumluluk almaktan çekinmem.					
22	Diğer insanların eleştirilerini anlayışla karşılayabilirim.					
23	Sıkıntılı anlarımda bile olumlu düşünmeye çalışırım.					
24	Ön plana çıkmaktan korkmam.					
25	Başarısız olduğumda hemen pes etmem.					
26	Başka insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilirim.					
27	Değerli birisi olduğuma inanırım.					
28	Kolay arkadaş edinebilirim.					
29	Düşüncelerimi ifade ederken başkalarından çekinmem.					
30	Kolay karar verebilirim.					
31	Sosyal bir insan olduğuma inanırım.					
32	Kendimi severim.					
33	Başka insanların övgülerini hak ettiğime inanırım.					

EK 2. SİİRT ÜNİVERSİTESİ İZİN BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/02/2017-E.2720

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 46876006-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Barış ERPALABIYIK'ın yürütmekte olduğu "**Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Davranışları ile Benlik Saygıları ve Özgüvenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**" adlı tez çalışması kapsamında uygulayacağı anket çalışmasını bünyenizde öğrenim gören lisans öğrencilerine uygulayabilmesi için gerekli izinlerin verilmesi hususunda;

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Yüksel BİRİNCİ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 3. GENÇLİK LİDERLİĞİ ÖLÇEK İZİN BELGESİ**Barış Pala** pala1923@gmail.com

14.02.2017

Alıcı: selahattinturan2100@gmail.com

Hocam iyi günler Siirt Üniversitesi Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım ve tez çalışmamda "gençlik liderlik" ölçeğinizi, izniniz olursa Siirt Üniversitesi öğrencilerine uygulamak istiyorum. Şimdiden çok teşekkür ederim.

Selahattin Turan selahattinturan2100@gmail.com

Alıcı: bana

Merhaba Barış, Söz konusu ölçeği akademik çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda başarılar dileriz.
Selahattin Turan
Ramazan Cansoy

EK 4. BENLİK SAYGISI ÖLÇEK İZİN BELGESİ

23.01.2018

Barış Pala pala1923@gmail.com

Alıcı: cogepder

Hocam iyi günler Siirt Üniversitesi Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım ve tez çalışmamda Rosenberg den Türkçeye uyarladığımız "benlik saygısı" ölçeğinizi, izniniz olursa Siirt Üniversitesi öğrencilerine uygulamak istiyorum. Şimdiden çok teşekkür ederim.

Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği [<cogepder@gmail.com>](mailto:cogepder@gmail.com)

Alıcı: bana

ölçek ektedir

23 Ocak 2018 13:04 tarihinde Barış Pala [<pala1923@gmail.com>](mailto:pala1923@gmail.com) yazdı:

EK 5. ÖZGÜVEN ÖLÇEK İZİN BELGESİ**Barış Pala** pala1923@gmail.com**14.02.2017**

Alıcı: aakin

Hocam iyi günler Siirt Üniversitesi Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım ve tez çalışmamda "özgüven" ölçeğinizi, izniniz olursa Siirt Üniversitesi öğrencilerine uygulamak istiyorum. Şimdiden çok teşekkür ederim.

Ahmet Akın aakin@sakarya.edu.tr

Alıcı: bana

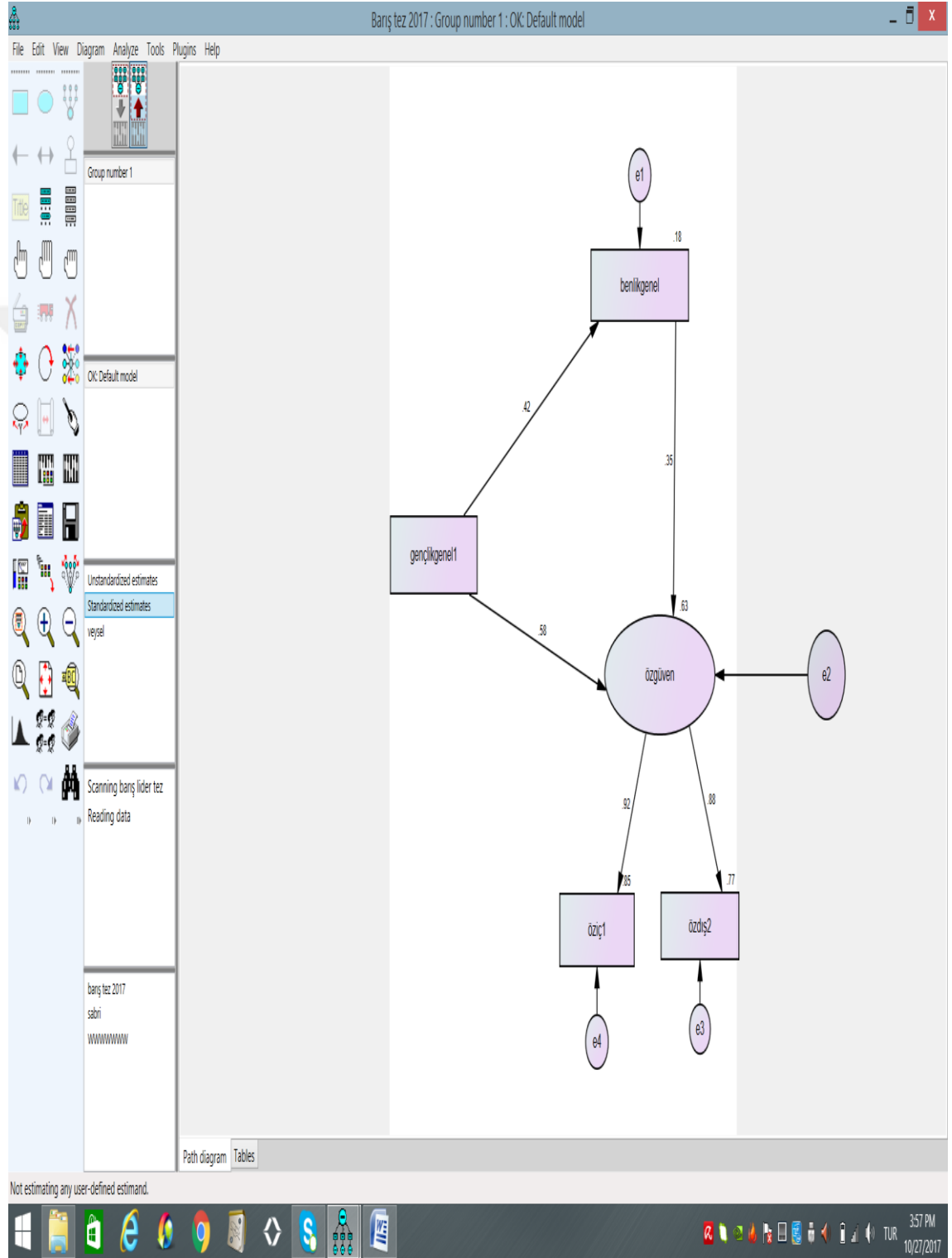
Prof. Dr. Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilimdalı

14 Şub 2017 18:43 tarihinde "Barış Pala" <pala1923@gmail.com> yazdı:

Ek alanı

Akın, A. (2007). Öz-Güven Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176

EK.6. STANDARTLAŞTIRILMIŞ PATH ANALİZİ SONUÇLARI

EK 7. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Barış ERPALABIYIK
Doğum Yeri ve Tarihi	Akhisar-Manisa / 01.01.1989
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Balıkesir Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü-2012
Yüksek Lisans Öğrenimi	Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	Okçu, V., Erpalabiyık, B. ve Gezen, M. O. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Liderlik Özellikleri ile Benlik Saygısı ve Kişisel Başarı Algıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. <i>2.Uluslararası Felsefe, Eğitim, Bilim Tarihi ve Sanat Sempozyumu (FEBTS-2017)</i> , 3-7 Mayıs 2017/Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, Muğla.
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	2014-2017:Siirt Tillo İbrahim Hakkı İlkokulu 2017:Manisa Akhisar Hüseyin Alhat İlkokulu
İletişim	
E-Posta Adresi	pala_4545@hotmail.com
Tarih	Temmuz 2018